

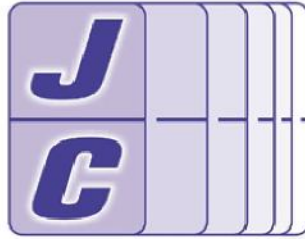
IL-GHID TAL-ASSUNTA

300SENA
FTUH U TBERIK TAL
KATIDRAL

D O M
PERPETVO HIC VIVET
SINGVLARIS INCOLARVM PIETAS
QVA V.T. DEI DOMVM AB ANTIOIORIBVS CONSTRUCTAM
ACCEPTA VIX A BAVLO PROTOPARENTE CHRISTI FIDE
VETVSATE PENE CONFECTAM
IN AMPLIOREM FORMAM REDICERET. ET ELEGANTIOREM
EODEM IN SOLO
AVGVSTAM HANC ADEM
ASSVMPTA IN COELVM VIRGINI DICATAM,
ANNVENTE FR DAVIDE COCCO PALMERIO EPO MILITENSIS
ECCLESIA SVMPITVS AB INTEGRO EREXIT:
INCEP TVM OPVS DIE XXI-SEPTEMBRIS A.D-MDCXCVII
ASSIDVITATE IV-D-NICOLAI NATALIS CASSI A MAGRI ARCHIEPVSSETER
FVIT EX OMNI PARTE ABSOLVTVM DIE XIV-AVGSTI AD-MCCCXI

Joseph Caruana Co. Ltd

IMPORTERS - EXPORTERS OF
Building Materials
Ceramic Tiles - Bathroom Accessories
Timber - Steel

We galvanize steel.

“Caruana Buildings”, Mgarr Road, Victoria, Gozo.

Tel: 2156 0019, Fax: 2155 7464

E-mail: joscar@onvol.net

Caruana Stores, Industrial Estate,
Handaq Road, Qormi.

Tel: 2148 8824, Fax: 2144 1446

46 (2011)

**Stampat
ghall-ewwel darba
Awwissu 1966**

Pjazza tal-Katidral,
Cittadella, Għawdex.
VCT 1820

Tel • 2155-4101

Fax • 2156-4572

Radju Katidral Tel • 2156-5550
Librerija Katidral Tel • 2156-0479

Home-page:

<http://www.gozocathedral.org.mt>
<http://www.radjukatidral.com>

Editur

JOSEPH BEZZINA

Publiċità

UFFIĊJU PARROKKJALI

Proof Reading

DUN GEORGE MERECIEA

Disinn tal-qoxra

JOE CALLEJA

Ritratti tal-qoxra

DANIEL CILIA

ANTHONY GRECH

Il-faccata tal-knisja Katidrali

u l-iskrizzjoni li tflakkar

il-ftuh u t-tberik 300 sena ilu.

Setting

GOZO PRESS

Stampata

GOZO PRESS

Tel: 2155-1534 • 9982-6350

© Copyright

L-ARTIKLI HUMAQCOPRIGHT TAL-AWTURI
RISPETTIVI U MA JISTGRIJX JIGU RIPRODOTTI
BEEDA MOD MINGHAJRI L-PERMESS TAL-AWTURI.
IL-FEHMIET ESPRESSI FL-ARTIKLI MHUMIEX
NECESSARJAMENT TAL-BORD EDITORJALI

“Bhal ġebel haj” – anki jekk għandu tliet mitt sena

“Bhal ġebel haj, inbnew f’dar spiritwali” – hekk kiteb San Pietru lilil-Kristjani tal-ewwel seklu (1 Pietru 2,5). Il-binja tal-ġebel hi ta’ ħtieġa, iżda hu s-sehem tagħna fil-hajja liturġika fil-knisja tal-ġebel li jitransforma dik il-knisja f’entità hajja u jagħmel minnha ġebel haj.

Il-festa ta’ Santa Marija ta’ din is-sena għandha tifsira speċjali: l-ewwel nett għandna qassis ġdid, **Dun John Mejlak**, li nistgħu nġhidu għex għal u fil-Katidral. It-tieni qegħdin infakkru l-isforzi, is-sagrifiċċji, u t-tbatija kbira li sofrew il-parruċċani ta’ qabilna biex nhar **1-14 ta’ Awwissu ta’ tliet mitt sena ilu** rnexxielhom itemmu hidma bla serhan ta’ erbatax-il sena u fethu u bierku l-knisja Barokka ġdida – il-Matriċi ta’ Santa Marija, illum Katidral.

Missirijietna haqqhom hajr u tifhir kbir għax minkejja l-mezzi ristretti ta’ tliet mitt sena ilu, ma qatgħux qalbhom jidhlu għal proġett daqstant kbir. Mekkew il-proġett l-ewwel l-arċipriet Karlu Magri u, warajh, l-arċipriet Nikol-Natal Cassia-Magri. Iżda wehldhom ma kienu jagħmlu xejn minghajr l-għajnuna bla waqien tal-parruċċani kollha. Hu ta’ unur għal dawn l-antenati tagħna li meddew għonqhom għal proġett kbir u rnexxielhom ikompli jaħdmu ġimgħa wara l-oħra, minghajr qatt ma waqfu, sakemm wassluh sat-tmien.

Tliet mitt sena wara m’għadniex ikunu aħna l-ġewjef li naqgħu qalbna minn kull proġett, speċjalment meta dawn mħumiex tad-dimensjoni ta’ dak li twestaq tliet mitt sena ilu.

Kif temmejt id-diskors k commemorattiv li għamilt fil-ftuh tal-festi u tal-Kwindiċina (30 ta’ Lulju), giet fuqi persuna u saqsietni: Tahseb li kieku kien hawn tal-MEPA ix-xogħol kien jibqa’ sejjer bla waqien?

Ir-risposta nhalliha għall-intelligenza tagħkom. Għat-tmien sena konsekuttiva, il-festa ta’ Santa Marija (fakkarna f’grajja ta’ swied il-qalb, lit-tkarkir tas-saqajn tal-MEPA – il-Malta Environment and Planning Authority – biex tkompli tipposponi b’mod indefinit il-Kumplex Papa Piju IX u l-parking propost mill-amministrazzjoni tal-Katidral. Anki r-restawr tal-faccata ltaqa’ ma’ diversi intoppi min-naha tal-MEPA u x-xogħol kellu jicqaf għal tliet xhur. Il-problemi mhux biss għadhom mhux solvuti; iżda dejjem jinholqu l-ġodda. Dan minkejja s-sapport kontinwu tal-Ministru għal Għawdex; minkejja li l-investiment u l-infiq ta’ mijiet ta’ eluf ta’ Ewro mill-Katidral.

F’isem il-Kapitlu Katidrali u f’isem l-eluf ta’ parruċċani tal-Katidral, nappellaw lil Dr Lawrence Gonzi, il-Prim Ministru, biex ja jhallix li l-Katidral ikompli jkun diskriminat. Il-Katidral applika għall-proġett fid-29 ta’ Settembru 2003; jiġifieri **tmien snin ilu**. Il-MEPA m’għandhiex tohloq iktar ostakli iġusti.

Nixtieq niddedika din il-harġa ta’ *Il-Għid tal-Assunta* liz-zija Ċikka, omni t-tieni, li marret tgawdi l-Alla lejlet il-bidu tal-Kwindiċina ta’ Santa Marija li tant habbet tul 92 sena ta’ hajja.

Il-festa t-tajba!

www.gozocathedral.org.mt

żewġ tifikiriet ta' kultura lill-parruċċani

Kienet xewqa kbira tagħna li t-tielet ċentinarju mill-ftuħ u t-tberik tal-Knisja Katidrali ta' Għawdex jibqa' mfakkar b'mod permanenti bi promozzjoni aħjar tal-istorja rikka u sabiha tal-Katidral u tal-valuri kulturali marbuta miegħu.

Għal dawn l-aħħar 46 sena, *Il-Għid tal-Assunta* ppubblika numru kbir ta' kitbiet storiċi u ta' tagħrif interessanti dwar il-Katidral. L-ewwel hargħa ta' *Il-Għid tal-Assunta* harget fis-sena 1966 – għalhekk din is-sena qegħdin nipubblikaw is-46 hargħa annwali. Izda fil-fatt, il-ġurnal beda s-sena ta' qabel, fis-sena 1965, meta nharġet ir-rivista bl-isem ta' *Il-Katidral tal-Assunta*.

Il-moħħ wara dan kollu kien il-mibki Monsinjur Carmelo Scicluna li dak iż-żmien kien jagħmilha ta' arċipriet tal-Katidral, mingħajr titlu u mingħajr rikompens. Kien jissejjaħ vigarju parrokkjali, vigarju tal-arċipriet tal-Katidral – li kien jirċievi rikompens mill-Katidral, izda jaqdi d-dmirijiet tiegħu bħala arċipriet mill-parroċċa ta' San Ġorg – li tagħna kien fil-fatt ukoll kappillan.

Monsinjur Scicluna kien bniedem li kien kapaċi jaffronta kull diffikultà. Ma kienx haġa faċli tohrig rivista bil-ftit dħul li kellha l-Katidral bħala parroċċa. Izda ma qatx qalbu u fis-sena 1965 – tliet snin wara li kien beda jmxxi l-parroċċa – hargħet ir-rivista għall-ewwel darba. Tawh parir ibiddlilha isimha u s-sena ta' wara hargħet għall-ewwel darba bl-isem ta' *Il-Għid tal-Assunta*.

Monsinjur Scicluna kien elett arċipriet tal-Katidral nhar il-15 ta' Marzu 1976 u ha l-pussess fil-15 ta' Mejju. Dan fil-kariga sakemm irriżenja nhar il-11 ta' Awwissu 1995. Tul dawn is-snin kollha, *Il-Għid tal-Assunta* hargħet dejjem u kien jiehju hsieb ta' kollox hu, inkluż il-ġbir tar-reklami. Fl-aħħar snin, kont għentu hafna jiena u vicijiet oħra. Monsinjur Joe Vella-Gauci, li ha l-pussess bħala arċipriet tal-Katidral f'Mejju 1996, għadda d-direzzjoni ta' *Il-Għid tal-Assunta* f'idejja. U fis-sena 2007, l-arċipriet Monsinjur Joseph Attard ikkonfermani f'din il-kariga. Minkejja elf diffikultà baqgħet tohrig b'mod regolari.

B'kollox, sal-hargħa tas-sena l-oħra, inkritbu 2184 paġna. F'tit hafna huma dawk li għandhom kollezzjoni shiha ta' dawn is-46 hargħa tar-rivista u dawn l-2184 paġna mimlija tagħrif interessanti. Kelli holma li dawn il-paġni kollha jiġi fotografati u skanjati halli jtipogħew online – halli kull min irid jikkonsultahom ikun jista' jagħmel hekk mingħajr diffikultà.

Grazzi lil tliet parruċċani żgħażgħ, din il-holma qiegħda ssehh. Grazzi għall-fotografija ta' Leo-Mario Haber u l-iskanjar mill-ahwa Joseph Bonnici u fuh Mario Bonnici din il-holma saret realtà.

Joseph Bonnici aċċetta wkoll l-isfida li nagħmlu bidla mill-qiegħ tal-*website* tal-Katidral. Dan kollu għamlu mingħajr l-ċken gwadann, izda sempliċement bi mhabba lejn Santa Marija.

Il-*website* għida tal-Katidral – www.gozocathedral.org.mt – li kienet inawgurata f'dawn il-granet fiha minjiera ta' tagħrif għdid. Post l-oħrajn, wiehed jista' litteralment jgħalleb il-2184 paġna tal-hargħiet passati ta' *Il-Għid tal-Assunta*.

Dawn it-tliet parruċċani żgħażgħ haqqhom ir-radd ta' hajr ta' kulhadd. Hawn hafna żgħażgħ oħra – jiġuni f'moħħi l-hbieb tiegħi tal-armor – li jahdmu halli jġibu 'l quddiem il-festa ta' Santa Marija. Hajr lilkom il-koll.

“BHAL ĠEBEL HAJ, INBNEW F'DAR SPIRITWALI”

Il-hija okkażjoni sabiha li qegħdin niċċelebraw it-Tielet Ċentinarju mill-ftuh u t-tberik tal-Knisja Katidrali tagħna! Hija grazzja għall-komunità parrokkjali tagħna biex tirrifletti fuq ir-responsabbiltà li lkoll kemm aħna għandna, peress li l-Knisja Katidrali hija Omm il-Knejjes tad-Djoċesi.

Il-knisja tal-ġebel hija dejjem dak il-post fejn il-komunità nisranija tiltaqa' bħala “għemgħa-assemblea” biex turi:

- **Il-qima** f'dak Alla li temmen fih;
- **L-għaqda** ma' Kristu biex tfahhar lill-Missier fl-Ispirtu s-Santu;
- **Il-ferh** tad-Don li l-Mulej irid jiltaqa' mal-poplu maħbub tiegħu;
- **Il-bżonn** li l-Bniedem iħoss tal-preżenza ta' Alla;
- Li fit-Talb tikseb dik l-esperjenza ta' relazzjoni intima ta' mhabba ma' Alla.

Il-knisja, bhal kull bini ieħor, hija miżnija b'ħafna ġebel ta' kull qies, sura u piż, li lkoll flimkien jiffurmaw binja monumentali. Kull ġebela hi fejn hi, tidher jew ma tidhirx, għandha l-importanza tagħha u kienet xi ġebela tinqala' jew ma tkunx f'postha, jidher ċar in-nuqqas tagħha. Hekk ukoll il-Knisja bħala Komunità u Poplu ta' Alla. Kull membru tagħha, hu min hu, huwa importanti u meta xi membru ma jkunx f'postu, jidher id-difett fl-armonija.

Fit-tagħlim tal-Kotba Mqaddsa, tas-Santi Padri, u tal-Knisja matul is-Sekli, kif ikkonfermat mill-Konċilju Vatikan II, il-Knisja hija msejja dejjem bi kliem, titli, jew termini, li jfissru “il-ħafna huma magħquda f'unità waħda”. Hekk naraw li l-Knisja tiġi msejja Poplu ta' Alla, Ġisem ta' Kristu, Merħla taht Ragħaj wiehed, u Familja ta' Alla. Kollha juru l-armonija f'għaqda, kulhadd f'postu, u dan ifisser li Il-hija haġa waħda. Dan juri li l-Knisja hija għaqda ta' ħafna “kariżmi-doni” differenti, kollha bil-qawwa tal-Ispirtu s-Santu.

San Pawl, fl-ittra lill-Korintin, f'kapitlu 13, 3-43, iġib eżempju fejn iqabbel lill-Knisja mal-ġisem li fih ħafna partijiet li lkoll jaħdmu b'mod differenti għal skop wiehed biss – il-ġid tal-ġisem kollu. Hekk, il-Knisja għandha ħafna ministeri differenti; il-koll għall-edifikazzjoni tal-Ġisem wiehed.

Ommna Santa Marija, tgħallimna kif għandna ngħixu din l-għaqda fil-Knisja għax hija dejjem kienet attenta biex twettaq ir-rieda ta' Alla, anki meta ma kinitx tifhimha. Marija dejjem qagħdet f'postha, u qatt ma ppretendiet li għax kienet Omm Ġesù kienet aħjar u akbar mill-oħrajn: “*Hawn jiena l-Qaddejja tal-Mulej, ikun minni skont kelmtek.*”

Jalla, it-tifkira ta' dan iċ-Ċentinarju tqajjem lina dik il-maturità nisranija biex insebbhu aktar il-parroċċa tagħna.

Il-Paċi magħkom.

IT-TIELET ĊENTINARJU

mill-ftuh tal-Katidral ta' Għawdex

1711 • 14 ta' Awwissu • 2011

Nhar 1-14 ta' Awwissu 1711 – lejlet Santa Marija ta' tliet mitt sena ilu – l-Arċipriet Nikol-Natal Cassia-Magri fetaħ u bierek il-Knisja Matriċi għida ta' Għawdex. Dan il-ftuh u t-berik huma mfakkra b'mod prominenti mill-iskrizzjoni li hemm fuq il-fonti tal-magħmudija, hekk kif tidhul fil-Katidral fuq ix-xellug. Din l-istess skriżżjoni tfakkar ukoll it-tqegħid tal-Ewwel Gebli. Tliet mitt sena ilu kienu inkurunati hmistax-il sena hidma bla waqfien. Sehhet dak il-jum il-holma tal-arċipriet Karlu Magri li ried li Għawdex ikellu Knisja Matriċi li tixraq, pass li hejja biex din il-knisja tintgħazel mill-Beatu l-Papa Piju IX bhala l-Katidral ta' Għawdex nhar is-16 ta' Settembru 1864.

1 • Il-mohħ wara l-proġett

Il-mohħ wara l-proġett kbir ta' knisja għida isbah, iprem, u fuq stil Barokk, kien l-Arċipriet Karlu Magri.

Karlu Magri (1617-1693), wieħed mill-iktar arċiprieti għorrief li kellha l-Matriċi, twieled il-Belt Valletta lejn is-sena 1617. Għamel l-istudji tiegħu f'Ruma fejn kellu karriera mill-aqwa fosthom bhala l-biblijotekarju tal-Università *La Sapienza* ta' Ruma. Hu awtur ta' numru ta' xogħlijiet rinomati mal-Ewropa kollha u maqlaba f'diversi lingwi. Meta beda jikber, xtaq jirritorna lura pajjiżu. Nhar 1-10 ta' Frar 1681, il-Papa Innocenz XI hatru arċipriet tal-Matriċi ta' Għawdex.

Għalkemm kellu erbgha u sittin sena u kien beda jonqsu d-dawl ma kienx jaf joqgħod b'idejha fuq zaqqu. Meta ha l-pussess tal-Matriċi seta' jara b'għajnejh u jmiss b'idejha il-qagħda xejn tajba tal-binja tal-knisja. Minkejja li ta' kull sena kienet tintefaq somma għmleha biex isiru t-tiswijiet mehtieġa, kif juru r-registri tal-kontijiet tal-Matriċi, il-binja medjevali kienet immermra. Il-Knisja Matriċi medjevali ma setgħetx tkompli taqdi lill-parruċċani.

Magri kien deċiż – kienet mehtieġa knisja għida. Għal proġett daqstant kbir kien mehtieġ il-

permess kemm tal-isqof, kemm dak ċivili. Malta u Għawdex dik il-habta kienu damu sentejn bla isqof, bejn Mejju 1682 u Mejju 1684. Nhar 15 ta' Mejju 1684, David Cocco-Palmeri kien elett bhala isqof għdid. Magri ma damx ma tarraflu bil-proġett u hu tah l-approvazzjoni tiegħu. Il-kap ta' Malta kien il-Granmastru Gregorio Carafa (1680-1690) li wkoll wera l-ghogħba tiegħu għall-proġett ta' knisja għida.

L-arċipriet Magri bla telf ta' żmien għamel kuntatt mal-arkitett magħruf Lorenzo Cafà (*ara artiklu dwaru*) u talbu l-parir tiegħu dwar knisja għida. Ili haġa ċerta – għalkemm s'issa m'għandix prova – li Cafà gie fuq il-post, aktarx iktar minn darba, biex jistudja soluzzjoni.

Kellu hafna problemi xi jholl. Kien mehtieġ li l-knisja l-qadima tibqa' tintuża sakemm issir il-għida; riedet tintxtara l-proprietà kollha li kienet isserrah mal-Matriċi l-qadima n-naha tat-tramuntana (triq il-Fosos); u biex il-knisja tkun ikbar kien neċessarju li tigi mtawla l-quddiem. Dan kien jitlob it-twaqqiġ ta' parti mill-bini lil hinn mit-trejja li kien hemm quddiem il-Matriċi (fejn illum hemm il-pjazza). Altrimenti lanqas haqq il-battikata.

Persuna anzjana quddiem dan kollu tibda thokk rasha u ma tagħmel xejn. Mhux l-arċipriet Magri. Wiegħed lil Cafà li kien sejjer jagħmel kulma jordnalu. U fil-fatt, beda jinnegozja mal-proprietarji tal-binjet li riedu jittwaqqgħu biex jagħmlu wisa' għall-knisja l-għida.

Sas-sena 1685, Cafà kien ġa beda jagħmel l-ewwel pjanti, tant hu hekk li dik is-sena rċieva diversi hlasijiet tax-xogħol tiegħu. Dan juri li m'hux veru, kif gie li nkiteb, li l-Matriċi l-għida nbriet imhabba l-hsarat li ġarrbet fit-terrimot tal-biża' tal-Hadd, 11 ta' Jannar 1693. Il-proġett kien ilu mahsub; il-hsarat tat-terrimot kien kawża li l-bini beda iktar kmieni minn kif kien ipplanat.

L-arċipriet Nikol-Natal Cassia-Magri jiddiskuti l-pjanta tal-knisja ma' Lorenzo Cafà – disinn ta' Pawlu Camilleri-Cauchì.

L-arċipriet Magri ċertament iddiskuta ma' Lorenzo Cafà x'tip ta' knisja kellha tinbena. Ma kinitx deċiżjoni tqila għax dak iż-żmien kien fl-aqwa tiegħu l-istil Barokk u l-Matriċi l-għdida kellha ddahhal dan l-istil Għawdex. Id-disinn tal-faċċata lanqas holqot problemi.

Magri li qatta' haġtu Ruma kien jaf sewwa xi jrid. Il-knisja kunsidrata bħala mudell tal-Barokk kienet *il-Knisja ta' Gesù*, fil-kwartier Pigna, Ruma – il-knisja ewlenija tas-Socjetà ta' Gesù. Hi magħrufa għall-ikona mirakuluża tal-*Madonna della Strada* u wkoll għax hemm midfun fiha Sant'Injazju ta' Loyola, fundatur tal-Grizwiti.

Bdiel tinbena fis-26 ta' Ġunju 1568 fuq disinn ta' Giacomo Barozzi da Vignola (1507–1573). Meta miet, kompli x-xogħol l-alliev tiegħu Giacomo Della Porta (c1533–1602), li għamel revizzjoni sustanzjali tal-faċċata. Minn kompożizzjoni ta'

tlit pjani bilanċjati wieħed fuq l-iehor, Della Porta holoq dinamizmu minn pjan għal iehor bl-enfasi kbira li wettaq fuq l-elementi vertikali. Il-knisja ta' Gesù kienet ikkonsagrata nhar il-25 ta' Novembru 1584.

Id-disinn intern ta' Vignola u l-faċċata esterna ta' Della Porta kellhom iscrvu bħala l-baži tad-disinn tal-Matriċi l-għdida. Jidher li dwar dan kien hemm qbil bejn l-arċipriet Magri u Cafà li wkoll kien midhla tal-knejjes ewlenin ta' Ruma.

2 • Il-Knisja l-Matriċi l-qadima

Fis-sena 1681, il-binja tal-Matriċi kienet ilha wieqfa diversi sekli. Aktarx li l-aħħar li kienu daruha wahda sewwa kien fuq mitejn u ħamsin sena qabel, lejn l-1430.

Fis-sena 1429 Għawdex soffra attakk aħrax mill-Mori u l-knisja Matriċi f'nofs iè-Ċittadella

Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

ma helsithiex. Nafu li dik il-habta kien proġettat kampnar ġdid u possibbilment wara l-attakk tal-Mori u mal-bini tal-kampnar sar xogħol strutturali ieħor. Matul l-Assedju ta' Għawdex ta' Lulju 1551, il-knisja sofriet hafna ħsara. Wara l-Assedju, l'Għawdex kien baqa' f'tit nies u kienu iġixu f'għaks kbir. Għalhekk, il-knisja ssewwiet mill-aħjar, iżda ma sar xejn iktar.

Ta' min jinnota li l-ġholja taċ-Ċittadella kienet post sagru sa miż-żmien preistoriku tal-ġzejjer Maltin, l-iktar f'dak li hu msejjah *Żmien it-Tempji* bejn 6100 u 4500 sena ilu (4100-2500 qk). Fdalijiet li nstabu mal-fundament tal-knisja juru attività sa minn dawk i-żminijiet bikrija.

Il-ġzejjer Maltin għaddew taht il-Feniċi mal-2700 sena ilu (700 qk) Warajhom ġew il-Kartaginjizi. Minn skrizzjoni famuża li nstabet qrib iċ-Ċittadella, hu magħruf li dawn tellghu tempju ddedikat lill-alla Astarte fuq din l-ġholja.

Fis-sena 216 qk, Malta u Għawdex intrebhu mir-Rumani. Dawn ittrasformaw l-ġholja taċ-Ċittadella fl-Akropoli ta' Għawdex. Fejn illum hemm mibni l-Katidral, tellghu tempju lil Ġunone, omm l-allat. Fi żmien mhux magħruf, l-ewlenin Kristjani Għawdxin biddlu dan it-tempju jew tellghu ieħor fuq il-pedamenti tiegħu u ddedikawh lill-Madonna, omm Alla. Instabu l-fdalijiet tiegħu, meta beda jtiegħed il-pedament tal-knisja l-ġdida f'tit iktar minn tliet mitt sena ilu.

Din il-knisja ħadet ir-ruħ tul il-ħakma tal-Bizantini bejn is-snin 535 u 870 wk. Il-Bizantini ġabu 'l quddiem, f'għaqda shiha mal-Patrijarkat ta' Kostantinopli, ir-religjon Kristjana u l-Imperu. Fis-sena 870, Malta ntrebhet mill-Gharab u l-okkupazzjoni tagħhom damet sas-sena 1127. Il-knisja ma baqgetx tintuża u għandu mnejn inbidlet f'moskea. Minn dokument li nstab dan l-aħħar, jidher li r-religjon Kristjana ma ntemmitx għal kollox. Mal-wasla tan-Normanni fis-sena 1091 u mal-affermazzjoni shiha tagħhom fuq l-arċipelagu Malti fis-sena 1127, il-Kristjaneżmu reġa' ha r-ruħ.

Meta r-Re Ruġġieru II ha l-ġzejjer taht idejha fis-sena 1127, Għawdex kien hawn **komunità Kristjana bl-isqof tagħha**. Ir-Re għaddielhom il-moskea biex tidda tintuża bħala knisja. Ma nafux sewwa fejn kienet.

Nafu madankollu b'ċertezza li fis-sena **1299** ġewwa iċ-Ċittadella kien hemm knisja tiffunzjona ta' **parroċċa**. Fis-sena **1398**, il-festa ta' **Santa Marija kienet** il-fulkru tal-hajja soċjali f'Għawdex. Fis-sena **1426**, kien ippjanat ix-xogħol biex jinbena **kampnar** ma' din il-knisja. Fis-sena **1435**, nafu li din il-knisja ewlenija taċ-Ċittadella kienet iddedikata lil **Santa Marija** u nafu wkoll li kienet **il-Knisja Matriċi ta' Għawdex**. Fis-sena **1463**, għandna tagħrif li din il-knisja Matriċi kienet ilha s-sain **Kollegġjata**.

Il-ħtieġa ta' knisja ġdida u iktar spazjuża kien ilu jinhass, iżda ma kienx faċli li wiehed iniedi proġett daqstant kbir. Kellha tkun ir-rieda tal-azzar tal-arċipriet Karlu Magri biex il-proġett jiehu r-ruħ.

3 • It-tqeghid tal-Ewwel Ġebła

Meta fil-11 ta' Jannar 1693, Għawdex theżzeż minn terrimot tal-biża', il-proġett tal-Matriċi l-ġdida kien miexi għielu. Il-terrimot għamel ħsarat kbar, u Magri ha d-deċiżjoni li x-xogħol kellu jibda bla iktar tell ta' żmien.

Qassis tassew ħabricki, l-arċipriet Magri jibqa' wkoll magħruf għal hafna ħsieb li ha tal-qassisin Għawdxin bit-twaqqif tas-*Sodalità ta' San Filippu Neri* (23 ta' Frar 1689), bl-iskoop li tipprovi kura medika u funeral xieraq lill-qassisin fqar. Minkejja li naqsu d-għawli u fl-aħħar għema għal kollox, baqa' jgħar u jgħajjex bil-kelma ta' Alla lill-parruċċani sal-aħħar.

Għandu xorti ra l-bidu tal-holma tiegħu sseħħ. Hu miet nhar il-25 ta' Ottubru 1693 fl-ghomor ta' sitta u sebgħin sena. Ix-xogħol baqa' sejjer bla ebda waqfa, għax Karlu Magri, ta' għaref li kien, kien hejja s-suċċessur tiegħu għat-tkomplija ta' dan il-proġett.

Dun Nikol-Natal Cassia-Magri, is-suċċessur, inħatat arċipriet-koadjutur tal-Matriċi bid-dritt tas-suċċessjoni nhar it-30 ta' Diċembru 1692, meta Prattikament beda jmexxi hu. Kien imwieled lejn is-sena 1662, li jfisser li kellu biss mat-30 sena. B'turija ta' rispett lejn Dun Karlu, hu zied il-kunjom Magri ma dak tiegħu. Wiret mingħandu sens kbir ta' direzzjoni u rieda soda u kostanti li jirbaħ kull tfixkil. U t-tfixkil qatt ma qata' tul il-tmintax-il sena li dam sejjer ix-xogħol, jiġifieri bejn is-sena 1693 u s-sena 1711.

Il-kapaċità li llum tissejjaħ manigġerjali tiegħu tidher mill-fatt li għal tmintax-il sena shah ix-xogħol qatt ma waqaf. Meta tikkunsidra l-mezzi tliet mitt sena ilu u ż-żmien relativament qasir li fih intemm il-proġett, wieħed jichu idea ahjar ta' kemm kien bniedem b'rieda tal-azzar.

Ix-xogħol beda bit-twaqqiġ tad-djar li ntraw fit-tramuntana tal-Matriċi, u fil-wesgħa ta' quddiemha u f'qasir żmien beda x-xogħol fuq il-pedamenti. Mill-kripta tal-Katidral, wieħed jista' jichu idea tax-xogħol iebes li kienet titlob l-ewwel fażi tal-bini. Ma kienx faċli ttella' fuq l-għolja taċ-Ċittadella l-gebel kbir li ntuza bħala l-bażi tal-pilastru li fuqhom kellha tinbena l-korsija. Kienu jingarru minn barrin fuq karru tal-hadid. Meta għad isiru skavi b'mod professjonali taht il-Katidral għad jinkixfu wkoll il-pedamenti tal-tempju Ruman, pedamenti li setgħu servew parzjalment bħala pedament tal-knisja l-ġdida.

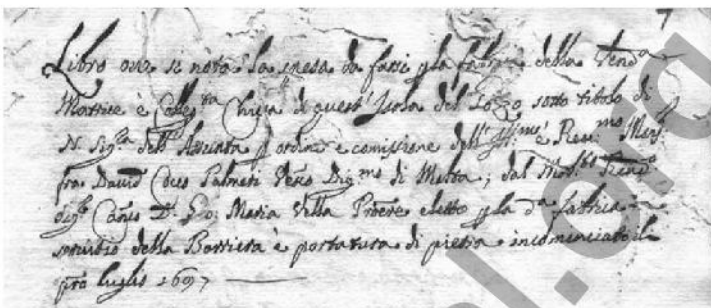
Lorenzo Cafà żgur li ssorvelja x-xogħol tal-bidu u pprova l-pjanti u possibbilment anki xi mudell tal-binja. Izda minn dan kollu għadu ma nstab xejn. Kien jagħti l-ordnijiet lill-imghallem tal-bini, li nafu min kien wieħed wara l-iehor mill-bidu sat-tmiem.

Wara hames snin xogħol, il-bini wasal sal-livell tal-art tal-korsija. Nhar is-Sibt, 21 ta' Settembru 1697, festa ta' San Matthew Appostlu u Evangelista, l-arcipriet Cassia-Magri bierrek u qiegħed l-ewwel ġebba tal-knisja l-ġdida – li mhux magħruf sewwa fejn kienet.

4 • Is-sors tat-tagħrif

Is-sors ewlieni tat-tagħrif dwar il-bini tal-knisja l-ġdida hu regjistru miżmum fl-Arkivju tal-Katidral intitolat *Libro ove si nota la spesa da farsi per la fabbrica della Veneranda Matrice e Collegiata Chiesa di questa Isola del Gozo sotto titolo di Nostra Signora dell'Assunta* – ktieb li jgħib ukoll titlu lqsar: *Conti della fabbrica della Chiesa Matrice*.

Dan ir-regjistru, li hu imprezzabbli għall-istorja tal-bini tal-knisja l-ġdida nżamm b'ordni tal-isqof

Conti della fabbrica della Chiesa Matrice – folju 7r.

Davide Cocco-Palmeri (1684-1711), kif jingħad fit-titlu tiegħu (7r). Dan l-isqof kien ta l-approvazzjoni tiegħu għall-proġett u rnexxielu jarah jintemm. Miet xahar wara l-ftuh u t-tberik tal-knisja l-ġdida, fis-19 ta' Settembru 1711.

L-ewwel fhasijiet huma tat-18 ta' Mejju 1697 u huma relatati max-xiri tal-proprjetà mehtieġa għat-ktabbir tal-Matriċi jew it-tpartit ta' proprjetà ma' oħra għall-istess skop. Wara dan, jibda l-filas tal-haddiema tal-bini li kien isir b'mod regolari kull nhar ta' Sibt. Meta s-Sibt taħbat xi festa, allura l-filas kien isir il-jum ta' qabel. Il-haddiema kienu normalment jaħdmu ġingħa ta' hamest ijiem u nofs.

Fi ftit kliem, għandna tagħrif dettaljat u ta' interess mhux biss għall-istorja tal-Katidral, izda għall-istorja ta' Għawdex. Il-bini tal-Matriċi l-ġdida kien ta' barka għal hafna Għawdxin għax barra l-haddiema li jidhru fir-regjistru, kien hemm oħrajn jagħmlu xogħol supplimentari. Kollha messhom xihaga mill-infiq fil-bini.

Il-flus għall-bini ġew minn fond li waqqaf l-arcipriet Magri u li fih kien depożitat id-dhul li l-Knisja Matriċi kellha mill-proprjetà. Ma naqsux l-offerti ta' kull xorta minn dawk li setgħu, fosthom l-Ordni ta' San Gwann.

Il-Kummissjoni responsabbli fil-bini, dak inhar tat-tqegħid tal-Ewwel Ġebba kienet magħmula mill-Arcipriet Nikol-Natal Cassia-Magri, Dun Pawl Cifai, Dun Alwiġ Cefai, u Dun Ġulju Camilleri – l-erbgha li huma deputati mill-Kapitlu għal dan ix-xogħol (17r).

Detall tal-faċċata tal-knisja
Matriċi l-ġdida (ritratt:
Anthony Grech)

5 • L-imghallem u l-haddiema

L-imghallem jew il-bennej ewlieni kien il-fulkru tal-bini. Ix-xoghol prinċipali tiegħu kien li jibni; iżda kien ukoll ihażżeż kulma kien hemm bżonn u jipprepara l-mollijiet jew forum bil-kartun jew bil-landa għall-ġebel tal-irkaptu, jiġifieri għax-xoghol mhux dritt, jew li jehtieg il-lavur. Dawn kien jgħaddihom lin-naġġara tal-irkaptu biex jahdmu minn fuqhom.

Gie li kien ikun hemm **imghallem ieħor**, jew assistant tal-mastru. Dan kien ihejji l-armar għall-bennej biex isib ix-xoghol lest halli l-haddiema jkomplu jibnu bla telf ta' żmien prezzjuż.

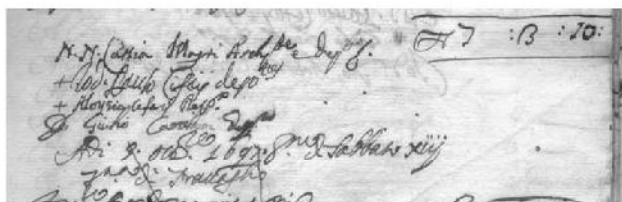
Imbagħad kien hemm il-haddiema. Ewlenin fosthom kienu **in-naġġara**, dawki li kienu jongru x-xullici, jiġifieri l-ġebli mingura minn wiċċ wieħed, u jlestuh għat-tqeghid. Kien hemm ukoll **il-manwala**, dawki li jgħorru l-ġebel. Dawn kienu jgħorru fuq spallejhom sa sular; imbagħad bil-menża jew taż-żewġ jew taż-żewġen – jiġifieri ġebli mdendla b'habel minn bastun fuq spallejn żewġ manwala; jew, fil-każ ta' ġebel kbir hafna, minn bastun fuq spallejn erbgha.

Fost dawn il-haddiema, kien hemm ukoll il-grupp tat-tajn u tal-ilma. Kienu jużaw kwantità kbira ta' tajn u ilma biex jimlew l-imramma tajjeb. It-tajn għall-mastizz ried ikun srew, jiġifieri mifqugħ, halli jimla kull vojta bejn il-béejjeċ żgħar tal-ġebel li jkunu ntefġu fl-imramma.

Ma' dawn kien ikun hemm **il-burdnara** dawki li jgħorru l-ġebel mill-barriera. Dan kien isir jew bil-barrin jew bil-bghula. Il-ġebel kien jingarr jew fuq karru tal-hadid jew inkella bil-pennell, imdendla fuq kull naħa tad-dahar tal-bhima.

Il-hidma bla waqfien ta' dawn kollha wasslet biex lejlet Santa Marija, il-Ġimgha, 11 ta' Awwissu 1711, l-arċipriet Cassia-Magri jiftah u jbierek il-knisja Matriċi l-ġdida.

• Mill-minjiera ta' tagħrif l'dan ir-registru tal-*Conti della fabbrica della Chiesa Matrice*, Paul Cassar, kwalifikat fl-Istorja tal-Arti, irrnexxielu jroġġ hafna tagħrif interessanti li jagħtini hjiel tajjeb ta' dak li ġara mit-tqeghid tal-Ewwel Ġebli, nhar il-21 ta' Settembru 1697, sal-ftuh u t-tberik tal-knisja l-ġdida nhar il-11 ta' Awwissu 1711. Barra dan, Paul Cassar damm ukoll lista tal-imghallmin jew il-mastri tal-bini u n-numru ta' haddiema li hadmu kull ġimgha tul l-istess żmien.

Il-firem tal-membri tal-Kummissjoni responsabbli mill-bini tal-Matriċi – folju 17r.

TAGHRIF MIR-REĠISTRU

Conti della fabbrica della Chiesa Matrice

1697 – 1711

Ir-riġistru *Conti della fabbrica della Chiesa Matrice* li fuqu hu msejjes it-taghrif li ġej, jinsab fl-Arkivju tal-Katidral. Għadu fi stat tajjeb, iżda jehtieġ restawr urgenti.

1 • Mastri, haddiema, u hlasijiet

Il-haddiema kienu jithallsu regolarment fi tmien il-ġimgħa ta' xogħol, jiġifieri nhar ta' Sibt. F'solennitajiet, bħall-Milied jew festi kkmandati, il-hlas kien isir lejlet il-festa msemmija, bħal ma ġara f'Dicembru tas-sena 1697.¹ L-ammont dovut għal ġimgħa xogħol għal Mastru jew Mastri responsabbli mill-bini, kien jissaraf f'medja ta' mhux aktar minn 3 skuti, filwaqt li l-hlas dovut għall-bennejja ma' kienx aktar minn massimu ta' 10 irbghajja u 16-il habba. F'okkażjoni partikulari tissemma l-ghajnuna ta' erba' nisa li qamet is-somma ta' 4 rbghajja.²

L-irwol tal-Mastru kien mhux biss li jattwa hsieb l-arkitekt fit-twaqqif tal-istruttura, iżda wkoll kellu l-kompitu li jipprepara l-mollijiet għall-irkaptu tal-binja. Probabbilment ix-xogħol tal-lavur kien isir wkoll minnu. Għajr għal xi eċċezzjonijiet, l-ammont ta' haddiema mħallsa kull ġimgħa kien iwarja minn sitta għal sittax-il haddiem. Xogħolhom kien li jassistu lill-imghallem bħal fil-preparazzjoni tax-xogħol tal-lavur u l-armar ta' strutturi għal-bini tal-osqfa u l-koppli tan-navi laterali.

2 • Il-Mastri tal-Matrici

Kienu diversi l-Mastri li meddew idejhom fil-bini tal-knisja u tal-kampanar. Bejn l-1697 u l-1711, in-numru ta' mastri kien ta' erbatax. Ewlenin fosthom insemmu lil Domenico Decaci u ibnu Michele, Angelo Zammit, Natale Saliba, Tommaso Pulis, u Matthia Habela. Kull ġimgħa x-xogħol kien sorveljat minn tliet mastri, għajr għall-bini tal-kampanar li kien sorveljat minn mastru wiehed.³

Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba, u Matthia Habela kienu t-tliet mastri ewlenin fil-bini tal-knisja l-ġdida. Għalkemm ir-riġistru ma jagħtix taghrif dettaljat tar-rwol ta' kull mastru, jidher li l-magġoranza tal-mastri kienu bennejja jew skulturi tas-sengħa. Tommaso Pulis kien milli jidher mastru haddiem. Dan għaliex jissemma kemm-il darba għall-manutenzjoni tal-karru li kien jintuża waqt il-garr tal-ġebel.⁴

3 • It-trasport tal-ġebel

Il-barriera li minna inqata' l-ġebel għall-bini u għad-dekorazzjoni tal-knisja kienet fuq ir-riħ ta' Wied Hmar u kienet proprjetà tal-istess Knisja Matrici. Il-wied illum jinsab fil-limiti Ta' Kerċem u jinsab bejn it-telgħa ta' Mawru u Għajn Tuta.

Il-karru użat għall-garr tal-ġebel jissemma hafna drabi, iżda m'hemmxx deskrizzjoni tiegħu. Kien ċertament karru mdaqqaq, b'sitt fusijiet u bi tnaix-il rota.⁵ Ir-rota skabruza li minnha regolarment kien jingibed dan il-karru, flimkien mat-toqol eċċessiv tal-ġebel, kienu kontinwament jikkawżaw diversi hsarat. Prattikament kull ġimgħa kienu jintefqu l-flus għall-manutenzjoni ta' dan il-karru. F'okkażjoni partikulari l-ammont ta' ġebel imdaqqaq qabeż il-medja "del solito" u l-ispejjeż addizzjonali hadu hsiebhom l-individwi responsabbli mill-garr.⁶

Il-karru mgħobbi bil-ġebel, kien jingibed mill-barrin sakemm jitwassal ġewwa ċ-Ċittadella. Fit-triq biswit il-knisja *Strada Boccardi* (lejn illum hemm il-pjazza), inkriet kamra għaž-żamma tal-barrin u tal-għalf tagħhom.⁷ Xi drabi, bħalma ġara fir-raba' ġimgħa ta' Lulju 1698, bidwi li kien joqgħod fl-inħawi taċ-Ċittadella offra tnejn u għoxrin qatta silla għall-valur ta' seba' skuti għaž-żamma tal-barrin.

¹ ACG-Arkivju tal-Katidral ta' Għawdex, *Conti della Fabbrica della Chiesa Matrice*, 22r.

² Ibid, 58r.

³ Ibid, 82r-88v.

⁴ Ibid, 49r.

⁵ Ibid, 39v.

⁶ Ibid, 99r.

⁷ Ibid, 24v-25r.

Detall tal-faċċata tal-knisja Matriċi l-gdida (ritratt: Anthony Grech)

4 • Il-Matriċi l-qadima

Il-Knisja Matriċi l-qadima baqgħet wicqfa għal ħafna miż-żmien li matulu kien qiegħed isir il-bini tal-gdida. Dan ifisser li l-knisja preżenti nbriet madwar il-qadima. Il-korsija tal-qadima kienet twassal, bejn wieħed u iehor, sa biswit il-bieb tat-tramuntana tal-knisja tal-lum.

F'riferenza tas-sena 1699, jissemma ħlas li sar lil xi haddiem li ha' ħsieb jakkomoda xi armar tal-injam li kien iserrah fuq is-saqaf "della chiesa vecchia".⁸ Il-knisja l-qadima mhux biss baqgħet isservi għas-servizz liturgiku imma wkoll l-istruttura tagħha kienet ta' sostenn għall-knisja li kienet qiegħda tinbena. Il-knisja l-qadima bdiet tinhatt nhar is-6 ta' Lulju 1709. It-terrapien kien qiegħed jingarr minn "dal dentro la chiesa" għas-somma ta' 8 irbgħajja.⁹

5 • Hlasijiet straordinarji

F'Diċembru tas-sena 1699, saru diversi ħlasijiet strordinarji. Minn sentejn qabel ma bdiet tinbena l-knisja, inkriet dar spazjuża b'biha kbira mingħand certu Lorenzo Zerafa ġewwa r-Rabat. Il-ħlas tal-kiri għal sentejn ammonta għal 16-il skut,

irbighajn, u 10 ħabbiet. F'din id-dar kienu wkoll jinżammu l-barrin għall-gbid tal-karru, u l-għalf tagħhom. Peress li ġa semmejna dar fiċ-Ċittadella għaž-żamma tal-barrin, jidher li kienu qegħdin jintużaw diversi barrin għall-garr.

Fatt interessanti li jissemma fl-istess post hu t-tkabbir tal-qoton f'għalqa spazjuża ma' din id-dar. Il-prokuraturi tal-bini darba akkwistaw diversi qattet ta' qasab biex probabilment jintużaw bhala l-qugħ għar-riħ li seta' jikkawza ħsara lix-xtieli. M'hu magħruf x'użu kellu l-qoton fil-bini tal-knisja; jista' jagħti l-każ li kien jinbiegħ u l-qliq imur għall-bini.

Hemm riferenza għal proprjetà oħra, din id-darba fiċ-Ċittadella, id-dar ta' Ġamri Camilleri, li dik il-ħabta kien kappillan tal-parroċċa tal-Għarb. Din id-dar, li llum hi l-Mużew ta' l-Arkeoloġija, kienet tintuża waqt il-bini għaž-żamma tal-ghodda u ħwejjeg oħra.¹⁰

6 • Il-bini tal-kampnar

Il-bini fuq il-kampnar maestuż inbeda it-Tnejn, 21 ta' Marzu 1707 u l-ewwel ħlas relatat miegħu sar is-Sibt ta' wara, għaxar snin wara t-tqegħid tal-Ewwel Ġebli.¹¹

⁸ Ibid, 44v.

⁹ Ibid, 87v.

¹⁰ Ibid, 54v.

¹¹ Ibid, 77r.

L-arcipriet Carlo Magri (1681-1693)

L-ewwel hlas għall-kampnar kienu żewġ skuti lill-Mastru Girolamo Fabro talli ngab apposta minn Malta biex jissorvelja u jagħti l-pariri tiegħu fil-bidu tax-xogħol.¹² Jista' jagħti l-każ li ma kinitx l-ewwel darba li Mastru Fabro żar Għawdex bl-ghan li jara l-bini tal-knisja. Għandu mnejn Lorenzo Cafà kelli fiduċja fl-abbiltà ta' dan l-imghalliem u minn żmien għal żmien kien jiddelegah biex jissorvelja l-bini ppjanat minnu.

Dan l-ewwel hlas marbut mal-kampnar isemmi li Mastru Matthia Habela mar personalment fil-barriera 'per dar principio a far le pietre'.¹³ Għall-kampnar kien mehtieg għebel ta' daqs ikbar. Mastru Habela mhux biss kien responsabbli mill-bini tal-knisja u tal-kampnar maestuż tagħha, iżda mill-qtugħ tal-għebel fil-barriera. Infatti hu ddokumentat li ta xi struzzjonijiet lill-haddiema tal-barriera dwar il-qtugħ, l-ghamla, u l-kwalità ta' għebel li kellu bżonn fil-bini tal-kampnar. Prova oħra ta' dan hu hlas ta' skut u 4 rbghajja li sar lil istess Mastru għal spezzjoni fl-imsemmija barriera nhar il-31 ta' Marzu 1708. Dak in-nhar, Mastru Habela għażel il-għebel li kellu jintuza għall-balavostri tal-kampnar. Għal dan ix-xogħol

Mastru Habela ġie mħallas is-somma ta' 10 irbghajja.¹⁴

L-ammont straordinarju ta' tlieta u għoxrin haddiem li rievew il-hlas is-Sibt, 8 ta' Frar 1710, jagħtik x'ifhem li l-bini tal-kampnar kien wasal fil-qofol tiegħu. Jista' jkun li matul dik il-ġimgha ttellgħet il-piranda kbira li tinkuruna l-kampnar maestuż tal-Matrici. Ix-xogħol kollu fuq il-kampnar intemm xahar wara l-ftuħ tal-knisja, fis-17 ta' Settembru 1711, meta saru l-aħħar pagamenti marbuta mal-bini tiegħu.¹⁵

Dan kollu mhux għajr hjiel żgħir tal-minjiera ta' tagħrif li hemm f'dan ir-registru li fuqu wkoll hi msejsa l-lista tal-imghallmin tax-xogħol u n-numru ta' haddiema li hadmu kull ġimgha mit-tqeghid tal-ewwel għbla sal-ftuħ tal-knisja Matrici l-ġdida tliet mitt sena ilu u t-tmiem tax-xogħol fuq il-kampnar.

¹⁴ Ibid., f. 77r.

¹⁵ Ibid., f. 94v, 115r.

Hlasijiet lill-bennejja tal-Matrici – folju 54v.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

BOOKWORM

Books & Stationery

Republic Street, Victoria
(hdejn il-BOV)

*Il-Fatti jirkellmu iktar mill-kliem.
Ejja ara l-varjeta' ta' items
li ghandna
u l-prezzijiet li noffru.*

Tel: 2155 6215,
2156 3328

Bookworm Stationery isir il-hanut
favorit tieghek ukoll.

MEYLAK JEWELLERS

24b, REPUBLIC STREET,
VICTORIA, VCT 1012,
GOZO, MALTA.

TEL: 00356 21566303 EMAIL: MEYLAKGO@MALTANET.NET

GOZO

laundry &
dry cleaning
ltd.

Factory A,
Xewkija Industrial Estate,
Xewkija XWK 3000, Gozo, Malta.
Tel: 2156 1203, Mob: 7931 7523

PROPERTY FOR SALE

Marsalforn: Ground floor maisonette -
2 Bed room with 187 sq mtr garden.

Marsalforn: Air-Space for 2 bed-room flat
and Penthouse.

Marsalforn: 2/3 Bed-room corner flat -
3 Balconies, large kitchen/dining/sitting.
Fully furnished and Air conditioned.
Ready to move into. One minute to sea.

Victoria: Site for 4 Bedroom House
in Saint George's Fief Street
MEPA permit in hand.

Victoria: 2 Commercial and Industrial
Plots in Mgarr Road, Victoria.
Plot A = 1000 sq mts - Plot B = 1298 sq mts.
Outline development permit in hand for
3 floors and 2 floors basement garage.

Sannat: Plot in Cenc Street - 20ft x 92ft
Within building zone (near Church)

Contact owners on
99859691

Il-lista tal-imghallmin tax-xoghol u n-numru ta' haddiema li hadmu kull ġimgħa

20 Set 1697 (17r)	12 Apr 1698 (26v 27r)
Mastru Domenico Decaci + 9	Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +12
28 Set 1697 (17v)	19 Apr 1698 (27r)
Mastru Angelo Zammit + 1	Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +11
5 Ott 1697 (18r)	26 Apr 1698 (27r-v)
Mastru Angelo Zammit + 10	Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +6
12 Ott 1697 (18r)	2 Mej 1698 (27v)
Mastru Angelo Zammit + 8	Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba +5
29 Ott 1697 (18v)	10 Mej 1698
Mastru Angelo Zammit + 3	Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba +7
26 Ott 1697 (18v)	17 Mej 1698
Mastri Angelo Zammit, Marco Cassar, Natale Saliba + 10	Mastru Angelo Saguna +7
2 Nov 1697 (19r)	24 Mej 1698 (28r)
Mastri Angelo Zammit, Marco Cassar, Natale Saliba + 12	Mastru Angelo Zammit +5
9 Nov 1697 (19v)	31 Mej 1698 (28v)
Mastri Angelo Saguna, Francesco Saguna, Natale Saliba + 10	Mastri Angelo Zammit, Francesco Saguna +6
26 Nov 1697 (19v)	7 Ġun 1698 (28v)
Mastri Angelo Saguna, Francesco Saguna, Natale Saliba + 11	Mastru Angelo Zammit +5
23 Nov 1697 (20r)	14 Ġun 1698 (29r)
Mastri Angelo Saguna, Francesco Saguna, Natale Saliba + 11	Mastri Raffaele Tabone, Angelo Zammit +7
29 Nov 1697 (20v)	21 Ġun 1698 (29r-v)
Mastri Angelo Saguna, Francesco Saguna, Natale Saliba + 12	Mastri Tommaso Pulis, Angelo Saguna +7
7 Dic 1697 (21r)	28 Ġun 1698 (29v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 11	Mastru Angelo Zammit +6
14 Dic 1697 (21r)	5 Lul 1698 (29v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba + 13	Mastri Angelo Zammit, Francesco Saguna + 5
20 Dic 1697 (21v)	12 Lul 1698 (30r)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 16	Mastri Angelo Zammit, Francesco Saguna + 5
24 Dic 1697 (22r)	29 Lul 1698 (30r)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +13	Mastri Angelo Zammit, Francesco Saguna + 5
4 Jan 1698 (22v)	24 Lul 1698 (30r-v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +13	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6
11 Jan 1698 (22v)	2 Aww 1698 (30v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 13	Mastri Angelo Zammit, Francesco Saguna, Tommaso Pulis + 6
18 Jan 1698 (23r)	9 Aww 1698 (31r)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +13	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6
24 Jan 1698 (23v)	16 Aww 1698 (31v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +12	Mastru Angelo Zammit + 10
2 Febr 1698 (23v)	23 Aww 1698 (31v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 11	Mastru Angelo Zammit + 7
8 Febr 1698 (24r)	30 Aww 1698 (31v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +11	Mastru Angelo Zammit + 7
15 Febr 1698 (24r-v)	6 Set 1698 (32r)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +10	Mastru Angelo Saguna + 8
22 Febr 1698 (24v)	13 Set 1698 (32r-v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 8	Mastru Angelo Zammit + 10
01 Mar 1698 (24v)	20 Set 1698 (32v)
Mastru Francesco Saguna +12	Mastru Angelo Zammit + 11
8 Mar 1698 (25r)	27 Set 1698 (33r)
Mastri Angelo Saguna, Francesco Saguna +10	Mastri Angelo Zammit, Tommaso Pulis, Lazzaro Vella + 13
15 Mar 1698 (25v)	4 Ott 1698 (33r-v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +10	Mastru Angelo Zammit + 9
22 Mar 1698 (25v, 26r)	11 Ott 1698 (33v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna + 10	Mastru Angelo Zammit + 11
29 Mar 1698 (26r)	28 Ott 1698 (34r)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +10	Mastru Angelo Zammit + 10
5 Apr 1698 (26v)	30 Ott 1698 (34v)
Mastri Angelo Saguna, Natale Saliba, Francesco Saguna +13	Mastru Angelo Zammit + 10

Detall mill-kapitelli tal-korsija (ritratt: Anthony Grech)

- 15 Nov 1698 (35r)
Mastru Angelo Zammit + 11
- 22 Nov 1698 (35r-v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9
- 29 Nov 1698 (35v)
Mastri Angelo Seguna, Natale Saliba + 9
- 6 Dic 1698 (35v-36r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9
- 13 Dic 1698 (36r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 10
- 20 Dic 1698 (36v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba, Francesco Seguna + 11
- 24 Dic 1698 (36v)
Mastru Angelo Zammit + 14
- 3 Jan 1699 (37r)
Mastru Angelo Zammit + 12
- 10 Jan 1699 (37r-v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 17 Jan 1699 (37v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 24 Jan 1699 (37v-38r)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 30 Jan 1699 (38r)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 7 Febr 1699 (38v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 14 Febr 1699 (38v-39r)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 22 Febr 1699 (39r)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 28 Febr 1699 (39r-v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 7 Mar 1699 (39v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 14 Mar 1699 (39v-40r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 12
- 21 Mar 1699 (40r-v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 12
- 28 Mar 1699 (40v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 11
- 4 Apr 1699 (40v-41r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 12
- 11 Apr 1699 (41r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 11
- 18 Apr 1699 (40v)
Mastru Angelo Zammit + 11
- 25 Apr 1699 (41v-42r)
Mastru Angelo Zammit + 10
- 2 Mej 1699 (42r)
Mastru Angelo Zammit + 10
- 9 Mej 1699 (42v)
Mastru Angelo Zammit + 10
- 16 Mej 1699 (42v)
Mastru Angelo Zammit + 11
- 23 Mej 1699 (43r)
Mastri Raffaele Tabone, Tommaso Pulis – 17
- 30 Mej 1699 (43r-v)
Mastru Angelo Zammit + 13
- 6 Ġun 1699 (43v-44r)
Mastru Angelo Zammit + 12
- 20 Ġun 1699 (44r)
Mastru Angelo Zammit + 9
- 27 Ġun 1699 (44v)
Mastri ? Calleja, Angelo Zammit – 12
- 4 Lul 1699 (44v-45r)
Mastri Natale Zammit, Angelo Zammit, Tommaso Pulis + 11
- 11 Lul 1699 (45r-v)
Mastri Raffaele Tabone, Angelo Zammit, Tommaso Pulis + 11

18 Lul 1699 (45v-46r)	20 Fmr 1700 (57v-58r)	25 Set 1700 (67r)
Mastru Angelo Zammit + 11	Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 8	Mastru Angelo Zammit – 6
24 Lul 1699 (46r)	27 Fmr 1700 (58r)	3 Ott 1700 (67v)
Mastru Angelo Zammit + 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 8	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 5
1 Aww 1699 (47v)	6 Mar 1700 (58v-v)	9 Ott 1700 (67v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba, Tommaso Pulis, Raffaele Tabone + 13	Mastri Angelo Zammit + 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 5
8 Aww 1699 (47v-48r)	13 Mar 1700 (58v)	16 Ott 1700 (68r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 13	Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 8	Mastri Angelo Zammit – 4
14 Aww 1699 (48r-v)	20 Mar 1700 (59r)	30 Ott 1700 (68r)
Mastru Angelo Zammit + 14	Mastru Angelo Zammit + 9	Mastru Angelo Zammit – 5
22 Aww 1699 (48v-49r)	27 Mar 1700 (59v-v)	6 Aww 1701 (69r)
Mastru Angelo Zammit	Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 9	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 3
29 Aww 1699 (49r-v)	3 Apr 1700 (59v)	13 Aww 1701 (69r)
Mastri Tommaso Pulis, Raffaele Tabone, Angelo Zammit – 13	Mastru Angelo Zammit + 9	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 3
5 Set 1699 (50r)	10 Apr 1700 (59v-60r)	20 Aww 1701 (69r-v)
Mastri Angelo Zammit, Andrea Agius – 13	Mastru Angelo Zammit + 9	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 4
12 Set 1699 (50v-v)	17 Apr 1700 (60r)	27 Aww 1701 (69v)
Mastru Angelo Zammit + 13	Mastru Angelo Zammit + 12	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
19 Set 1699 (50v)	24 Apr 1700 (60r-v)	3 Set 1701 (69v-70r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastru Angelo Zammit + 15	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
26 Set 1699 (51r)	30 Apr 1700 (60v-61r)	10 Set 1701 (70r)
Mastru Angelo Zammit + 10	Mastru Angelo Zammit + 14	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 7
3 Ott 1699 (51r-v)	9 Mej 1700 (61r-v)	17 Set 1701 (70v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 10	Mastru Angelo Zammit + 13	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 4
10 Ott 1699 (51v)	15 Mej 1700 (61v)	24 Set 1701 (70v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastru Angelo Zammit + 11	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
17 Ott 1699 (51v-52r)	22 Mej 1700 (61v-62r)	1 Ott 1701 (70v-71r)
Mastru Natale Saliba – 10	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 14	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
24 Ott 1699 (52r-v)	29 Mej 1700 (62r-v)	8 Ott 1701 (71r)
Mastru Natale Saliba – 10	Mastri Angelo Zammit + 10	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 6
31 Ott 1699 (52v)	5 Gna 1700 (62v-63r)	15 Ott 1701 (71r-v)
Mastru Natale Saliba – 8	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 10	Mastru Angelo Zammit – 6
7 Nov 1699 (53r)	12 Gna 1700 (63r)	22 Ott 1701 (71v)
Mastru Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 11	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
14 Nov 1699 (53r-v)	20 Gna 1700 (63v)	29 Ott 1701 (72r)
Mastru Angelo Zammit + 10	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 10	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
21 Nov 1699 (53v)	26 Gna 1700 (63v-64r)	5 Nov 1701 (72r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 8	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 10	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
28 Nov 1699 (53v-r)	3 Lul 1700 (64r)	12 Nov 1701 (72v)
Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 10	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba, Francesco Pava – 8	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
5 Dic 1699 (54r-v)	10 Lul 1700 (64v)	19 Nov 1701 (72v)
Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 10	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 7	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
12 Dic 1699 (54v-55r)	17 Lul 1700 (64v)	26 Nov 1701 (73r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 10	Mastru Angelo Zammit + 7	Mastri Angelo Zammit, Michele Decaci, Domenico Decaci – 3
19 Dic 1699 (55r)	24 Lul 1700 (65r)	3 Dic 1701 (73r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 7	Mastru Angelo Zammit – 5
24 Dic 1699 (55v)	31 Lul 1700 (65r)	10 Dic 1701 (73r-v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
2 Jan 1700 (55v-56r)	7 Aww 1700 (65v)	17 Dic 1701 (73v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
9 Jan 1700 (56r)	14 Aww 1700 (66r)	24 Dic 1701 (73v)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
16 Jan 1700 (56v)	21 Aww 1700 (66r)	30 Dic 1701 (74r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
23 Jan 1700 (56v)	28 Aww 1700 (66r)	7 Jan 1702 (74r)
Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba – 9	Mastri Angelo Zammit, Natale Saliba + 6	Mastri Pietro Zammit, Domenico Decaci + 4
30 Jan 1700 (57r)	4 Set 1700 (66v)	14 Jan 1702 (74v)
Mastru Angelo Zammit + 10	Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 5	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
6 Fmr 1700 (57v-v)	11 Set 1700 (66v)	21 Jan 1702 (74v)
Mastru Angelo Zammit + 9	Mastru Angelo Zammit + 6	Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5
13 Fmr 1700 (57v)	18 Set 1700 (66v-67r)	28 Jan 1702 (74v)
Mastru Angelo Zammit, Natale Saliba + 8	Mastri Angelo Zammit + 6	Mastru Angelo Zammit – 6

Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

4 Fmar 1702 (75r)
Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci – 5
11 Fmar 1702 (75r)
Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci – 5
18 Fmar 1702 (75r-v)
Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci – 5
25 Mar 1702 (75v)
Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci – 5
31 Mar 1702 (75v)
Mastri Angelo Zammit, Domenico Decaci + 5

II-Kampnar

26 Mar 1707 (77r)
Mastru Matthia Habela
2 Apr 1707 (77r-v)
Mastru Matthia Habela
9 Apr 1707 (77v-78r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 6
16 Apr 1707 (78r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 6
23 Apr 1707 (78r-v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 6
30 Apr 1707 (78v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 5
7 Mej 1707 (78v-79r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 7
14 Mej 1707 (79r)
Mastri Matthia Habela
21 Mej 1707 (79v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 4
28 Mej 1707 (79v)
Mastru Matthia Habela + 2
2 Lul 1707 (80r)
Mastru Matthia Habela
9 Lul 1707 (80r)
Mastri Matthia Habela, Giorgio Curni + 6
15 Lul 1707 (80v)
Mastri Matthia Habela, Giorgio Curni + 7
23 Lul 1707 (80v)
Mastru Matthia Habela + 5
30 Lul 1707 (81r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 4
6 Aww 1707 (81r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 7
13 Aww 1707 (81v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba – 10
20 Aww 1707 (81v-82r)
Mastru Matthia Habela + 6
27 Aww 1707 (82r)
Mastru Matthia Habela + 6
3 Set 1707 (82v)
Mastru Matthia Habela + 6
10 Set 1707 (82v)
Mastru Matthia Habela + 6
17 Set 1707 (82v-82r)
Mastru Matthia Habela + 7
24 Set 1707 (83r)
Mastru Matthia Habela + 7
1 Ott 1707 (83r-v)
Mastru Matthia Habela + 7
8 Ott 1707 (83v)
Mastru Matthia Habela + 7
15 Ott 1707 (83v-84r)
Mastru Matthia Habela + 7
22 Ott 1707 (84r)
Mastru Matthia Habela + 7
29 Ott 1707 (84r-v)
Mastru Matthia Habela + 6
5 Nov 1707 (84v)
Mastru Matthia Habela + 6
12 Nov 1707 (84v-85r)
Mastru Matthia Habela + 5
19 Nov 1707 (85r)
Mastru Matthia Habela + 5
26 Nov 1707 (85r-v)
Mastru Matthia Habela + 5
3 Dic 1707 (85v)
Mastru Matthia Habela + 6
10 Dic 1707 (85v-86r)
Mastru Matthia Habela + 10
17 Dic 1707 (86r)
Mastru Matthia Habela + 9
24 Dic 1707 (86v)
Mastru Matthia Habela + 9
30 Dic 1707 (86v)
Mastru Giorgio Curni + 3
7 Jan 1708 (86v-87r)
Mastru Giorgio Curni + 3
14 January 1708 (87r)
Mastru Matthia Habela + 5
21 January 1708 (87r)
Mastru Matthia Habela + 5
1 Mar 1708 (87v)
Mastru Matthia Habela + 1
6 Ġun 1708 (87v)
Mastru Matthia Habela + 6
13 Ġun 1708 (87v)
Mastru Matthia Habela + 4
20 Ġun 1708 (88r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 4
27 Ġun 1708 (88r)
Mastru Matthia Habela + 5
3 Apr 1709 (88v)
Mastru Matthia Habela + 6
9 Apr 1709 (88v)
Mastru Matthia Habela + 6
17 Apr 1709 (88v-89r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
23 Apr 1709 (89r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
30 Apr 1709 (89v-v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
7 Ġun 1709 (89v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
14 Ġun 1709 (89v-90r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 7
20 Ġun 1709 (90r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 7
25 Ġun 1709 (90v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
26 Ott 1709 (90v)
Mastru Matthia Habela + 5
2 Nov 1709 (91r)
Mastru Matthia Habela + 7
9 Nov 1709 (91r)
Mastru Matthia Habela + 7
16 Nov 1709 (91v)
Mastru Matthia Habela + 5

23 Nov 1709 (91v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
29 Nov 1709 (91v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
7 Dic 1709 (92r)
Mastru Matthia Habela – 6
14 Dic 1709 (92r-v)
Mastri Matthia Habela, Giorgio Curni + 13
20 Dic 1709 (92v-93r)
Mastru Matthia Habela – 15
24 Dic 1709 (93r)
Mastru Matthia Habela, Giorgio Curni + 5
4 Jan 1710 (93r-v)
Mastru Matthia Habela – 5
11 Jan 1710 (93v)
Mastru Matthia Habela – 5
18 Jan 1710 (93v)
Mastru Matthia Habela – 5
1 Fmar 1710 (94r)
Mastru Matthia Habela – 7
8 Fmar 1710 (94v)
(Mastru Matthia Habela) + 23
15 Fmar 1710 (95r)
Mastru Matthia Habela – 6
22 Fmar 1710 (95r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 9
1 Mar 1710 (95v)
Mastru Matthia Habela – 6
8 Mar 1710 (95v)
Mastru Matthia Habela – 7
15 Mar 1710 (96r)
Mastru Matthia Habela – 7
22 Mar 1710 (96r)
Mastru Matthia Habela – 6
29 Mar 1710 (96v)
Mastru Matthia Habela – 6
5 Apr 1710 (96v)
Mastru Matthia Habela – 7
12 Apr 1710 (97r)
Mastru Matthia Habela – 7
19 Apr 1710 (97r)
Mastru Matthia Habela – 7
26 Apr 1710 (97v)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
2 Mej 1710 (97v)
Mastru Matthia Habela – 8
10 Mej 1710 (98r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
17 Mej 1710 (98r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
24 Mej 1710 (98v)
Mastru Matthia Habela – 8
31 Mej 1710 (98v)
Mastru Matthia Habela – 8
7 Ġun 1710 (99r)
Mastru Matthia Habela – 8
14 Ġun 1710 (99r)
Mastru Matthia Habela – 9
21 Ġun 1710 (99v)
Mastru Matthia Habela – 7
28 Ġun 1710 (99v)
Mastru Matthia Habela – 8
5 Lul 1710 (100r)
Mastru Matthia Habela – 7

12 Lul 1710 (100r)
Mastru Matthia Habela + 7
19 Lul 1710 (100v)
Mastru Matthia Habela + 9
24 Lul 1710 (100v)
Mastru Matthia Habela + 9
2 Aww 1710 (101r)
Mastru Matthia Habela + 9
9 Aww 1710 (101r)
Mastru Matthia Habela + 9
16 Aww 1710 (101v)
Mastru Matthia Habela + 8
23 Aww 1710 (101v-102r)
Mastru Matthia Habela + 9
30 Aww 1710 (102r)
Mastru Matthia Habela + 8
6 Set 1710 (102r v)
Mastru Matthia Habela + 8
13 Set 1710 (102v)
Mastru Matthia Habela + 8
20 Set 1710 (103r)
Mastri Matthia Habela, Tommaso Putis + 8
27 Set 1710 (103r v)
Mastru Matthia Habela + 8
4 Ott 1710 (103v)
Mastri Matthia Habela, Tommaso Putis + 7
11 Ott 1710 (104r)
Mastru Matthia Habela + 8
18 Ott 1710 (104r)
Mastru Matthia Habela + 9
26 Ott 1710 (104v)
Mastru Matthia Habela + 7
31 Ott 1710 (104v)
Mastru Matthia Habela + 7
8 Nov 1710 (105r)
Mastru Matthia Habela + 7
15 Nov 1710 (105r v)
Mastru Matthia Habela + 15
22 Nov 1710 (105v)
(Mastru Matthia Habela) + 8
29 Nov 1710 (105v)
(Mastru Matthia Habela) + 8
6 Dic 1710 (106r)
Mastru Matthia Habela + 3
13 Dic 1710 (106r)
Mastru Matthia Habela + 5
20 Dic 1710 (106r)
Mastru Matthia Habela + 5
24 Dic 1710 (106v)
Mastru Matthia Habela + 4
3 Jan 1711 (106v)
Mastru Matthia Habela + 4
10 Jan 1711 (106v)
Mastru Matthia Habela + 5
17 Jan 1711 (107r)
Mastru Matthia Habela + 6
24 Jan 1711 (107r)
Mastru Matthia Habela + 6
31 Jan 1711 (107v)
Mastru Matthia Habela + 6
7 Febr 1711 (107v)
Mastru Matthia Habela + 7
14 Febr 1711 (108r)
Mastru Matthia Habela + 7

LILL-KBIR ALLA TAJJEB BLA QIES
TIBQA' HAWNHEKK TGHIX GHAL DEJMEM
IT-TIEBA EWLENJA TAN-NIES TA' DIN IL-GŽIRA
LI BIEK IKABBRU U JSEBBHU DIN ID-DAR TA' ALLA
LI KIENET ĠIET MIBNIJA
MINN MISSIRIJETNA TAL-QEDEM
MALLI HADDNU T-TWEMMIN FI KRISTU LI ĠABILNA
MISSIERNA SAN PAWL
LI BIL-QEDEM IMMA TMERMRET
WAQQFU MILL-QIEGH BI FLUSHOM FUQ L-ISTESS POST
DIN IL-KNISJA SABIHA TAHT L-ISEM
TAL-VERĠNI MARIJA MGHOLLIJA FIS-SEMA
BIR-RIEDA TA' FRA DAVID COCCO PALMIERI
ISQOF TA' MALTA
MIBDIJA FIL-21 TA' SETTEMBRU 1697
U MINNUNA MINN KOLLOX
BIL-HERQA TAL-ARĊIPRIET DUTTUR
NIKOL NATAL CASSIA MAGRI
FL-14 TA' AWWISSU TAS-SENA 1711

L-iskrizzjoni tal-ftuh u t-tberik tal-knisja; traduzzjoni bil-Malti tal-original bil-Latin li tidher fuq il-qoxra ta' quddiem

21 Febr 1711 (108r)
Mastru Matthia Habela + 7
28 Febr 1711 (108v)
Mastru Matthia Habela + 7
7 Mar 1711 (108v)
Mastru Matthia Habela + 6
14 Mar 1711 (108v-109r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 5
21 Mar 1711 (109r)
Mastri Matthia Habela, Natale Saliba + 6
28 Mar 1711 (109r v)
Mastru Matthia Habela + 5
4 Apr 1711 (109v)
Mastru Matthia Habela + 6
12 Apr 1711 (109v)
(Mastru Matthia Habela) + 2
18 Apr 1711 (110r)
Mastru Matthia Habela + 6
25 Apr 1711 (110r)
(Mastru Matthia Habela) + 2
2 Mej 1711 (110r)
Mastru Matthia Habela + 4
9 Mej 1711 (110v)
Mastru Matthia Habela + 4
16 Mej 1711 (110v)
Mastru Matthia Habela + 5
23 Mej 1711 (110v-111r)
Mastru Matthia Habela + 5
30 Mej 1711 (111r)
Mastru Matthia Habela + 3
6 Ġun 1711 (111r)
Mastri Matthia Habela, Michele Dacaci + 2
13 Ġun 1711 (111v)
Mastru Matthia Habela + 2

20 Ġun 1711 (111v)
Mastru Matthia Habela + 3
27 Ġun 1711 (111v-112r)
Mastru Matthia Habela + 5
4 Lul 1711 (112r)
Mastru Matthia Habela + 6
11 Lul 1711 (112r v)
Mastru Matthia Habela + 5
18 Lul 1711 (112v)
Mastru Matthia Habela + 6
24 Lul 1711 (112v)
Mastru Matthia Habela + 6
22 Lul 1711 (113r)
Mastru Matthia Habela + 5
29 Lul 1711 (113r)
Mastru Matthia Habela + 5
5 Aww 1711 (113v)
Mastru Matthia Habela + 5
12 Aww 1711 (113v)
Mastru Matthia Habela + 5
19 Aww 1711 (114r)
Mastru Matthia Habela + 6
26 Aww 1711 (114r)
Mastru Matthia Habela + 5
3 Set 1711 (114r v)
Mastru Matthia Habela + 5
10 Set 1711 (114v)
Mastru Matthia Habela + 5
17 Set 1711 (114v)
Mastru Matthia Habela + 4

Ta' Dirjanu SUPERMARKETS

The natural choice for daily shopping.

Ta' Dirjanu Supermarkets
Plot 24, Qasam Ta' Dun Anton, Xaghra XRA 104, Gozo, Malta
Tel: (+356) 2155 0523

Raymond Bonello

Marmista (Marbler)

Marble Sculpturing,
Marble Inlay, Granite design,
Fire Places, Monuments &
Memorial Stones.

Plot 24, Qasam Ta' Dun Anton, Xaghra XRA 104, Gozo, Malta

Tel: (+356) 2156 3457

Fax: (+356) 2156 4285

Mob: (+356) 9945 0523

E-mail: raybon@vol.net.mt

BARTOLO

Catering & Dolceria

Triq G'nien Xibla
XRA 2401
Xaghra

t: 21552837
m: 99424156
e: rosefiorita@gmail.com

SPECIAL OFFER!

**FREE
EYE TEST
WITH PURCHASE OF
FRAME & LENSES**

MARIO
OPTICS

34 Main Gate Street, Victoria, Gozo. Tel: 916 8058, 9188 0211, 2264 9818, info@marioptics.com

Source and conditions apply.

SINGER®

Our SINGER SHOP has moved to

25, Pompei Street,
Victoria, Gozo.
(At V.S.S. premises)

12, Palm Street,
Victoria, Gozo.

Tel: 27556124, 21561734 Mob: 79555826

GORDINA'S

CORDINA PHOTO MARKET

34 Main Gate Street Victoria Gozo Malta tel 21 556270

DIGITAL WEDDING ALBUMS

COLOUR PHOTOCOPY SERVICE

DVD AUTHORIZING SERVICE

COLOUR PHOTOCOPY SERVICE

1 HOUR COLOUR PRINTS FROM FILM & DIGITAL MEDIA

PROFESSIONAL STILL & VIDEO SERVICES

LORENZO CAFÀ

L-arkitett tal-Katidral ta' Ghawdex

Lorenzo twieled f'Città Vittoriosa, il-Birgu, Malta, bin Mastru Marco Cafà u Veronica. Ghammduh fil-parroċċata San Lawrenz nhar l-4 ta' Awwissu 1639,¹ wisq probabbli fl-istess jum ta' twelidu. Kunjomu veru hu Cafà u mhux Gafà, kif ġie li nkteb hazin. Hu jigi hu l-iskultur magħruf Melchiorre Cafà u, f'it jew wisq, hu assoċjat mal-fama miksuba minn hu il-kbir. Lorenzo huwa kkunsidrat bħala arkitett li dahhal l-istil Barokk f'Malta.

1 • L-ewwel hidma

Is-snin ta' formazzjoni ta' Cafà huma pjuttost ambigwi mhabba n-nuqqas ta' riċerka dwaru. Nafu li l-familja tiegħu kienet magħrufa għax-xogħol tal-iskultura fil-ġebba Maltija.² Hu dokumentat li t-tfajjel Lorenzo mhux l-ewwel darba li assista lil missieru f'xi proġett ambizzjuż.

L-ewwel referenza għal Cafà bħala *capomastro* (mgħallm tal-bini) tmur lura għas-sena 1664.³ L-amministratur tal-knisja ta' San Pawl fir-Rabat tal-Imdina ikkummissjona Cafà halli jieh post l-arkitett Taljan Francesco Buonamici biex jissorvelja t-tibdil strutturali li kien qiegħed issir fil-knisja. Cafà milli jidher mhux biss kellu sehem fl-aħħar fażi tal-bini, imma iktar qabel fil-karriera tiegħu esegwixxa xi skultura dekorattiva fl-imsemmija knisja.

Kien użu fost il-Granmastri li jġibu Malta inġiniera ta' fama internazzjonali għall-postijiet ta' difiża u bini prominenti ieħor.⁴ Fost l-ewlenin inġiniera li hallew l-marka arkitettonika f'pajjiżna

hemm Francesco Buonamici (1596-1677) u Mederico Blondel (?-1695).

Minkejja li l-hila ta' Cafà kienet tilhaq livell internazzjonali, il-Granmastri qajla taw kasu. Min-naha l-oħra l-Knisja Maltija kienet minn tal-ewwel u minn ta' quddiem li għarrfet il-potenzjal ta' Cafà u għamlet użu minnu fil-binjiet ekkleżjaġi. Tul il-karriera brillanti tiegħu, Cafà holoq eżempji stilistiċi ta' kalibru notevoli. Għalkemm mhux magħruf li Cafà studja l-arkitettura, fil-prattika hu kellu filiet ta' arkitett sinifikanti.⁵ Xhieda ta' dan huma l-knejjes li nbnaw fuq pjani tiegħu, fosthom il-Katidral tal-Imdina, il-Katidral ta' Ghawdex, il-knisja parrokkjali taż-Żejtun, il-Palazz tal-Isqof il-Imdina (illum il-Mużew tal-Katidral), u binjiet oħra.

2 • Ix-xogħlijiet ewlenin

L-ewwel xogħol dokumentat ta' Cafà hi l-faċċata tal-knisja parrokkjali tal-Birgu, belt twelidu. Wara li tlestiet il-knisja, Cafà kien ikkummissjonat jippjanta il-faċċata. Din tikkonsisti fi tliet diviżjonijiet strutturali mgħollija fuq pediment b'taraġ ċentrali li jwassal għall-bieb prinċipali tal-knisja.

It-tieni proġett ambizzjuż, li wassal lill-arkitett Cafà għall-milja tal-karriera tiegħu, kien il-bini mill-ġdid tal-Katidral tal-Imdina li sofra ħafna ħsarat fit-terrimot ta' Jannar 1693.⁶ Lejn l-aħħar snin tas-seklu sbatax, il-pjanti u l-mudelli pprezentati mill-arkitett ġew approvati u x-xogħol propost inbeda minnufih. Il-Katidral tal-Imdina, li kien lest fis-sena 1702, għandu l-forma ta' salib Latin tradizzjonali, b'korsija u kor spazjużi li jikkumplementaw il-kappelli laterali fuq kull naha. Il-faċċata m'hix għajr tqassim ekwilibrat ta' spazju vojta b'eċċezzjoni tal-ornamentar li jilhaq il-milja arkitettonika tiegħu fiz-żewġ kampnari u l-frontispizju imponenti fuq il-bieb prinċipali.

¹ Ara DOMENIC CUTAJAR, *Architect Lorenzo Cafà (1639-1703)*, in *The Sunday Times. Building and Architecture Supplement* (02 Aug 1981) xiv-xv.

² VINCENT BORG, *Maltese Baroque*, in *Maltese Churches*, Malta 1989, 69.

³ CHARLES THAKE, *Lorenzo Cafà (1639-1703) – architect of the Church*, in *Treasures of Malta*, V/1 (1999) 8.

⁴ Ibid, 7.

⁵ Ibid, 9.

⁶ Ibid.

Lorenzo Cafà

Tal-istess epoka tista' titqies il-knisja parrokkjali taz-Żejtun li għaliha Cafà hejja l-pjanti fis-sena 1692. L-ambjent rurali tal-madwar iffacilita x-xogħol ta' Cafà. Seta' jfassal knisja spazjuża b'attenzjoni lill-ispażju ekwilibrat. Il-knisja hija mżewġa b'forom arkitettonici mill-isbaħ li jagħrfu jikkumpliementaw il-bqija tal-istruttura. L-istess

jista' jingħad għall-faċċata tal-knisja, li l-prototipi tagħha tixhdu l-faċċata tal-Katidral tal-Imdina.

L-aħħar xogħol monumentali dokumentat fil-karriera ta' Cafà kienet il-Knisja Katidrali ta' Għawdex, dik il-habta magħrufa bħala l-Matriċi. It-tnejja għall-bini tal-knisja beda f'it wara l-terrimot ta' Jannar 1693. Il-bini 'l fuq mill-pedamenti beda f'Settembru 1697, u x-xogħol ewlieni ntemm f'Marzu tas-sena 1702.⁷ Fil-forma tagħha, il-knisja tixbah lil dik tal-Katidral tal-Imdina. Kappelli laterali, skjerati fuq kull naħa, jiffurmaw korsija spazjuża li testendi u tintemm fil-kor, wara l-altar magħġur. L-għamla tas-saqaf hu pjuttost Barokk, b'elementi arkitettoniċi jixbhu lil dawk fil-knisja ta' Ġiezu, tal-Belt Valletta, xogħol ta' Giuseppe Valeriano.⁸ Il-faċċata tal-Katidral ta' Għawdex, hija unika fix-xorta tagħha fil-gzira. Il-lingwaġġ Barokk applikat minn Cafà jilhaq il-milja tiegħu fl-użu tat-taraġ monumentali li jgħolli l-istruttura b'mod dinamiku u joħloq distakk dinjituż mill-bqija tal-pjazza.

Cafà jibqa' mfakkar bħala wiehed mill-akbar arkitetti prolifiċi li qatt wildet Malta. Kien dan l-arkitett li għaraf ixettel l-idjoma kontemporanja u japplikaha lil-hinn mill-ibliet. Lx-xogħlijiet tiegħu jitqiesu mill-istudjużi tal-arti bħala ikoni monumentali tal-Barokk fil-gzejjer ta' Malta u Għawdex.

⁷ ACG-Arkivju tal-Katidral ta' Għawdex, *Conti della Fabbrica della Chiesa Matrice*, Tr, 75v.

⁸ VINCENT BORG, *Maltese Baroque*, in *Maltese Churches*, Malta 1989, 65.

ANTHONY'S FURNITURE

Għal kull xorta ta' xogħol fl-injam

"Mater Dolorosa"

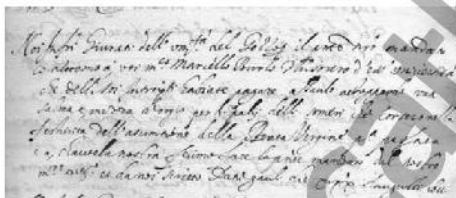
Grunju Street, Nadur, Gozo
Tel: 2155 2251, Fax: 2155 1279
Mob: 9944 6107

MIXEGHLA BIT-TAZZI, BIL-FJAKKLI, U BIL-LAMPJUNI

Anniversarji tal-Festa ta' Santa Marija

1611 • Erba' mitt sena ilu

Erba' mitt sena ilu, it-tigrija famuża u antika ta' Santa Marija saret bil-kbir bhas-soltu. Kienet tiegħu hsiebha l-Università, il-Gvern Reġjunali ta' Għawdex fi żmien il-Kavaleri ta' San Gwann. Il-Knisja Matriċi kienet toħroġ parti mill-ispejjeż tal-palġijiet. Mir-registri tal-Università li jinsabu merfugħa fl-Arkivju Nazzjonali, nafu dwar parti mill-ispiża relatata ma' din it-tigrija. Gwanni Camilleri, li kellu hanut, irċieva s-somma ta' 5 Skuti u 7 irbghajja ta' hwejjeġ marbuta mat-trigrija li ntraw minghandu. Dan kien jinkludi l-ewwel nett damask, satin, kurduni, u kurdicelli halli jkunu jistgħu jsiru l-palġijiet. Inxtraw ukoll erba' brieret

– dawn kienu jingħataw premju liz-żgħażaġh li kienu jieħdu sehem f'tigrija għalihom minn hdejn San Pawl (quddiem il-Liċeo) sa taht il-Barrakka (quddiem il-Palazz tal-Isof). Ta' min jinnota li dan Camilleri kien ibiegħ minn kollox, minn drappijiet sa ħbula, minn insiemer sa serraturi tal-ħadid (ara NAG-Arkivju Nazzjonali Għawdex, UG, Acta, 3/1610–1611, 40r).

1711 • Tliet mitt sena ilu

Nhar l-14 ta' Awwissu 1711 – lejlet Santa Marija ta' tliet mitt sena ilu – l-Arcipriet Nikol-Natal Cassia-Magri fetax u bierak il-Knisja Matriċi l-għida ta' Għawdex. Dan il-ftuħ u t-tberik huma mflakkra b'mod prominenti mill-iskrizzjoni li hemm fuq il-fonti tal-magħmudija, hekk kif tidhol fil-Katidral fuq ix-xellug (ara t-tliet artikli dwar dan l-anniversarju fil-paġni ta' qabel).

1711 • Tliet mitt sena ilu

It-tagħrif fuq it-tigrija ta' Santa Marija ta' tliet mitt sena ilu hu iktar dettaljat. L-Università nefqet is-somma ta' 32 skut, 10 irbghajja, u 8 ħabbiet – mas-sitt darbiet iktar minn mitt sena qabel. L-ikbar spiża kienet lix-xiri tad-drapp tal-palġijiet. Intefqu erba' skuti u 9 irbghajja għal satin ħamrani u erba' skuti u 9 irbghajja oħra għal satin lewn innar. Inxtraw wkoll satin ċelesti u biċċiet ta' satin ta' diversi kuluri. Saru b'kollox tlettax-il palju. Il-lasti ta' dawn il-palġijiet swew b'kollox 3 skuti, 6 irbghajja, u 8 ħabbiet. Kien għadhom isiru wkoll it-tigrijiet taż-żgħażaġh għax inxtraw erba' brieret *tre di Maiorca* u *una comune* bi spiża ta' 8 irbghajja. Aktarx l-brieret ta' *Maiorca* kienu jingiebu minn barra, waqt li dik komuni kienet tinhiat Għawdex stess (ara NAG, UG, Acta, 10/1710–1711, 333v-334r).

1811 • Mitejn sena ilu

Malta u Għawdex għaddew taht

l-Ingliżi fil-5 ta' Settembru, 1800.

It-tigrija ta' Santa Marija baqgħet

popolari fost il-Għawdxin u

l-Maltin anki meta nbidlet it-tmexxija.

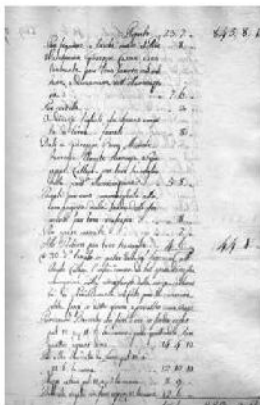
L-Università damet tiffunzjona hażin

hażin sa tmiem is-sena 1818. Fir-

registri ta' mitejn sena ilu, hemm

imnizzla diversi spejjeż li saru b'konnessjoni mat-tigrija u mal-festa ta' Santa Marija.

Bhas-sena 1810, intefqu ħafna flus fl-illuminazzjoni bit-tazzi taż-zejt ta' diversi postijiet prominenti fosthom il-Banca Giuratale, is-sede

Lawrence Bugeja
Director

BUGEJA
GOZO FISHERIES & CO.

MGARR ROAD, GHAJNSIELEM, GOZO - MALTA
TEL: (+356) 2156 0686 ' TEL/FAX: (+356) 2155 5668
MOBILE: (+356) 9943 9012
EMAIL: bugejafishmarket@onvol.net

D

Ta' Dolinda
Jewellers

Diamonds
18ct White and Yellow Gold
Repairs and Plating

10 St. George's Square,
Victoria, Gozo, Malta.
Tel: +356 21551130
Mob: +356 99446979
E-mail: tadolindo@onvol.net

MARK
FARRUGIA
TA' LIPPU

*Suppliers of Fresh Fruit
and Vegetables*

30, Fountain Street,
Victoria, Gozo
Tel: 2155-3327

TAX-XELINA

men's fashion wear

92, Palm Street, Victoria - Gozo ☎ 2155 4719
☎ 79920357 @ joegdeb@maltonet.net

tal-istess Università. Mad-dawra tač-
 Cittàdella inxtghelu hafna fjakkli. Sar
 ħlas konsiderevoli ta' 2 skuti u 6 irbghajja
 għax-xegħil ta' diversi lampjuni, fanal fuq
 pilastru tal-hadid li kien jagħti hafna dawl
 (Bengal lights). Kien hemm ukoll *banda*
 biex tferrah in-nies bid-daqq. Ix-xorb
 lill-bandisti sewa 8 irbghajja (ara NAG,
 UG/01/188 : *Mandati* 13 (1801-1818) folji
 bla numru).

1861 • Mija u Hamsin sena ilu

IL-ġurnali jixhdu li l-festa ta' Santa
 Marija mija u hamsin sena ilu kienet festa
 brillanti li bhas-soltu gibdet folol kbar
 minn Malta. Dan gara għaliex diversi
 lancé u vapuretti offrew servizz kontinwu,
 illum jghidulu *shuttle*, bejn il-Port il-Kbir
 u l-Imġarr u anki bejn il-Marfa u l-Imġarr.

"Gozo. La Festa dell'Assunta si è
 celebrata quest'anno con magnifica
 maestosa pompa nella Chiesa Matrice
 del Gozo. L'esterno è riuscito oltremodo
 brillante, per la corsa de' annimali,
 l'illuminazione, e pel grande concorso di

gente che si ebbe soprattutto luogo da Malta nella vigilia e di
 di festa. Il grande comodo di comunicazione che venne per
 questa opportunità operata col mezzo di piccoli barchette
 a vapore, richiamò immenso numero da Malta a visitare
 piacevolmente l'isola sorella. Per una intera settimana due
 vapori facevano spesse gite di andata e ritorno e si pensa che
 abbiano fatto un gran profitto." (ara *Il Messaggiere Popolare*
 (22 agosto 1861) 4).

1911 • Mitt sena ilu

Mitt sena ilu saru festi kbar f'Għawdex biex ifakkru għeluq
 it-80 sena tal-Arċisqof Pietru Pace – il-bniedem li kien il-
 moħħ wara t-twaqqif tad-djoċesi ta' Għawdex u tal-ghazla
 tal-Matrici bħala Katidral. Il-festi laħqu l-aqwa tagħhom
 nhar il-25 ta' Mejju 1911, Jum l-Lapsi, meta sar Pontifikal
 fil-Katidral.

L-Arċisqof kien milqugħ mill-kanonċi tal-Katidral u
 l-qassisin djoċesani kollha. Fuq iż-żewġt iġnub tal-presbiterju
 kien hemm ukoll il-Kapitli ta' Għawdex, il-Kulleġġ tal-
 Kappillani, il-membri tal-Ordinijiet Mendikanti, u reliġjużi
 oħra. Il-Gvern kien rappreżentat mis-Sur G. Bellanti u
 assistew ukoll il-membri tač-ċittadinanza Għawdxija.

Wara l-vanġelu, l-Arċisqof għamel omelija li fih radd ħajr
 lil Alla, lill-Madonna, u anki lill-poplu Għawdx i li tant kien
 waqaf miegħu tul l-episkopat tiegħu fil-gżira Għawdxija bejn
 is-snin 1877 u 1889. Fi tmiem il-quddiesa, intona it-*Te Deum*.
 Kif intemm, Mons. Dekan Guzeppi Farrugia għamillu elogju
 bil-Latin u għalih l-Arċisqof irrisponda fl-istess lingwa.

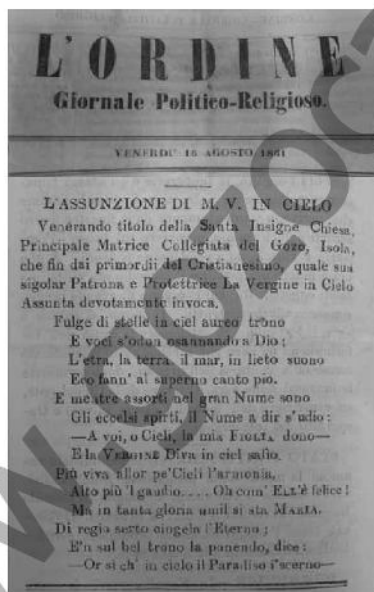
Mal-ħruġ tiegħu mill-Katidral, il-poplu Għawdx i għamillu
 dimostrazzjoni mill-aqwa. Tniżżel fuq sede gestatorja fuq
 l-ispallejn mill-Katidral sas-Seminarju fejn sarlu pranzu tal-
 okkażjoni (ara *Breve ricordo delle feste celebrate ... nella*
lieta occorrenza dell'80mo compleanno di Mons. Pietro
Pace, Malta 1911, 27-28).

1911 • Mitt sena ilu

"Fil-15 ta' Awwissu giet solennizzata bl-akbar pompa
 l-Festa tal-Assunzjoni, titolari tal-Katidral. Saret kwindiċina
 wisq devota b'konkurs kbar tal-poplu; għamel id-diskorsi
 r-Reverendu Dun Mikelang Cauchi. Għall-festi ta' barra
 hasseb il-Kumitat tal-Banda tal-Ilju u r-nexxew wisq solenni.
 Pjazza Rjali kif ukoll diversi toroq kienu dekorati u illuminati
 b'gost kbar. Din il-banda fi għranet diversi daqqet programmi
 sbieħ.

Saret bhas-soltu t-tigrijja tal-bhejjem.

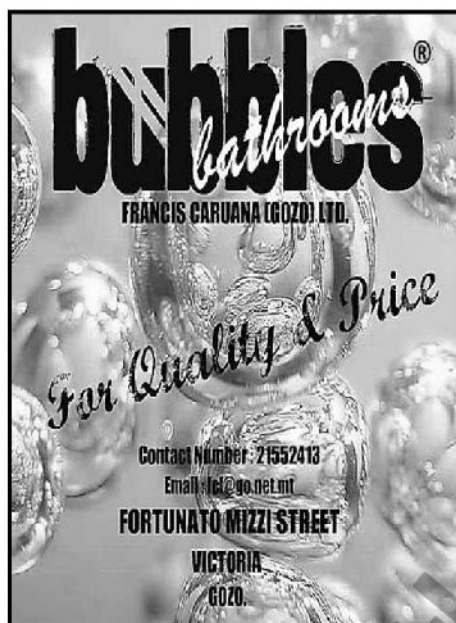
Il-festi ta' ġewwa l-knisja saru b'deher kbar. Mons Isqof
 għamel Pontifikal Solenni u omelija wisq sabiħa. Kbir kien

Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

bubbles® bathrooms

FRANCIS CARUANA (GOZO) LTD.

For Quality & Price

Contact Number : 21552413
Email: fcl@go.net.mt

**FORTUNATO MIZZI STREET
VICTORIA
GOZO.**

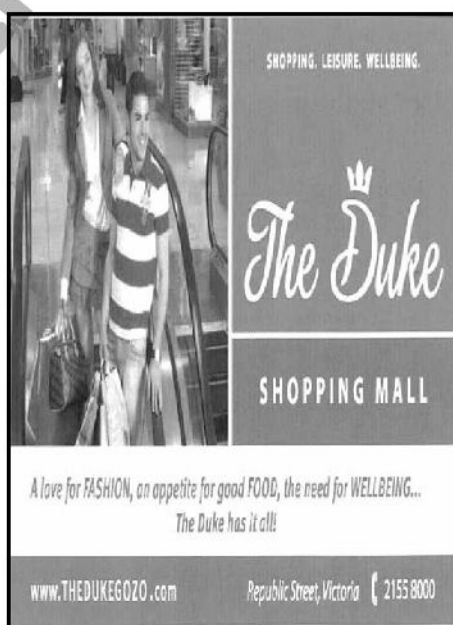
gelati® granola

PLAYPEN

TOYS & STATIONERY

30, Main Gate Street, Victoria - Gozo
Tel : 21561107

- PRINTING IN COLOUR OR B&W
- PRINTING OF POSTERS AND BUSINESS CARDS
- COLOUR & B& W PHOTOCOPIES
- LAMINATIONS
- BINDING
- STATIONERY,
- PLANS PHOTOCOPIES UP TO A0
- MAGAZINES AND GREETING CARDS

SHOPPING. LEISURE. WELLBEING.

The Duke

SHOPPING MALL

*A love for FASHION, an appetite for good FOOD, the need for WELLBEING...
The Duke has it all!*

www.THEDUKEGOZO.com Republic Street, Victoria ☎ 2155 8000

il-konkurs tal-Maltin. Fil-Primi Vespri waqt it-Translazzjoni kien preżenti l-Gvernatur, mistieden mill-Kapitu.

Fil-istess jum ta' Santa Marija fl-iskola tal-Gvern (triq Vajringa) saret l-Esibizzjoni Agrikola-Industrijali ta' Santa Marija. Din is-sena l-apertura saret mill-Gvernatur li gie apposta minn Malta u li kellu laqgħa sabiħa mal-poplu kollu tal-gżira. Hu wera li ha gost kbir, speċjalment bl-Esibizzjoni li kien fiha tassew x'wieħed jara" (ara *Id-Devot ta' Marija* (Settembru 1911) 140).

1911 • Mitt sena ilu

Mitt sena ilu, General Sir Henry Leslie Rundle, il-Gvernatur ta' Malta u Ghawdex, qatta tliet ijiem Ghawdex għall-festa ta' Santa Marija. Hu attenda għal kważi é-ċerimonja kollha tal-festa. Lejlet Santa Marija huwa assistat għat-Translazzjoni tar-Relikwa Mqaddsa minn fuq tron li ntrama' apposta fuq il-presbiterju tal-Katidral.

13 agosto. S.E. il Governatore quest'anno, invitato dal Comitato della Mostra Agricola e Industriale del Gozo a presiedere alla distribuzione dei Premi, accettò molto volentieri e si portò Domenica scorsa all'Isola consorella [di Gozo]... facendo il tragitto nella lancia *Vincenza*.

[Kif wasal il-Belt Victoria u dahal l-Edinburgh Hotel u]. la musica cittadina *Il Leone* suonava l'Inno Reale, il-*God save our King*.

14 agosto. Nel pomeriggio, Sir Leslie Rundle accompagnato dall'Assistente Segretario e dai suoi aiutanti assistette ufficialmente nella Chiesa Cattedrale alla cerimonia della Translazione in occasione della Festa della Santissima Assunta che vi si celebrava, da un locale eminente che gli veniva appositamente eretto...

[Fil-ghaxija, lejlet Santa Marija, hu kien mistieden fil-gallerija tal-*Casa Sociale*, magħruf mir-Rabtin bħala l-*Każin tas-Sinjuri* fi Pjazza Savina fejn għadu sal-lum. Hu qagħad hemm għall-programm kollu tal-Banda *Leone* u fl-aħħar niżel jifrah lis-Surmast

Crescimanno għall-eskuzzjoni perfetta tiegħu]. La stessa sera onorò di sua visita i soci della Casa Sociale e assistendo dai loro locali alle luminarie e allo svolgersi di un bel programma di musica da parte della Banda Cittadina *Leone* e manifestando la propria ammirazione col congratularsi vivamente col Maestro Orlando Crescimanno.

15 agosto. Alle 7.00a.m. S.E. era già nel recinto della Mostra a godere lo spettacolo del gran numero di belli animali... Alle 10.00... distribui i premi ai fortunati espositori... Anche alla corse volle partecipare dall'antica così detta *Barracca* e distribuiva i palii ai vincitori (ara *L'Avvenire* (Mercoledì, 16 agosto 1911) 2).

1911 • Mitt sena ilu

Anki wieħed mill-gurnali bl-Ingliz ta tagħrif dwar il-mawra tal-Gvernatur għall-festa ta' Ghawdex. "His Excellency the Governor returned from Gozo to Verdala Palace yesterday (ara *The Daily Malta Chronicle* (17 August 1911) 3).

2010 • Sena ilu

"Il-gimgha tal-festa ta' Santa Marija reġgħet għal darba oħra fissret influż qawwi ta' Maltin lejn Ghawdex. Jidher li din is-sena hafna Maltin għażlu li jiehdu vakanza itwal mis-soltu għax iċ-ċifri juru zieda fit-total fuq il-gimgha ta' Santa Marija tas-sena li għaddiet (2009)...

"B'kollox bejn it-Tnejn 9 ta' Awwissu u l-Hadd 15 ta' Awwissu, il-vapuri tal-*Gozo Channel* garrew bejn Malta u Ghawdex f'it aktar minn 110,000 passiġġier u total ta' kważi 27,000 karozza. Matul din il-gimgha, il-vapuri tal-*Gozo Channel* għamlu total ta' 456 vjaġġ.

"Meta mqabbel mal-gimgha ta' Santa Marija 2009 – mit-Tnejn sal-Hadd – dan ifisser zieda ta' aktar minn 4,400 passiġġier. Iz-zieda fil-vetturi li qasmu l-fliegħu hija ta' madwar 70, waqt li l-*Gozo Channel* għamlet 6 vjaġġi iktar milli għamlet fl-istess perijodu sena ilu...

"L-aktar jiem impenjattivi kienu l-Erbgħa u l-Hamis. L-Erbgħa, qasmu bejn Malta u Ghawdex kważi 17,000 ruh u l-Hamis, kważi 15,000 ruh. Qasmu l-fliegħu wkoll mal-4,000 karozza kuljum fil-jumejn" (minn *MaltaRightNow.com* [16 ta' Awwissu 2010]).

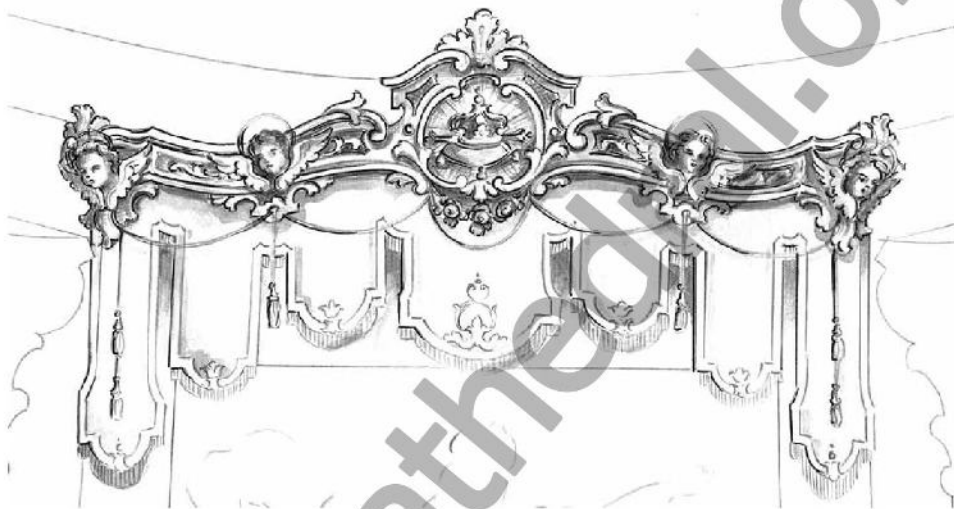
Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

IL-PAVALJUN GHAL FUQ L-INKWATRU TITULARI

Kienet xewqa li ilha tberren f'moħħ hafna parruċċani tal-Katidral, li l-inkwtru titolari tal-Assunta, impitter minn Michele Busuttil fis-sena 1791 – inkwtru li jscbbah il-kor tal-Katidral tagħna – ikompli jiġi mżejjen b'sopraporta u pavaljun. Mingħajr l-icken dubju dawn ikomplu jagħtu dehra aktar maestuża lill-Katidral. Dan jixraq hafna mhux biss għax dan l-inkwtru titolari huwa nkurunat, imma wkoll għaliex Santa Marija u l-Katidral tagħha jixriqlhom l-aħjar.

Billi l-Katidral jixraq l-aħjar, hija xewqa tagħna li din l-opra tinħadem lil-fidda biex tkun sierqa u dinjituża. Minkejja li dan huwa proġett ambizzjuż u li ser jiswja' lill-parroċċa s-somma ta' madwar €50,000, aħna konvinti li bil-ghajnuma ġeneruża ta' kulhadd jirnexxilna naghmlu din l-opra.

Kienet tama tagħna li f'din is-sena 2011 – f'għeluq it-300 sena mill-ftuh tal-knisja Katidrali – din l-opra maestuża tkun lesta. Ma kellux ikun hekk.

Għalhekk nixtiequ nappellaw lil kull membru ta' din il-komunità parrokkjali sabiex kull wieħed ikomplu jagħti s-schem tiegħu halli din l-opra tkun tista' titwettag. F'it mingħand kulhadd iwassal biex din l-opra sabiha ssir possibbli.

Hekk inkomplu ma' dak li għamtu ta' qabilna, inkomplu nzejnu d-dar ta' Alla u nagħtu gieh lil Santa Marija.

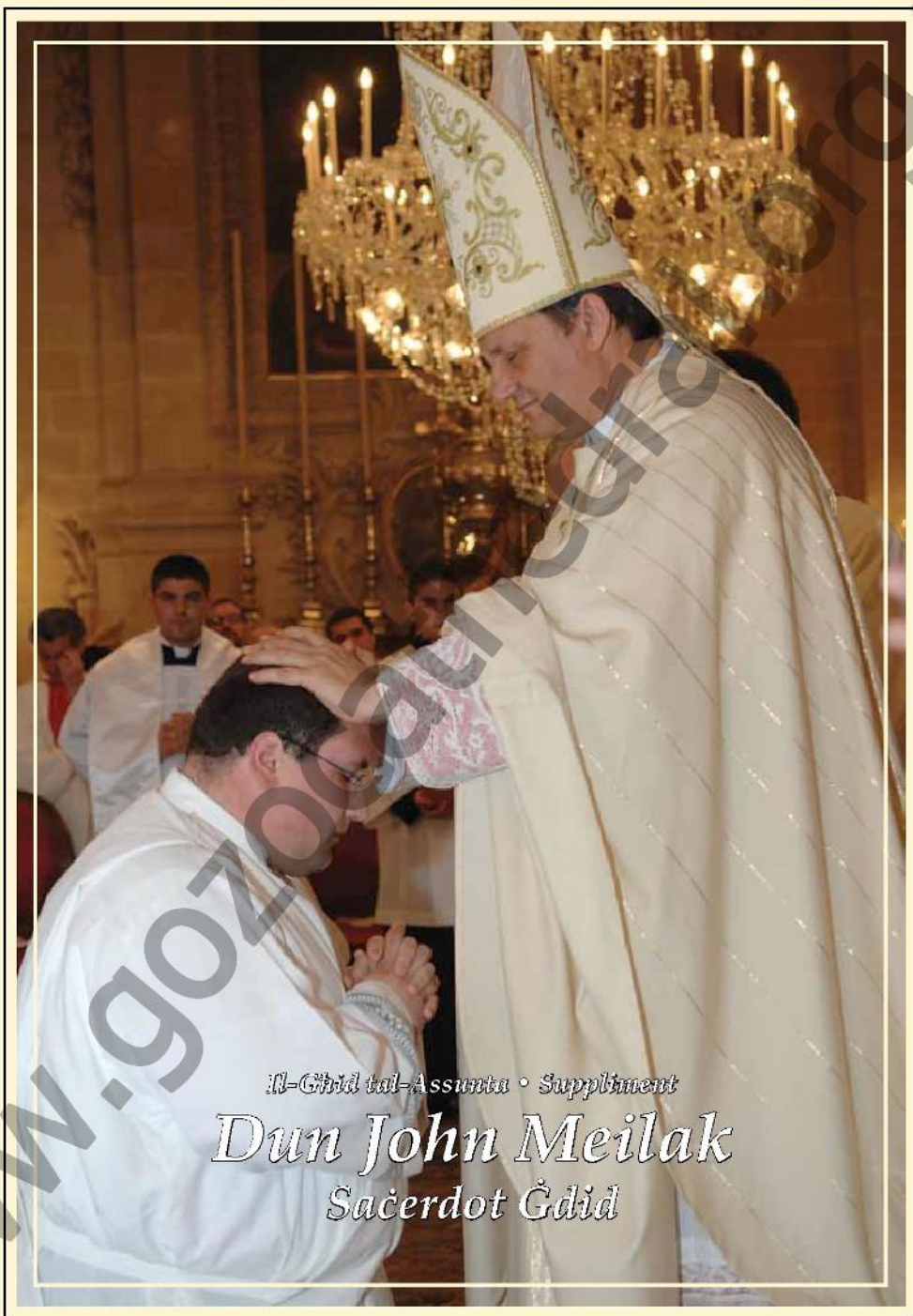
Grazzi tal-ghajnuma li tajtu s'sissa u nkomplu nkunu ġenerużi.

Agħti sehmek. Kun ġeneruż!

Fl-offerti tiegħek halli

kemm l-opra tal-pavaljun tal-fidda fuq l-inkwtru titolari u kemm ir-restawr tal-faċċata jkun lesti mill-iktar fis.

Il-Ġdid tal-Assunta • Supplement

Dun John Meilak
Sacerdot Ġdid

Nhar is-Sibt, 28 ta' Mejju 2011, I-E.T.Mons. Mario Grech, isqof ta' Ghawdex, ordna lil **John Meilak** mill-parroċċa tal-Katidral qassis għal dejjem.

Fl-istess ordinazzjoni, wahda mill-kbar nett f'dawn l-aħħar snin, kienu ordnati qassisin sitt djakni oħra: Krystof Buttigieg (Qala) – li bhala djaknu ta s-servizz tiegħu fil-parroċċa tal-Katidral; Simon Mario Cachia (Rabat-San Ġorġ); Samuel Grech (Għajnsielem/Rabat); Trevor Sultana (Xewkija) Franklin Vella (Xewkija); u Stephen Magro (Frangiskani Minuri mill-Furjana li studja s-Seminarju ta' Ghawdex).

John Meilak twieled nhar is-26 ta' Ġunju 1982, ir-Rabat-Ghawdex, bin Pupulju u Tarċisja Gauci. Huwa l-iżgħar wild fost erba' aħwa. Irċieva l-edukazzjoni primarja tiegħu fl-iskola tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù, ir-Rabat; u l-edukazzjoni sekondarja fil-Liċeo Ninu Cremona. Kompla l-istudji post-sekondarji fis-*Sixth Form* Sir Mikelanġ Refalo ta' Ghawdex. Fi tmiem il-kors, dahal is-Seminarju biex ikompli l-istudji Filosofici u Teologici għas-sacerdozju.

John dahal abbat l-Katidral fis-sena 1993. Bhala abbat u bhala seminarista, John kien membru fil-grupp tal-vokazzjonijiet u hadem bl-ikbar effiċjenza biex igib 'l quddiem dak kollu li jsir fil-Katidral. Fis-sena 2003, ma' tmiem l-istudji post-sekondarji, huwa ghamel sena ta' esperjenza fil-parroċċa ta' *Saint Mary* f'Gosport, l-Ingilterra. Lura Ghawdex, hu dahal is-Seminarju f'Settembru 2004 flimkien ma' hames seminaristi oħra.

Is-sena intermedjarja f'nofs l-istudji tiegħu, bejn l-2007 u l-2008, għaddieha fil-parroċċa tan-

Natività Ruma – sena li matulha studja l-liturġija fl-Università Pontifiċja ta' Sant'Anselmu. Din l-aħħar sena bhala seminarista u djaknu, għin fil-parroċċa tal-Madonna ta' Loreto, Għajnsielem. Ghamel ukoll esperjenza tad-djkonat fil-parroċċa ta' Santa Katarina, Żejtun-Malta.

"F'din l-okkazjoni tal-ordinazzjoni tiegħi," kitbilna John Meilak, "niftakar f'dak li naqraw fl-Atti tal-Appostli (kapitlu 6), fejn tissemma l-għazla tal-ewwel seba' djakni: gew magħżula sebat irġiel u wara li l-Appostli 'talbu u qiegħdu jdedhom fuqhom," afdawhom il-ministeru djakonali jiġifieri ministeru ta' qadi, ta' servizz fil-Knisja."

"Issa li mid-djkonat għaddejti għall-presbiterat nitlob lill-Mulej jagħtini l-grazzja halli nwassal il-messaġġ tiegħu fiċ-ċelebrazzjonijiet liturġici għall-ġid tal-komunità. Nagħti s-servizz tiegħi bl-amministrazzjoni tas-sagramenti, l-iktar tas-sagrifiċju tal-quddies, u bix-xandir tal-Kelma ta' Alla. Nagħti wkoll il-għajjnuna tiegħi għall-bini tal-komunità nisanja bis-servizz, bit-talb, u bl-eżempju."

"Importanti hafna li nhabrek għal dawk id-dispożizzjonijiet meħtieġa biex is-servizz tiegħi jkun jogħġob 'l Alla u jkun ta' ġid għall-poplu tiegħu. Fost dawn id-diżpożizzjonijiet hemm ir-rabta mal-Isqof tagħna, il-ġenerożità għas-salvazzjoni tal-erwieh, u l-fedeltà fil-konsagrazzjoni tiegħi lil Alla."

"Għalhekk nixtieq li din il-komunità tal-Katidral tiftakar f'ja u fi shabi fit-talb biex tinghata lilna l-grazzja meħtieġa marbuta mall-ministeri tal-presbiterat."

It-Tfal li rċievew l-Ewwel Tqarbina • Il-Hadd, 29 ta' Mejju 2011

It-Tfal li rċievew is-Sagrament tal-Griżma tal-Isqof • Is-Sibt, 21 ta' Mejju 2011

NIKOL ĠUŻEPPI CAUCHI

Is-Seba' Isqof ta' Għawdex

1929–2010

Nixtieq nesprimi l-gratitudni tiegħi lejn l-E.T. Mons. Nikol Ġużepi Cauchi li qed jgħaddilna wirt sabih u qaddis. Lil dan l-Isqof li tassew habb lill-Knisja ta' Kristu f'Għawdex u bala għaliha, nixtieq li nuruh l-apprezzament tagħna – L-isqof Mario Grech

Hekk kiteb l-E.T. Mons. Mario Grech fl-ewwel ċirkulari tiegħu lill-poplu tad-Djoċesi ta' Għawdex biex jesprimi r-radd ta' ħajr u l-apprezzament tiegħu lill-Isqof Nikol Cauchi għall-ħidma li wettaq tul l-episkopat twil tiegħu.

L-Isqof Cauchi kellu biss 39 sena meta nhar 1-24 ta' Frar 1967, il-Papa Pawlu VI ħatru biex ikun ir-ragħaj spiritwali tad-djoċesi ta' Għawdex. Kien daħal għal biċċa xogħol iebes li iktar imħabba l-fatt li kien għadu kif intemm il-Konċilju Vatikan II u allura kien meħtieġ li dak deċiż mill-Konċilju jkun mqiegħed fil-prattika fid-djoċesijiet kollha. Barra dan, hu wiret sitwazzjoni ta' parrokkjalizmu li qajla kien faċli tinstab soluzzjoni għaliha. L-Isqof Cauchi hareġ bl-unuri kollha.

Nhar id-9 ta' April 1967, l-E.T. Mons. Martin O'Connor, Nunzju Appostoliku għal Malta, ikkonsagrah isqof bit-titlu tas-Sede Titulari ta' Vico di Augusto. Il-Papa Pawlu VI ħatru bħala **s-seba' isqof ta' Għawdex** nhar 1-20 ta' Lulju 1972. Għamel l-ingress solenni fil-Katidral tal-Assunta nhar il-10 ta' Settembru.

L-Isqof Nikol Cauchi mexxa d-djoċesi għal iktar minn 38 sena – rekord assolut. Il-Hadd, 15 ta' Jannar 2006, temm il-mandat tiegħu bħala l-Isqof Djoċesan. Il-poplu Għawdexi ngabar bi ħġaru fil-Knisja

Katidrali sabiex flimkien ma' Mons. Cauchi irodd ħajr lil Alla u lil Ommna Marija tal-grazzji li ssawbu fuqna permezz tiegħu.

L-Isqof Cauchi kien rikoverat f'qagħda kritika fil-*Cardiac Care Unit* tal-Isptar Ġenerali ta' Għawdex nhar s-27 ta' Ottubru, 2010. L-ghada ittiehed b'elicopter militari fl-isptar *Mater Dei*. Kien deher li qiegħed jirpilja izda baqa' f'qagħda kritika. L-isqof Nikol Cauchi – is-seba' isqof ta' Għawdex – miet fl-isptar Mater Dei fis-sitta ta' fil-ghodu tal-15 ta' Novembru. Il-funeral sarlu l-Katidral l-Erbgħa, 17 ta' Novembru u ndifen f'qabar gdid fil-Kappella tar-Relikwi fl-istess Katidral.

L-isqof Cauchi m'ħux ser jintesa malajr mill-memorja u mill-affett tal-Għawdexin kollha b'mod ġenerali u l-iktar minn min kellu x-xorti li jsir jafu mill-qrib, għaliex ismu se jibqa' marbut intimament mal-ġrajja gloriuża ta' pajjiżna għal dejjem.

Fir-ritratt:

It-tberik fi tmiem il-funeral, mix-xellug għal-lemin: Dun Eddie Zammit, assistent personali tal-isqof ta' Għawdex; Annetto Depasquale, isqof awżiljarju ta' Malla; l-E.T. Mons. Tommaso Caputo, Nunzju Appostoliku għal Malta; l-E.T. Mons. Mario Grech, isqof ta' Għawdex; l-E.T. Mons. Pawlu Cremona, arċisqof ta' Malla; u l-E.T. Mons. Ġużepi Mercieca, arċisqof emeritu ta' Malla.

Nhar Santa Marija fil-ghaxija

37,000 SEGWEW IR-RADJU KATIDRAL ONLINE TV

90.90 FM STEREO

<http://www.radjukatidral.com>

Radju Katidral 90.90 FM Stereo dalwaqt jaghlaq tnax-il sena ta' trasmissjonijiet. Kien ittrasmetta għall-ewwel darba nhar it-23 ta' Diċembru 1999. Is-sena l-oħra **Radju Katidral • lehen il-Katidral f'darek** – reġa' zamm statistika ta' dawk kollha li mill-1 ta' Awwissu sal-15 ta' Awwissu 2010, seggew Radju Katidral ONLINE TV.

Għal sena oħra konsekuttiva Radju Katidral kellu suċċess kbir speċjalment rigward *Radju Katidral Online TV*. L-udjenza tal-*Online TV* iktar milli triplikata mis-sena l-oħra. Kif wiehed jistenna, l-ikbar numru ta' links saru nhar il-Għid tal-Assunta, 15 ta' Awwissu 2010. Dak inhar illinkjaw mas-sit ta' Radju Katidral ONLINE TV **36,672** – qabza enormi ta' 26,357 fuq iċ-ċifra tas-sena 2009 meta kienu illinkjaw mal-programm ta' hames sigħat bla waqfien 10,315.

Il-programm *Waslet il-Kbira* ta' lejlet il-festa fil-ghaxija, programm imxandar life minn triq ir-Repubblika sa Pjazza Savina, kien f'hin jew iehor segwit minn **29,719** qabza fenomenali ta' 1 fuq minn 22,000 fuq is-7,000 telespettatur li seggew il-programm fis-sena 2009.

In-numru ta' dawk li llinkjaw ma' Radju Katidral ONLINE TV f'dawn il-granet qabez is-70,000, numru sodisfaċenti hafna xhin tiehu f'kunsiderazzjoni n-numru tal-membri tal-parroċċa tagħna. Naturalment dan ifisser li kienu hafna dawk barra mill-parroċċa u dawk barra minn pajjiżna li għamlu *link mal-website* tar-radju.

Din l-istatistika turi kif, għat-tielet sena konsekuttiva, Radju Katidral online tv kien ta' suċċess kbir. Dan is-suċċess hu rifless b'mod ċar minn dawn l-istatistiċi konvinċenti li huma ta' kuragg għal dawk kollha li b'tant saġrifċċju personali jaħdmu biex dan is-servizz ta' Radju Katidral ONLINE TV seta' jsir possibbli.

Dawn il-ċifri jikkonfermaw il-popolarità, l-originalità, kif ukoll il-kwalità għolja tat-trasmissjoni li joffri Radju Katidral. Dan is-suċċess intlaħaq bil-ghajnuna ta' dawk kollha li taw is-sehem tagħhom għal dan is-servizz impekkabbli.

Ix-xogħol isir totalment b'mod voluntarju, iżda l-apparat biex isir dan kollu jgħid hafna flus. Għalhekk waqt li nġidulkom *Grazzi hafna* tal-fiduċja u tal-interess tagħkom f'Radju Katidral u Radju Katidral ONLINE TV, nistednukom tkunu ġenerużi. Hekk, inkomplu bil-ħidma disinteressata tagħna biex inkabbru d-devozzjoni lejn Santa Marija.

Aghti sehmeċ. Aghmel id-donazzjoni tiegħek – anki jekk zghira – mingħajr dewmien billi ssegwi l-istruzzjonijiet fuq:

<http://www.radjukatidral.com/donations.html>

Santa Marija mis-sema tpattilek żgur għall-gid li jista' joħroġ bid-donazzjoni tiegħek. Grazzi mill-ġdid.

Radju Katidral 90.90 Fm St

Lehen il-Katidral f'darek
11-IL SENA TA' SERVIZZ

Din il-harga ta' il-Għid tal-Assunta giet tqum €3 il-kopja

Kun ġeneruż fl-offerta tiegħek

IL-LIBRERIJA TAL-KATIDRAL

fil-proġett ReBEL – *Reading Between the Lines*

Il-Librerija Pubblika tal-Katidral bdiet taqdi lill-parruċċani u lill-pubbliku Għawdxin nhar 1-1 ta' Ottubru, 1979 – tnejn u tletin sena ilu. Il-fundaturi ewlenin huma Mons. Arcidjaku Pawlu Cauchi, Monsinjur Arcipriet Carmelo Scicluna, u Dun Tony Mercieca. Il-librar ewlieni tul dawn it-tletin sena kien Anton Farrugia u kien meġġun minn grupp ta' madwar għaxar persuni voluntarji.

Għal dawn l-aħħar sentejn, il-Librerija ħadet sehem f'ħames laqgħat internazzjonali li saru Malta, in-Norveġja, il-Litwanja, l-Italja, u l-Ġermanja. Il-partecipazzjoni f'dawn il-laqgħat saret possibbli bil-programm edukattiv tal-Unjoni Ewropea imsejjah **Grundtvig – programm għat-tagħlim tul ħajjet il-bniedem**.

L-Akademie Klausenhof GmbH tal-Ġermanja, li kienet sejra torganizza proġett imsejjah **ReBEL – Reading between the lines** fi hdan dan il-

programm, stiednet lil-Librerija tal-Katidral tieġu sehem. Il-Librerija applikat fl-Uffiċċju tal-Unjoni Malta biex tingħata l-fondi. Minn ħmistax-il organizzazzjoni Maltija li applikaw biex jiehdu sehem f'proġetti f'dan il-programm, sebgha kienu accettati. L-applikazzjoni tal-Katidral ingħata prijorità imħabba l-kontenut tal-proġett.

L-Akademie Klausenhof xtaqet li l-cwewel laqgħa tal-proġett tkun organizzata mil-Librerija tal-Katidral għewwa Għawdex. Il-laqgħat saru fil-Kunvent ta' Santu Wistin u bdew fit-22 ta' Ottubru 2009. Hadu sehem għoxrin delegat: sebgha minn Għawdex, tnejn mill-Ġermanja, tlieta mill-Italja, waħda mill-Latvja, tnejn mill-Litwanja, tlieta min-Norveġja, u tnejn mit-Turkija. Il-laqgħa kienet koordinata minn Mons. Joseph Bezzina. L-istes, il-laqgħat li saru wara – l-aħħar waħda f'Mejju 2011 il-Ġermanja.

LILY XERRI

Gieħ il-Belt Victoria

ANTON FARRUGIA

il-mohħ wara l-Librerija tal-Katidral

Anton Farrugia (lemin)
mas-Sindku Dr Samuel
Azzopardi u Alvin
Scicluna

Il-mohħ wara l-fundazzjoni tal-Librerija u t-tmexxija għaliha tagħha kien Anton Farrugia. Minn Librerija bi f'it mijiet ta' kotba, Anton irnexxielu – bl-għajnuna ta' Dun Tony Mercieca u oħrajn – ikabbar il-Librerija għal 150,000 volum.

Ta' din il-ħidma tiegħu b'risq

l-istudenti Għawdxin, b'risq ir-residenti kollha tal-gżira, u anki hafna studenti Maltin, nhar il-10 ta' Gunju 2011, il-Kunsill Lokali tal-Belt Victoria għoġbu jonora lil ANTON bit-titlu ta' GIEH IL-BELT VICTORIA. Jekk hawn xihadd ir-Rabat li jixraqlu dan it-titlu dan huwa bla dubju ta' xejn Anton.

Il-Parroċċa tal-Katidral tifrah lil Anton ta' dan il-gieħ li ngħata, gieħ li qatt ma s'itex, u twassal ix-xewqa tiegħu lill-parruċċani kollha tal-Katidral – min jista' jgħin fil-Librerija għandu jagħti daqqa t'id mill-aħjar li jista' biex hekk din l-istituzzjoni, li bdiet fuq tletin sena ilu, tibqa' fuq saqajha u tikber dejjem aktar.

Ghotja lill-Mużew tal-Katidral mill-eredi ta' **MONS. SALVINO SCICLUNA** (4 ta' Diċembru 1930 – 3 ta' Marzu 2008)

Mons. Salvino Scicluna twieled il-Belt Victoria, fl-4 ta' Diċembru 1930. Kien ordnat qassis Sibt il-Għid filgħodu, 9 ta' April 1955. Ikkieblebra l-ewwel quddies solenni nhar l-24 ta' April.

Fl-ewwel snin tal-ministeru saċerdotali tiegħu kien jikkieblebra ta' kuljum fil-Konservatorju tal-Isqof. Fis-sena 1957 telaq lejn Ruma, fejn beda jahdem bħala viċi-parroku fil-parroċċa ta' San Saturnino, kariga li okkupa sal-1972. Minn Ottubru 1961 sa Ġunju 1964, fuq xewqa tal-Isqof Ġużeppi Pace, kompli l-istudju tad-Drittu Kanoniku fl-Università tal-Lateran. F'Diċembru 1966, kiseb id-dottorat bit-teżi *Il-vot tal-faqar fl-Ordni tal-Kavaleri ta' Malta mill-orġini sal-bidu tal-Konċilju ta' Trenu*.

Fis-sena 1964 beda jahdem mal-Kardinal Traglia u kien għe miegħu Għawdex fl-okkażjoni tal-festi ċentinarij mit-twaqqif tad-Djoċesi li saru f'Mejju 1965. F'Ottubru 1964 beda jservi fit-Tribunal tal-Vigarjatta ta' Ruma; fis-sena 1971 sar 'Difensor Vinculi' fil-kawżi bl-Ingliz 'Ratum et non Consummatum' tal-Kongregazzjoni tas-Sagramenti. Fl-1972, Mons Isqof Nikol Cauchi, innomina lil Mons. Scicluna bħala mħallef pro-Sinodali fit-Tribunal tad-Djoċesi ta' Għawdex. F'Diċembru 1975, sar imħallef fil-kawżi matrimonjali fit-Tribunal Reġjonali tal-Lazio. F'Novembru 1979, kien nominat *Cappellano di Sua Santità*; bit-titlu ta' monsinjur. Hadem ukoll fit-Tribunal Djoċesani ta' Ruma għall-Kawżi tal-Qaddisin. Fis-sena 1994, irritorna lura lejn Għawdex.

Mons. Salvino Scicluna miet fl-Isptar Generali ta' Għawdex, nhar it-3 ta' Marzu 2008 fl-ghomort ta' 78 sena. Il-funeral tiegħu sar l-Erbgħa 5 ta' Marzu 2008 fil-Knisja Katidrali ta' Għawdex u tmexxa mill-Isqof Nikol Cauchi.

Tliet snin wara, is-seba' ħutu credi tiegħu – Gorgina Scicluna, Frances Cilia, Maria Mizzi, Joseph F. Scicluna, Theresa Spiteri, Anton Scicluna, u Maryrose Fiorini – biex itemmu xewqa tal-

istess ħuom, għaddew lill-Kapitlu Katidrali, għalhekk ta' fil-Mużew tal-Katidral, numru ta' oġġetti sagri fosthom żewġ kalċijiet prezzjużi, sett ta' ħames pjaneti, par bokkli tal-fidda, u alba bil-bizzilla. Barra dawn għaddew ukoll lill-Mużew

iktar minn mitt munita mahruġa mill-Vatikan; u numru konsiderevoli ta' medalji kommemorattivi.

Il-Kapitlu Katidrali mal-Parroċċa tal-Katidral iroddu ħajr lill-familja ta' Monsinjur Scicluna, speċjalment lill-ħabib kbir tal-Katidral Joe u fil ħuh Anton u jwiegħdu t-talb għal ruħu ta' kuljum bħala benefattur insinji tal-Katidral.

Mgarr Road, Victoria, Gozo
Tel. 2155 9976 | 2155 6966

FERH U NIKET

50 Sena Qassis

Mons. Arċidjaku Giovanni-Bosco Gauci

Nhar it-18 ta' Marzu 1961, Monsinjur Giovanni-Bosco Gauci, illum arċidjaku tal-Katidral, kien ordnat qassis minn Mons Gużepi Pace, Isqof ta' Għawdex, fil-Knisja Katidrali.

Dun Gwann, kif inhu magħruf minn ħbiebu, twieled ir-Rabat-Għawdex nhar il-21 ta' Frar 1938, Bin Vitor Gauci u Ewkaristika neè Grech. Wara thejġija fl-Iskola Primarja tar-Rabat, kompla l-kors sekondarju fis-Seminarju Minuri u minn hemm spiċċa fis-Seminarju Maġġuri. Wara tliet snin jistudja l-Filosofija fis-Seminarju Maġġuri, fis-sena 1957, beda l-istudji Teoloġiċi tiegħu fl-Università Gregorjana, Ruma.

Wara l-ordinazzjoni saċerdotali, Dun Gwann kompla l-istudji tiegħu fit-Teoloġija u l-Ligi Kanonika fl-Università tal-Lateran. Lura Għawdex, hu beda jahdem fit-Tribunal Djoċesan, kien membru u mexxa diversi Kummissjonijiet Djoċesani, u ha schem ewlieni fit-fassil tas-Sinodu Djoċesan. Malmewt tal-Arċidjaku Pawlu Cauchi f'Diċembru 1980, l-isqof Nikol Cauchi hatru Rettur tal-knisja tal-Adorazzjoni Perpetwa, Ta' Savina.

B'turija ta' radd il-ħajr għall-ħidma tiegħu kemm fuq livell djoċesan, kemm f'Kumitati interdjoċesani, u anki oħrajn imwaqqa mis-Sede Appostolika ta' Ruma, Dun Gwann inhatar *Prelato d'Onore* tal-Papa. Fuq rakkomandazzjoni tal-arċisqof Mikiel Gonzi, inhatar ukoll *Cappellano Conventuale* tal-Ordni Sovran tal-Kavaleri ta' Malta.

Monsinjur Gauci wettaq u għadu jwettaq ħidma kbira fil-Knisja Katidrali. Ta' din il-knisja, l-Isqof

Cauchi hatru l-ewwel Kanoniku Teologu, imbagħad Dekan, u fl-aħħar Arċidjaku. L-Isqof Cauchi hatar ukoll lil Dun Gwann bħala Vigarju Ġenerali tiegħu – kariga ikkonfermata mill-Isqof Mario Grech u li għadu jżomm sal-lum.

Dan l-anniversarju wasal meta qiegħed iġorr salib ta' tbatija. Jalla jerga' jichu saħħtu halli jkompli jaqdi 'l Katidral u l-Knisja Ta' Savina.

25 Sena Qassisin

Il-Kappillan Dun Victor Vella

Dun Victor twieled ir-Rabat-Għawdex nhar it-8 ta' Settembru 1961, bin Girgor Gauci u Nazzarena neè Gauci. Jiġi n-neputi ta' Monsinjur Arċidjaku Gauci. Fis-sena 1978 beda l-istudji għas-saċerdozju fis-Seminarju ta' Għawdex. Għamel ukoll sena fl-Università

Pontifiċja ta' San Tumas f'Ruma, minn fejn, fl-1983, iggradwa fil-Filosofija. Fi tmien l-istudji tiegħu fis-Seminarju tal-Qalb ta' Gesù f'Għawdex, kien ordnat qassis mill-isqof Mons. Nikol Ġ. Cauchi, fil-Katidral ta' Għawdex nhar it-28 ta' Gunju 1986.

Wara l-ordinazzjoni Dun Victor, ħadem bħala Vigarju-Parrokkjali fil-parroċċi ta' Chiswick, Wembley, West Croydon, u Beckenham, il-koll Londra. Sadanittant huwa kompla l-istudji tiegħu fl-Università ta' Oxford, minn fejn iggradwa fil-Filosofija, u anki fl-Università ta' Londra.

Fl-1997, inhatar kappillan tal-parroċċa ta' Santa Marija ġewwa Northfleet, Kent. Wara sena sabbatika fl-2007, inhatar kappillan tal-parroċċa tal-*Holy Innocents* f'Orpington, Londra, fejn għadu jahdem sal-lum.

Dun Raymond Vella

Dun Raymond, bin Salvinu u Agatha neè Vella, twieled ir-Rabat-Ghawdex fl-4 ta' Novembru 1959. Huwa ha l-edukazzjoni tiegħu fl-Iskola Primarja u fil-Liċeo tal-Belt Victoria, u wara beda l-istudji sacerdotali tiegħu fis-Seminarju Maġġuri tal-Qalb ta' Ġesù. Dun

Raymond kien ordnat qassis minn Nikol Ġ. Cauchi, Isqof t'Ghawdex, fl-knisja Katidrali nhar it-2 ta' Mejju 1986.

Wara l-ordinazzjoni, Dun Raymond għadda xi żmien jahdem għewwa l-Italja, b'mod partikulari fl-iblibet ta' Firenze u ta' Prato. Matul iż-żmien li għamel imsiefer, Dun Raymond kien jiddedika hinu għall-attivitajiet pastorali u għall-istudju fl-istorja tal-arti.

Lill-Monsinjur Ġwann Gauci, lil Dun Victor, u lil Dun Raymond nawgurawthom

Ad Multos Annos

filwaqt li nwegħduhom ukoll it-talb tagħna.

Mons Guzepp Curmi

haddiem biezel fil-għalqa tal-Mulej

Fi Frar, il-Kapitlu Katidrali tilef wiehed mill-membri l-iktar attivi tiegħu, Monsinjur Guzeppi Curmi.

Monsinjur Curmi twieled il-Munxar, dak iż-żmien parti mill-parroċċa Ta' Sannat, is-Sibt, 15 ta' Ottubru 1927. Huwa l-iżgħar fost tliet ahwa, ulied Ġamri Curmi u Ġorġa neè Attard. Studja l-iskola primarja Ta' Sannat, il-Liċeo fir-Rabat, u aktar tard fis-Seminarju tal-Qalb ta' Ġesù bħala intern.

Dun Guzepp kien ordnat qassis mill-isqof Guzeppi Pace fil-Katidral, il-Hadd 26 ta' April 1953. Ikkolebra l-ewwel quddiesa tiegħu fil-knisja parrokkjali ta' Santa Margerita ta' Sannat.

Huwa għen hafna fil-parroċċa Ta' Sannat. Thabat kemm felah biex raħal twelidu jitwaqqaf f'parroċċa għal rasu – holma tiegħu u tal-Munxarin kollha li sehhet nhar is-12 ta' Diċembru 1957. Dlonk intefa' b'ruħu u għismu biex jgħin pastoralment fil-parroċċa l-għida. Fis-sena 1960, l-isqof Pace hastru rettur tal-knisja tar-raħal żgħir tax-Xlendi. Bniedem li ma jafx xinhu mistrieħ, beda jithabat halli jibni knisja għida peress li l-qadima (mibdija fis-sena 1864) kienet ekienet wisq għall-popolazzjoni dejjem tikber tax-Xlendi. L-ewwel għbla tpoġġiet fis-17 ta' Awwissu 1969. Innexxielu f'dan il-proġett ambizzjuż u

l-knisja l-għida infetħet u kienet ikkonsagrata fil-10 ta' Awwissu 1974. Fi żmien wkoll, ingabet l-istatwa titulari tal-Madonna tal-Karmnu.

Tul iż-żmien tar-rettorat tiegħu fix-Xlendi, huwa qeda dmiru bħala kappillan tal-kor mal-Kapitlu tal-Katidral. Fit-23 ta' Novembru 1975, l-isqof Nikol Cauchi hastru lil Dun Guzepp bħala kanoniku tal-Kapitlu tal-Katidral. Huwa okkupa diversi karigi, l-aħħar wahda kienet dik ta' Penitenzier.

Bħala qassis qeda diversi inkarigi oħra, fosthom dik ta' Direttur tal-*Gozo Press* u ta' Rettur tal-knisja ta' San Ġakbu fi Pjazza Indipendenza.

Mons Guzeppi Curmi miet fl-Isptar Generali ta' Ghawdex, il-Hadd, 6 ta' Frar 2011, fl-età ta' 83 sena. Il-funeral sarlu fil-knisja parrokkjali ta' San Pawl, il-Munxar, it-Tlieta 8 ta' Frar.

Agħtih, O Mulej, il-mistrieħ ta' dejjem.

PULENA
Bar & Restaurant

Marina Street (Il-Menqa)
Marsalforn, Gozo.
Tel: 2155 9777
(Res.) Tel: 2155 1237
Mob: 9942 0881

Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

Art. 206003 Size: 35 - 41

Art. 211013 Size: 35 - 42
(Removable Insoles)

Art. 211083 Size: 35 - 42
(Removable Insoles)

Art. 232003 Size: 36 - 41

Art. 211503 Size: 36 - 42

Art. 210843 Size: 36 - 41

Tower Shoes,
4, Tower Road, Sliema
2133 3777

St. Julian's Road,
San Gwann
2137 8433

King Shoe Shop
Tigrija Palace (Level 2) - Gozo
2156 9423

Ordnance Str,
Valetta
2122 4804

Level 0, Baystreet
St. Julian's
2372 0010

ecco®
ecco-shoes.com.mt

L-ESPERJENZA TIEGHI L-VATIKAN

Bejn id-9 u t-23 ta' Awwissu 2010, jien kelli x-xorti li ma' 20 abbati minn Malta u Għawdex, immur nagħti s-servizz tiegħi ta' abbati fil-Bażilika ta' San Pietru l-Belt tal-Vatikan. Kont għadni daksxejn ta' abbati meta nibtet f'ja x-xewqa li xi darba naqdi f'din il-knisja.

L-esperjenza tiegħi bdiet f'Novembru tas-sena ta' qabel meta mat-thabbir tar-riżultat, sibt li ha nkun parti minn dan il-grupp. Ma nistax nesprimi l-ferh li hassejt f'ja dak il-hin, aktar u aktar meta sibt li gēji l-ewwel post! Darba fix-xahar bdejt nattendu laqgħa ta' formazzjoni f'Malta.

Sbiħ id-9 ta' Awwissu, it-Tnejn qabel il-festa ta' Santa Marija, jien u l-abbatini l-oħra qadna t-triq lejn Ruma. Bil-kemm konna għadna wasalna fil-Preseminarju fejn konna se noqogħdu dawn il-hmistax, li ma bqajtx impresjonat b'dak kollu li rajt minn gēwwa l-coach.

Ta' kuljum konna nqumu fil-5.30 am biex wara li naghmlu l-preparamenti tagħna konna naslu fis-sagristija sas-6.30 am. Hemmhekk kien jibda l-jum tagħna billi nibdew nippreparaw l-altari tal-Bażilika u tal-Kripta għall-quddies, inlestu il-kalcijiet u l-impuluzzi, ngħinu lill-qassisin jilbsu, u ngħinu l-quddies.

Dun Frans Bonnici, il-qassis responsabbli minna, kien kuljum jehodna dawra interessanti mal-Belt ta' Ruma. Ma ninsieħ il-Bażilika ta' Santa Marija Maggiore, il-Kolossew, il-Foru Ruman, Kastell Sant'Anglu, u l-monasteru ta' Subiaco. Hadt pjaċir hafna nhar il-11 ta' Awwissu meta morna Kastell Gandolfo u fil-palazz Appostoliku attendejna l-Udjenza Ġenerali ta' nhar ta' Erbgha. Kulhadd hassu kuntent meta l-Papa semmienna fid-diskors

tiegħu bħala "i chierichetti di Malta" u rringrazzjana tas-servizz tagħna.

It-13 ta' Awwissu kien jum mistenni minna lkoll. Filghodu kellna l-quddies tal-Vestizzjoni fuq l-artal tal-Kor tal-Bażilika. L-Isqof Lanzani ta l-kunsens lili u lill-abbatini l-oħra biex inservu gēwwa l-knisja Papali. Kelli x-xorti li nhar Santa Marija, ma' abbati minn Malta, ngħin quddies kkonċelebra fuq l-altar tal-Katedra tal-Bażilika. Kemm domt hemm laqtini d-devozzjoni kbira li n-nies għandhom lejn il-mibki l-Beatu Papa Gwanni-Pawlu II.

Għalija, din żgur sejra tibqa' esperjenza li ma ninsieħa qatt. Ma bsartx li se ngħix hmistax tassew sbieħ fil-Belt tal-Vatikan. Fl-aħharnett nixtieq inhajjar iżjed subien biex jissieħbu fil-grupp tal-abbatini tal-Katidral, u jippruvaw l-esperjenza li għext jien.

BELLUSA RADIATORS LTD.

Imports: Radiators

: Condensers

: Heaters

: Batteries

: Tyres

Bellusa Garage
Gorg Borg Olivier Str.,
Victoria, Gozo, Malta

Mob: +356 9949 0262

Tel: +356 2155 2688

Fax: +356 2155 3885

Email: belgozo@vol.net.mt

Introducing our new healthy Sliced Bread

20th
ANNIVERSARY

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

ALL
PRODUCTS
ARE FREE FROM
LACTOSE
SOYA
GMO

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

For more information
visit our website at
www.davidsbakery.com

You can find
our products at all leading
supermarkets and grocers in
Gozo and Malta.

Irresistibly Soft

For further information call us on (+356) 21 555 655 or email: davidm@cieca.com.mt

Ftuħ tal-kawża tal-beatifikazzjoni ta' DUN MIKIEL ATTARD (1 ta' Ottubru 1933 – 30 ta' Lulju 2004)

Dun Mikiel Attard kien qassis min-Nadur, intelligenti ħafna, izda fl-istess ħin umli ħafna. Kulmin kien kelli x-xorti jkun jafu u jfittxu għall-pariri tiegħu, bħal min qiegħed jikteb, kien iħoss qawwa spiritwali ħierġa minnu – tixbah lil dik il-qawwa li kienet tfejjaq lil dawk li kienu joqogħdu fid-dell ta' San Pietru hu u għaddej mit-triq (Atti. 5, 15).

1 • Ahbar ta' ferħ

Nhar l-1 ta' Novembru 2010, waqt il-Pontifikat tal-Qaddisin Kollha, l-Isqof Mario Grech ħabbar li dak il-mument kien qiegħed uffċjalment jiftaħ il-kawża għall-beatifikazzjoni ta' Dun Mikiel Attard.

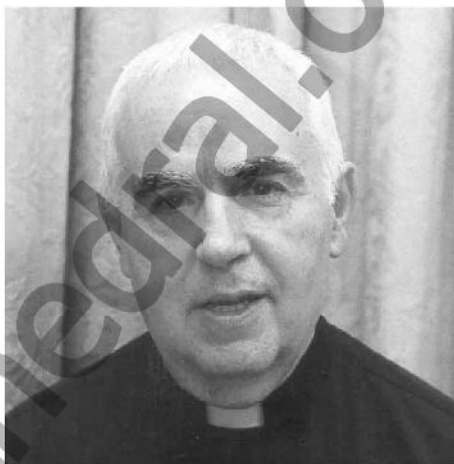
Mons. Isqof beda l-omelija tiegħu b'riferenza għal Madre Margherita Debrincat, il-fundatriċi tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù li għandha l-kawża tal-beatifikazzjoni mibdija. Imbagħad ta l-aħbar sabiha tal-ftuħ tal-kawża ta' Dun Mikiel – qassis Għawdx i bħala li għex u miet b'tama straordinarja ta' qdusija.

Dun Mikiel twielet in-Nadur, bin Kurunat Attard u Anna Tabone, nhar l-1 ta' Ottubru 1933. Kien ordnat qassis fit-12 ta' April 1959. Miet nhar it-30 ta' Lulju 2004. Għadda ħajtu bħala konfessur u direttur spiritwali, b'mod partikolari tas-saċerdoti u s-seminaristi Għawdxin.

Mons. Isqof ħabbar ukoll li ħatar lil Patri Tony Sciberras MSSP bħala l-Postulatur u lil Dun Daniel Xerri, Rettur tas-Seminarju, bħala Vici-Postulatur biex jiġbru x-xhieda tal-ħajja tal-virtù ta' Dun Mikiel. Huwa heġġeġ lill-insara Għawdxin li għandhom xhieda x'jofru fir-rigward tal-ħajja ta' Dun Mikiel biex jagħti l-kontribut tiegħu.

2 • Ahbar ta' tama

Il-Għid tal-Assunta tifraħ b'din l-aħbar sabiha u ttenni l-appell tal-isqof biex kulmin għandu xi tagħrif ma joqgħodx lura milli jwasslu lill-vici-postulator. Nieħdu l-okkażjoni biex nifirhu ma' Monsinjur Arcipriet Guzepp Attard, hu Dun Mikiel.

Din l-aħbar u l-proċess tal-beatifikazzjoni, jieħu kemm jieħu żmien, għandhom ikunu ta' okkażjoni għalina biex napprezzaw aktar is-saċerdożju, u nitolbu biex ikomplu jiżdidu l-vokazzjonijiet – il-qassis hu d-don mogħti minn Alla lil bnedmin għas-servizz tal-umanità.

JOSEPH

DISPENSING OPTICIANS

28 Main Gate Street,
Victoria, Gozo
Tel. 21550029
Tel./ Fax. 21551242
Mob. 99822770

*Committed to be the best value opticians offering professional
eyecare needs at affordable prices*

Herbal Contact Lens Solution

Sun Glasses
Optical Frames
Contact Lenses & Solutions
Sterilising of Contact Lenses

Appointments For Eye Testing and Examination

IL-GRUPP TAL-ABBATINI U TAL-VOKAZZJONIET

"La tibzghux... Imxu warajja" – dawn huma il-kelmiet li qal il-Beatu Papa Gwanni-Pawlu II fil-bidu tal-pontifikat tiegħu u li tenna l-Kardinal Joseph Ratzinger fil-funeral tal-istess Papa.

Dawn iż-żewġ citazzjonijiet ta' Kristu għandu jzommhom f'moħħu u f'qalbu kull abbati biex jagħraf x'inh i s-sejha li jagħmillu Alla u jagħmel hiltu halli jimxi skont il-volontà li qed jagħmillu Hu stess. Alla jurina l-vera triq ideali għal hajjitna, iżda dan ma jfissirx li ma jhallinix liberi. Anzi jagħtina garanzja tal-libertà kif jidher mill-ġrajja tal-ghani li meta qallu biex ibigh ġidu u jimxi warajh ma aċċettax is-sejha u reġa' lura f'daru mbikkem.

L-iskopp tal-grupp tal-abbattini u l-vokazzjonijiet hu proprju dan, li nagħrfu x'inh i l-vera sejha li qiegħed jagħmillu Alla u bil-libertà nirrispondu għaliha. Biex dan ischh, il-grupp jorganizza għadd ta' attivitajiet kemm spiritwali, kemm kulturali. Il-fulkru tal-attivitajiet spiritwali huma l-laqgħat ta' kull ġimgħa u żewġ irtiri fis-sena, wieħed fi-

Avennt, li sar f'dar Stella Maris, iż-Żebbug; u iohor fir-Randan, li sar fil-Kunvent ta' Santu Wistin, ir-Rabat. F'dawn l-irtiri nieqfu biex nirriflettu f'it aktar fil-fond u naraw x'inh i s-sejha li Alla għoġbu jagħmillu.

Il-grupp jagħmel ukoll attivitajiet kulturali. Ta' kull sena, meta jersaq il-Ġhid, il-grupp jibda jahdem għall-wirja tal-*Ikla tal-Mulej* li ssir fil kappella ta' Santa Barbara. Din titlob hafna xogħol, iżda tgħin lill-membri joħorġu fil-beraħ it-talent tagħhom. Attività oħra hija dik tal-*live-in* – weekend flimkien li issa saret parti mir-rutina tal-grupp. Issir ukoll l-ikla tal-Karnival.

F'isem il-grupp, irrodd hajr lill-paruċċani li jagħtu s-sehem tagħhom fil-*fund raising* għax kieku dawn l-attivitajiet ma jsirux.

Kif waslet il-festa ta' Santa Marija, ejjew nagħmlu bħal Marija u nagħzlu ngħixu l-kelmiet: "Hawn jien il-qaddej tal-Mulej" biex bħalha, inkunu lesti li nagħrfu nimxu fit-triq it-tajba li hejja Ġesù għalina.

The Gozo Cathedral and the Cathedral Museum

History and guide

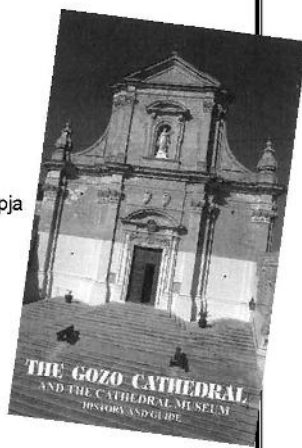
Għadha kif harġet edizzjoni għda – ir-raba' wahda – ta' dan il-ktieb-gwida bil-kulur tal-Katidral u tal-Muzej tiegħu. Akkwista kopja għalik u ibgħat kopja lill-qrabatek u hbiebek. Iqum €5 biss u jinsab għall-bejgħ fil-

Cathedral Gift Shop

(taħt il-mina z-zgħira)

Jiftah mit-Tnejn sas-Sibt mid-9.30 am sal-5.00 pm

- L-istorja tal-Katidral fil-qosor
- Deskrizzjoni tal-arkitektura tiegħu
- Gwida dettaljata tal-knisja, tas-sagristija, u tal-kanirja
- Tagħrif fuq l-istatwa ta' Santa Marija u l-istatwi l-oħra kollha
- Tajjeb hafna għal *school projects* tat-tfal

DJARJU TAL-PARROĊĊA TAL-KATIDRAL

1 ta' Lulju 2010 – 30 ta' Ġunju 2011

Lulju 2010

- 04 Il-Komunità parrokkjali inghaqdet mal-komunità tas-Sorijiet Frangiskani tal-Qalb ta' Ġesù biex tfakkar il-Fundatriċi ta' din il-Kongregazzjoni Reliġjuża Madre Margerita Debrincat b'quddiesa fil-Katidral.
- 06 *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.
- 07 Quddiesa tal-*Għaxar Erbgha* ta' Santa Marija minn Dun Max Grech, Saċerdot Novell.
- 09-13 Il-Cathedral Youth Choir għamel zjara f'Ruma fejn anima quddiesa fil-Bażilika ta' San Pietru fil-Vatikan.
- 11 Inghata bidu għall-ġbir mid-djar b'risq il-festa interna ta' Santa Marija.
- 13 Hargha għall-anzjani b'quddiesa ċelebrata fil-knisja Ta' Hamet u bibita fl-Odeyssey Restaurant.
- 14 Quddiesa tal-*Hdax-il Erbgha* ta' Santa Marija minn Mons. Guzeppi Cauchi.
- 21 Quddiesa tat-*Tnax-il Erbgha* ta' Santa Marija minn Dun Anthony G. Caruana, Saċerdot Novell.
- 25 Tqassam il-programm tal-festi solenni f'ġieħ Santa Marija, Patruna speċjali tal-gżejjer Maltin.
- 29 Quddiesa tat-*Tlettax-il Erbgha* ta' Santa Marija minn Mons Joseph Bazzina.
- 31 Bidu għall-Kwindiċina ta' Santa Marija. Jum l-Emigranti. Konċelebrazzjoni Pontifikali tal-ewwel jum tal-Kwindiċina mill-E.T. Mons. Isqof Mario Grech bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Kien amministrat s-sagrament tal-Konfermazzjoni lil xi tfal tal-emigranti.

Awwissu 2010

- 01 Hruġ tal-istatwa ta' Santa Marija min-niċċa fost il-kant ta' innijiet marjani. Dun George

Mercieca qara l-poeżija bl-isem *Harsu Lejha*. Jum l-Għaqdiet Reliġjużi tal-parroċċa. Quddiesa tat-Il jum tal-kwindiċina minn Mons. Lawrenz Sciberras li għaliha kienu mistiedna l-membri tal-Azzjoni Kattolika, tal-Legġun ta' Marija, tal-Museum, tal-Lectio Divina, tal-Mixja NeoKatakumenali, u tal-Komunità Ewkaristika. Anima l-quddiesa il-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

- 02 Jum il-Morda u l-Anzjani. Filgħodu, saru zjarat lill-morda u l-anzjani rikoverati fl-Isptar Ġenerali ta' Għawdex u fil-kliniċi privati.

Filgħaxija celebrazzjoni tat-III jum tal-Kwindiċina minn Mons. Lawrenz Sciberras bis-sehem tal-anzjani. Kien amministrat is-Sagrament tal-Grizma tal-Morda lill-anzjani u wara sar party għalihom. Ha sehem il-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

- 03 *High Tea* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.

Jum il-Ġenerozità. Quddiesa tar-IV jum tal-Kwindiċina minn Mons. Lawrenz Sciberras, bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis* li għaliha kienu mistiedna dawk il persuni bi bżonnijiet speċjali li jiffrekwentaw Dar Arka flimkien mal-voluntiera li jghinu fl-istituti tal-Karità tad-Djoċesi. Il-parroċċa offriet donazzjoni lill-Fundazzjoni Arka. Wara kien organizzat party għall-persuni bi bżonnijiet speċjali.

- 04 Jum l-Abbatini u l-Vokazzjonijiet. Quddiesa tal-V jum tal-Kwindiċina mill-Kan. Joseph Sultana, Vigarju Parrokkjali, bis-sehem il-*Cathedral Youth Choir*.

- 05 Jum il-Tfal u l-Ġenituri. Quddiesa tas-VI jum tal-Kwindiċina minn Dun Anthony-Mario Saliba bis-sehem il-*Cathedral Youth Choir*. Kienu mistiedna l-ġenituri li għamdu lit-trabi tagħhom matul din l-aħhar sena. Fi tmiem il-

quddiesa t-trabi ġew ipprezentati lil Santa Marija. Saret ukoll il-premjazzjoni tal-aħjar żewġ studenti minn kull ċentru tad-duttrina. Wara saret attività għat-tfal fil-Pjazza tal-Katidral.

06 Jum il-Benefatturi Hajjin u Mejtin. Quddiesa tal-VII jum tal-Kwindicina skont l-intenzjonijiet tal-benefatturi hajjin u b'suffraġju tal-benefatturi u l-parruċċani li mietu matul l-aħħar sena. Tmexxiet minn Dun Anthony-Mario Saliba, bis-schem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

07 Jum is-Saċerdot Kattoliku. L-Ewwel Quddiesi Solenni ta' radd il-hajr mis-saċerdot il-ġdid Dun Maximillian Grech.

08 Jum iż-Żgħażaġh u il-Familja. Quddiesi taż-żgħażaġh minn Dun Maximillian Grech, bl-omelija minn Dun Anthony Mario Saliba bis-schem tal-*Cathedral Youth Choir*. Hadu schem il-players u s-supporters tal-*SK Victoria Wanderers* u l-*Oratory Youths*. Il-parroċċa pprezentat tmien trophies lill-aħjar players tas-sena tal-*SK Victoria Wanderers* u trophy lil rappreżentant ta' l-*Oratory Youth*. Saret gabra b'risq il-missjoni ta' Dun Anton Grech fil-Gwatemala.

Quddiesi tat-IX jum tal-Kwindicina mill-E.T. Mons. Isqof Emeritu Nikol Ġ. Cauchi bis-schem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Kienu mistiedna l-koppji li żżewġu matul dik l-aħħar sena u dawk li qegħdin jiċċelebraw l-10, l-20, il-25, it-30, l-40, u l-50 anniversarju taż-żwieġ tagħhom. Wara, saret l-ikla tradizzjonali tal-festa fil-Pjazza tal-Katidral.

09 Jum il-Parroċċa tal-Katidral u s-Socjeta' Filarmonika Leone. Quddiesi tas-X jum tal-Kwindicina mill-Arċipriet Guzepp Attard li fiba sar il-Funeral ta' Michelangelo Saliba ex-Bandist. Wara fi Pjazza Savina kien esegwit programm muzikali taht id-direzzjoni ta' Mro. Colin Attard. Fit-tmiem kien esegwit l-innu immortali *Per la festa di Maria Assunta in Cielo* ta' Orlando Crescimanno.

10 It-XI jum tal-Kwindicina. L-Arċipriet Mons. Guzepp Attard mexxa velja ta' talb, tifhir u katekezi f'għieh Santa Marija mtellgħa s-sema bi thejjiha għas-solennità tal-15 ta' Awwissu bis-

schem tal-komunità parrokkjali kollha u dawk involuti fl-organizzazzjoni tal-festa. Animaw il-liturġija il-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*, u l-*Cathedral Youth Choir*.

11 Konċelebrazzjoni Solenni tal-Ewwel Jum tat-Tridu minn Mons. Salv Muscat, bl-omelija minn Mons. Giovanni B. Gauci, Vigarju Ġenerali u Arċidjaku tal-Katidral.

12 Konċelebrazzjoni Solenni tat-Tieni Jum tat-Tridu minn Mons. Anton Refalo, bl-omelija minn Mons. Giovanni B. Gauci, Vigarju Ġenerali u Arċidjaku tal-Katidral.

13 Konċelebrazzjoni Solenni tat-Tielet Jum tat-Tridu minn Mons. Frangisk Debrincat, fl-okkażjoni tal-50 anniversarju tal-ordinazzjoni sacerdotali, bl-omelija minn Mons. Giovanni B. Gauci, Vigarju Ġenerali u Arċidjaku tal-Katidral.

14 Lejlet il-Festa. Fil-ghodu, quddiesi għat-tfal mill-arċipriet Mons. Guzepp Attard. Wara, it-tfal immarċjaw għall-kazin tas-Socjeta' Filarmonika Leone akkumpanjati mill-Banda *Leone* fejn sar party għalihom.

Filghaxija Transulazzjoni Pontifikali, Għasar, u Funzjoni Ewkaristika.

15 Il-Għid tal-Assunta.

• Quddiesi fil-4.15 am, 5.00, 5.45, 6.30, 7.15, 8.00, 9.00 (Pontifikal), 11.00, 12.00 pm, 1.00, u 5.00.

• Konċelebrazzjoni Pontifikali mmexxija mill-Isqof Mario Grech flimkien mal-Kapitlu Katidrali. Fit-tmiem ingħatat l-Barka Appostolika bir-rebħ tal-Indulgenza Plenarja. Kienet esegwita l-quddiesi *Missa in Solemnitate Sanctae Mariae Assumptae* ta' Maestro Joseph Sammut.

• Inghata **Għieh il-Parroċċa** lis-Sur Toni Fenech, illi tul hajtu kollha u b'diversi modi kien ta' għajuna lill-Katidral.

• Fil-ghaxija, Mons. Giovanni B. Gauci, Vigarju Ġenerali u Arċidjaku, mexxa l-Għasar Solenni.

• Fis-6.30 pm bdiet hierġa l-purċissjoni. Kien esegwit l-innu immortali *Per la Festa di Maria Assunta in Cielo* mill-Banda *Cittadina Leone* bis-schem tal-Kor, tenur, u baritonu. Il-Banda *Cittadina Leone* akkumpanjat il-purċissjoni.

• Fil-11.00pm tislma lill-Assunta fid-dhul tagħha fil-Katidral ta' Għawdex bil-kant tal-Ave Marija. Kien hemm spetaklu meraviljuż ta' logħob tan-nar tal-ajru minn fuq l-gholja ta' Gelmus koordinat mill-*Vampa Organisations* li seta' jtgawda tajjeb ħafna mill-folla li kienet qed tassisti għad-dhul tal-istatwa.

• Fit-tmien, Mons. Carmelo Mercieca ta l-Barka Sagramentali.

- 21 Kien hemm sagħtejn adorazzjoni immexxija mill-persuni ikkonsagrati.
- 22 Quddiesa ta' radd il-Hajr bl-evalwazzjoni tal-festa minn Mons. Arcipriet. Wara l-quddiesi l-istatwa ta' Santa Marija ddaħhlet fin-nieċa.
- 26 Saret taħdita fil-Librerija tal-Katidral, minn Mons. Dr Joseph Bezzina dwal l-Istorja bikrija f'Għawdex sas-sena 700 Q.K.

Settembru 2010

- 02 *High Tea* b'risq il-parroċċa fil-każin tal-Banda Leone.
Il-Kor Gaulitanus organizza kinċert ta' Mużika Sagra mill-Kor Norwiġiż The Norwegian Seamen Choir fil-Knisja Katidrali.
- 02-04 Kienet organizzata live-in għall-grupp tal-adolxxenti tal-paroċċa għewwa Malta.
- 08 Festa tat-Twelid tal-Madonna. Sar il-quddiesi bħal nhar ta' Hadd.
- 14 Saret quddiesi biex titfakkar l-Venerable Edel Quinn li kienet leġjunarja ta' Marija.
Harga għall-anzjani b'quddiesi fis-Santwarju tal-Madonna tal-Grazzja. Wara saret żjara lill-mużew ta' Frenċ tal-Għarb u bibita fil-*Moby Dick Restaurant*, Xlendi.
- 15 *Coffee Morning* b'risq il-parroċċa fil-każin tal-Banda Leone.
- 16 Il-146 anniversarju mit-twaqqif tad-Djoċesi u minn meta l-Matriċi u Kollegġjata ta' Għawdex kienet imgħollija għad-dinjità ta' Katidral.
- 17 It-tielet anniversarju mill-hatra ta' Mons. Gużep Attard bħala Arcipriet.
- 19 Fethu l-applikazzjonijiet għall-korsijiet bi thejġija għaž-żwieġ.
- 21 It-312 anniversarju minn meta Dun Nicolò Cassia-Magri, arcipriet tal-Knisja Matriċi u

Kollegġjata ta' Għawdex, poġġa l-cwvel għala tal-Knisja Katidrali.

Ottubru 2010

- 02 L-E.T. Mons. Isqof Mario Grech mexxa quddiesi bis-sehem tal-*Chorus Urbanus* b'suffraġju tal-E.T. Dr. Guido De Marco, President Emeritus.
- 03 Festa tal-Madonna tar-Rużarju. Quddiesi minn Dun Roberto Gauci. Wara, harġet il-purċissjoni-pellegrinaġġ bl-istatwa tal-Madonna tar-Rużarju.
Thabbar li Mons. Joe Vella-Gauci, ex-arcipriet tal-Katidral, kien inhatar membru fis-segretarjat tal-Konferenza Episkopali tal-Ewropa bis-sede tagħha fi Brussell.
- 04 Jifthu ċ-Ċentri tad-Duttrina għat-tfal.
- 05 Inghata bidu għal-laqgħat tal-Lectio Divina fil-Katidral.
Coffee Morning b'risq il-parroċċa fil-każin tal-Banda Leone.
- 08 Saret quddiesi b'suffraġju tal-vittmi fl-isplużjoni tal-kamra tan-nar fl-Għarb.
- 10 L-arcipriet ta l-mandat tat-tagħlim tad-duttrina lill-katekisti.
- 11 Il-292 anniversarju mid-dedikazzjoni tal-Katidral. Mons Isqof mexxa konċelebrazzjoni ta' Radd il-Hajr mal-Kapitlu Katidrali bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.
- 12 Harga għall-anzjani b'quddiesi fil-knisja tal-Patroċinju, fl-Għasri. Wara, saret żjara lill-*Gozo Aquariums* f'Sannat u bibita fis-*Bukket Restaurant*, Qala.
- 15 Inghata bidu għal-laqgħat tal-Komunità Ewkaristika fil-Katidral.
- 17 Il-Kan. Joseph Sultana, Vigarju Parrokkjali, inhatar arcipriet tal-Parroċċa tal-Għarb.
Dun Anthony-Mario Saliba gie mahtur viċi parroku, inkarigat mill-Oratorju u miċ-Ċentru taż-żgħażaġħ fil-parroċċa ta' Sant'Anastasia, Villasanta, Italja.
- 21 **Festa ta' Sant'Orsla**, kontitular tal-Katidral u patruna ta' Għawdex. Konċelebrazzjoni mmexxija mill-Isqof Mario Grech bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

- 24 Dun Michael Galea mix-Xaghra, inhatar Vigarju Parrokkjali.
- 31 Il-Kan. Joseph Sultana mexxa quddies ta' radd il-hajr fi tmiem il-hidma pastorali tiegħu bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

Novembru 2010

- 01 Konċelebrazzjoni Pontifikali fl-okkażjoni tal-Festa tal-Qaddisin Kollha.
Id-60 anniversarju minn meta l-Papa Piju XII ipproklama t-Tluġ fis-Sema ta' Marija bir-ruħ u l-gisem bħala domma ta' Fidi.
- 02 Konċelebrazzjoni Pontifikali fl-okkażjoni tal-Għid tal-Imwiet.
Giet organizzata ħarġa għal Malta.
- 03 *Coffee Morning* b'risq il-parroċċa fil-każin tal-Banda Leone.
- 13 Quddies b'suffragju tal-membri u l-bandisti meġtin tas-Socjetà Filarmonika Leone.
- 14 Imbda xogħol ta' restawr fuq l-istatwa tar-Redentur.
- 15 Fethu l-*bookings* għall-intenzjonijiet tal-quddies għas-sena 2010.
Thabbret il-mewt tal-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi, isqof emeritu ta' Għawdex li għat fl-isptar *Mater Dei*, Malta, fis-sitta ta' filgħodu.
- 16 Hargha għall-anzjani, b'quddies ta' ċimiterju ta' Santa Marija, żjara fil-fabbrika ta' *Magro Brothers* u bibita fil-*Lantern Restaurant*, Marsalforn.
- 17 Fil-Knisja Katidrali sar il-funeral tal-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi, isqof emeritu, u wara ndifen f'qabar għid fil-Kappella tar-Relikwi.
- 21 Konċelebrazzjoni Pontifikali fl-okkażjoni tal-Festa ta' Kristu Re.
Il-Parroċċa hadet sehem fil-korteo ta' Kristu Re u fil-manifestazzjoni djoċesana fil-Belt Victoria.
Il-Parroċċa flimkien mas-Socjetà Filarmonika Leone organizzat quddies b'suffragju ta' Dr. Guido De Marco, president emeritu.
- 23 Organizzat pellegrinaġġ parrokkjali għaċ-Ċimiterju ta' Santa Marija.
- 25 Saret it-Thabbira tal-Avvent minn Dun Nazju Borg.
- 27 Bidu tal-Avvent. Fil-quddies tas-6.00pm

tal-Hdud bdew il-priedki tal-Avvent, mill-kwareżimalista, Mons. Joseph Bezzina.

Diċembru 2010

- 05 Mal-ħarġa tal-*Bullettin* tqassam il-Kalendarju tal-Parroċċa.
- 07 *Coffee Morning* b'risq il-parroċċa fil-każin tal-Banda Leone.
- 08 Solennità tat-Tnissil bla Tebgha tal-Vergni Marija. Il-hinijiet tal-quddies fil-Katidral kien bħal dawk tal-Hadd. Filgħodu saret Konċelebrazzjoni Pontifikali.
- 12 Mal-ħarġa tal-*Bullettin* tqassam il-programm dettaljat tal-Milied.
- 15-23 Novena tal-Milied għat-tfal u għall-kbar mid-Djaku Krystof Buttigieg.
- 19 Il-Parroċċa organizzat quddies b'suffragju tal-E.T. Mons. Nikol Ġ. Cauchi, isqof emeritu.
- 21 Hargha parrokkjali tal-Milied b'quddies fil-parroċċa tal-Għarb u wara, żjara lil xi preseppi. L-attività ntemmet b'ikla fid-*Downtown Restaurant*, Victoria.
- 24 Kunċert tal-lejl tal-Milied u priedka tat-tfajjel Jeremy Saliba. F'nofs il-Lejl Konċelebrazzjoni Pontifikali.
- 25 **Jum il-Milied.** Saret il-priedka mit-tfajjel Kieth Mercieca. Filgħaxija, Mons. Isqof mexxa Konċelebrazzjoni Pontifikali.
- 28 Giet organizzata ħarġa parrokkjali tal-Milied għal Malta.
- 31 Jum ta' adorazzjoni quddiem Ġesù Sagramentat b'radd il-hajr tas-sena li ntemmet.
Filgħaxija, Konċelebrazzjoni Pontifikali ta' Radd il-Hajr bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis* u l-orkestra.

Jannar 2011

- 01 Konċelebrazzjoni Pontifikali tal-Ewwel Jum tas-sena bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.
- 02 Konċelebrazzjoni tas-Solennità tal-Epifanija tal-Mulej bis-sehem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.
- 04 *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.
- 18 Hargha għall-anzjani b'quddies ċelebrata fil-

knisja ta' Sant'Anton Abbati, Xaghra u wara saret zjara lit-Tempju ta' Verna u bibita fis-*St Patrick's Hotel*, Xlendi.

- 23 Ingieb il-mudell tal-ġibs tal-bust tal-Isqof Nikol Ġ. Cauchi.

Thabbar li s-sagrament tal-Grizma tal-Isqof ser jiġi amministrat nhar il-21 ta' Mejju 2011 waqt li s-sagrament tal-Ewwel Tqarbina se jiġi amministrat nhar id-29 ta' Mejju 2011.

- 30 Jum l-Art Imqaddsa – Il-ġbir kollu kien b'risq il-hidma tal-Patrijiet Frangiskani fl-Art Imqaddsa sabiex jinżammu b'mod xieraq is-santwarji l-aktar għeżiż marbuta mal-misteri tal-fidi tagħna fil-Palestina.
- 31 Fil-festa ta' San Ġwann Bosco, l-Arcipriet mexxa l-Konċelebrazzjoni fl-Oratorju Don Bosco bis-schem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

Frar 2011

- 2 Konċelebrazzjoni tal-Prezentazzjoni tal-Mulej. F'din l-okkażjoni saret il-prezentazzjoni tal-tfal tal-Ewwel Tqarbina u tal-Grizma tal-Isqof lill-Mons. Isqof.
- 6 Thabbret il-mewt ta' Mons. Ġużeppi Curmi, membru tal-Kapitlu tal-Katidral.
- 8 Organizzat *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.
- 10 Solennità ta' San Pawl Missierna. Il-Quddies kien bħal ta' nhar ta' Hadd.
- 15 Organizzata ħarġa għall-anzjani, b'quddiesa ċelebrata fis-Santwarju tal-Lourdes, l-Imgarr, u light refreshments fil-*Pulena Bar & Restaurant*, Marsalforn.

Marzu 2011

- 3 Saret laqgħa għall-komunità parrokkjali mill-Kan. Reuben Micallef, arcipriet taż-Żebbuġ, dwar is-sens tal-liturgija fil-hajja tal-Parroċċa.
- 5 Pontifikal Solenni mill-E.T. Mons. Joe Bonello fil-bidu tal-hidma tiegħu bħala Isqof fil-Honduras.
- 6 Mal-ħarġa tal-Bullettin tqassam il-programm dettaljat tar-Randan u l-Ġimgħa Mqaddsa.
- 8 Organizzat *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.

- 9 Ras ir-Randan. Mons. Isqof Mario Grech mexxa Konċelebrazzjoni Pontifikali bit-tberik tal-Irmied, bis-schem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

- 11 Il-Komunità Parrokkjali ħadet schem l'Pellegri nagħ Penitanzjali Djoċesani fil-Knisja Parrokkjali ta' Kerċem.

- 12 Nofstanhar Irtir għat-tfal tal-Ewwel Tqarbina fil-Kunvent ta' Santu Wistin immexxi minn Dun Michael Galea, Vigarju Parrokkjali.

- 13 Quddiesa tal-Ewwel Hadd tar-Randan fis-6.00 pm immexxija mill-Kwareżimalista Mons. Joseph Bezzina.

- 15 Organizzata ħarġa għall-anzjani, b'quddiesa ċelebrata fil-parroċċa ta' San Ġużepp, il-Qala, u zjara fil-kwartier tal-Protezzjoni Ċivili, ix-Xewkija, u bibita fis-*Sizzlers Restaurant*, Victoria.

- 17 Celebrazzjoni tal-Ewwel Qrara għat-tfal li ser jirċievu l-Ewwel Tqarbina.

- 18 Meditazzjoni tal-Via Sagra, immexxija mill-Arcidjaku Mons. Giovanni B. Gauci.

- 19 Festa ta' San Ġużepp. Konċelebrazzjoni bis-schem tal-Kapitlu tal-Katidral. Anima l-liturgija l-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*.

Nofstanhar Irtir għall-istudenti li ser jirċievu s-Sagrament tal-Grizma tal-Isqof fl-Annexe tal-Katidral.

- 20 Saret il-Vestizzjoni ta' żewġ abbatini ġodda. Quddiesa tat-l'ieni Hadd tar-Randan mill-kwareżimalista.

Organizzata ikla fl-okkażjoni tal-festa ta' San Ġużepp b'risq is-Sopraporta tal-Fidda tat-*Titular fid-Down Town Hotel*.

- 25 Meditazzjoni tal-Via Sagra, immexxija minn Dun Michael Galea, Vigarju Parrokkjali.

- 27 Quddiesa tat-Tielet Hadd tar-Randan mill-kwareżimalista.

- 28 Fil-5.15 pm, bdew l-eżerċizzjoni spiritwali għal kulhadd minn Patri Elija Vella OFMKonv.

Fis-7.45 pm bdew l-eżerċizzjoni spiritwali għall-miżżewġin minn Patri Emanuel Barbara OFMKap.

April 2011

- 1-2 Sar l-Irtir tar-Randan għall-grupp tal-vokazzjonijiet.

George Sacco

Proprietor

ODYSSEY

bar - restaurant - pizzeria

Tel: 2155 1002 • Res: 2155 6728

Fax: 2156 1728

Mob: 9949 7009 / 9948 5678

E-mail: odysseyrestaurant@hotmail.co.uk

www.starwebmalta.com/odyssey.htm

Menqa - Marsalforn - Gozo - Malta.

THE LEADING
WINES, SPIRITS
& TOBACCO MERCHANTS
IN GOZO

The Liqueur Shop

Free Home Delivery

14, ST GEORGE'S SQ.
VICTORIA, GOZO.
Tel: 2155 6531; Fax: 2155 5809.

BARGATE BOOKSHOP

For All Your Stationery Needs
School Supplies
Colour & B/W Photocopies

G. Borg Olivier Street, Victoria, Gozo.
Tel: 2155 8645 • Mobile: 9944 7625

XUEREB

FRESH & FROZEN FISH

OPENING HOURS
08.00 - 12.30
04.00 - 07.00

Gorg Borg Olivier Street, Victoria, Gozo
Mob: 9949 3419

FISH SHOP

DOWNTOWN

the heart of entertainment

Anthony Farrugia
Restaurant Manager

Downtown Ltd, Triq l-Ewropa, Victoria, VCT2732, Gozo, Malta.
t. +356 22108000 m. +356 99020786
e. info@downtown.com.mt w. www.downtown.com.mt

AEL Fuel Station - Ta Dovik
Fortunato Mizzi Street, Victoria, - 21566671

PUNCTURE REPAIRS
WIDE RANGE OF TYRES
CAR CARE PRODUCTS

Il-Ghid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

- 3 Quddiesa tar-Raba' Hadd tar-Randan immexxija mill-Kwareżimalista Mons. Joe Bezzina.
- 5 Nofstanhar lrtir għall-adulti f'Dar Manresa.
- 8 Meditazzjoni tal-Via Sagra immexxija minn Dun Joe Calleja.
- 10 Quddiesa tar-Raba' Hadd tar-Randan immexxija mill-Kwareżimalista Mons. Joe Bezzina.
- 11-14 Fid-9.00 am saru l-eżerċizzji spiritwali għall-anzjani mid-Djaknu John McIlak fiċ-Ċentru Parrokjali tal-Katidral.
- Fil-5.30 pm saru l-eżerċizzji spiritwali għat-tfal mid-Djaknu Krystof Buttigieg.
- Fis-7.45 pm saru l-eżerċizzji spiritwali għaż-żgħiraż mizzewġin mid-Djaknu Krystof Buttigieg.
- 12 Organizzat *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Kažin tal-Banda Leone.
- 14-16 Organizzata l-fiera tal-figolli fiċ-Ċentru Parrokjali tal-Katidral
- 15 Jum id-Duluri tal-Vergni Marija. F'dan il-jum il-quddies fil-Katidral gie   celebrat f'dawn il-ħinijiet: 4.45am, 5.30am, 6.15am, 7.00am, 7.30am, 8.00am, 9.30am (Ċentru Parrokjali), 6.00pm, u 8.00pm.
- 17 Hadd il-Palm. Kon  lebrazzjoni Pontifikali tat-tberik tal-Palm mill-E.T. Mons. Isqof Mario Grech flimkien mal-Kapillu tal-Katidral bis-schem tal-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Wara l-funzjoni tbierket il-Mejda tal-Appostli fil-kappella ta' Santa Barbra, organizzata mill-Grupp tal-Abbatini u l-Vokazzjonijiet tal-Katidral.
- 19 Jum ir-Rikon  ljazzjoni. Fil-5.00pm sar servizz penitenzjali u fit-8.00 pm velja ta' talb tal-passjoni ta' Kristu – riflessjonijiet ta' Dun George Mercic  .
- 20   lebrazzjoni Kateketika għat-tfal kollha tal-parro  a u li fiha gie spjegat it-Tridu Mqaddes tal-Għid.
- 21 **Hamis ix-Xirka.** Filgħodu Mons. Isqof mexxa kon  lebrazzjoni tat-Tberik taz-Żjut fejn ikkon  lebraw il-qassisin kollha ta' Għawdex. Fi tmiem il-Pontifikal l-Isqof ta l-Barka Appostolika bir-rebħ tal-indulgenza plenarja.
- Filgħaxija, Mons. Isqof mexxa Kon  lebrazzjoni Pontifikali tal-Ikla tal-Mulej.
- 22 **Il-Ġingħa l-Kbira.** Mons. Isqof mexxa l-funzjoni tat-Tifkira tal-Mewt tal-Mulej. Wara, saret il-Pur  issjoni tal-Passjoni mat-toroq tal-Belt Victoria.
- 23 **Sibt il-Għid.** Mons. Isqof mexxa l-funzjoni tal-V  ili l-Kbira tal-Għid.
- 24 **L-Għid il-Kbir.** Filgħodu, quddiesa għall-komunit   parrokjali mill-Ar  ipriet u wara l-quddiesa, tqassmu l-figolli tal-Għid lit-tfal kollha. Fil-10.45 am manifestazzjoni bl-istatwa ta' Kristu Rxoxt mill-Katidral bis-schem tal-Banda   ttadina Leone. Filgħaxija, Mons. Isqof mexxa Kon  lebrazzjoni Pontifikali.
- 26 Beda t-tberik tal-familji.
- 27 Harga l-Maħa għall-festa ta' San Girgor, Marsaxlokk.
- 29 Mons. Ar  ipriet Gu  epp Attard mexxa kon  lebrazzjoni ta' Radd il-Ĥajr fl-okkazjoni tat-55 anniversarju minn meta s-Socjeta' Filarmonika Leone irregalat l-istatwa artistika u devota ta' Santa Marija lill-Knisja Katidrali bis-schem il-Banda   ttadina Leone u l-*Chorus Ecclesiae Cathedralis*. Ippriedka Dun Vince Pavia, kappillan tal-Banda Leone.

Mejju 2011

- 1 Organizzat *Coffee Morning* b'risq il-Parro  a fil-Kažin tal-Banda Leone.
- 4 *L-Ewwel Erbgha* bi tħejjija għall-festa ta' Santa Marija. E.T. Mons. Isqof Mario Grech mexxa Kon  lebrazzjoni Pontifikali tal-Ewwel Erbgha ta' Santa Marija.
- 11 Quddiesa tat-*Tieni Erbgha* ta' Santa Marija minn Dun Nazju Borg, Kappillan ta' San Lawrenz.
- 17 Organizzata l-harga tal-anzjani għal dan ix-xahar. Giet i  celebrata quddiesa fil-knisja taz-Żejt, l-Għarb fejn wara, Mons Joseph Bezzina wassal xi informazzjoni dwar din il-knisja u kappelli oħra fl-inħawi. Il-harga ntemmet b'light refreshments fis-*Seashell Restaurant*, Xlendi.
- 18 Quddiesa tat-*Tielet Erbgha* ta' Santa Marija mill-Kan. Tarcisio Camilleri, ar  ipriet ta' Sannat.

Il-Għid tal-Assunta

46 (Awwissu 2011)

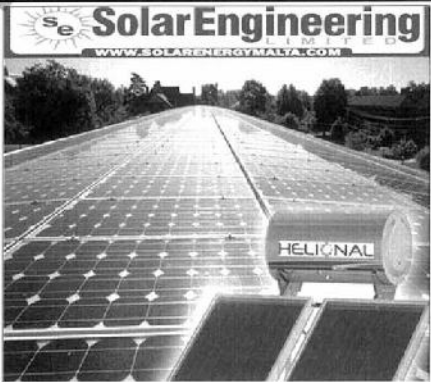

- 21 Konċelebrazzjoni Pontifikali li fiha Mons. Isqof Mario Grech amministra s-Sagrament tal-Grizma tal-Isqof.
- 25 Quddiesa tar-*Raba' Erbgha* ta' Santa Marija mill-Kan. Joe Zammit, arċipriet tal-Qala.
- 28 Mons. Isqof mexxa l-funzjoni li fiha John Meilak mill-Parroċċa tal-Katidral kien ordnat Sacerdot flimkien ma' Krystof Buttigieg (Qala), Simon Mario Cachia (San Ġorġ), Samuel Grech (Għajnsielem), Trevor Sultana (Xewkija), Franklin Vella (Xewkija), Stephen Magro OFM.
- 29 Mons. Arċipriet Ġuzepp Attard mexxa Konċelebrazzjoni li fiha amministra s-Sagrament tal-Ewwel Tqarbina. Sar kunċert ta' mużika klassika miċ-*Chichester Singers*, mir-Renju Unit, fil-Knisja Katidrali.

Ġunju 2010

- 1 Quddiesa tal-*Hames Erbgha* ta' Santa Marija mill-Kan. Brian Meilak, Kappillan ta' Kerċem.
- 5 Solennità tat-Tluġh il-Mulej fis-Sema. Konċelebrazzjoni Pontifikali minn Mons. Isqof flimkien mar-Rev.mu Kapitu tal-Katidral.
- 7 Organizzat *Coffee Morning* b'risq il-Parroċċa fil-Każin tal-Banda Leone.
- 8 Quddiesa tal-*Sitt Erbgha* ta' Santa Marija mill-Kan. Reuben Micallef, arċipriet taz-*Zebbuġ*.
- 12 Solennità ta' Ghid il-Hamsin. Konċelebrazzjoni Pontifikali minn Mons. Isqof flimkien mar-Rev.mu Kapitu tal-Katidral.
- 14 Organizzata ħarġa għall-anzjani, b'quddiesa ċelebrata fis-Santwarju tal-Madonna ta' Pinu. Wara, saret zjara lill-Mużew ta' Frenċ tal-Għar u light refreshments fil-*Moby Dick Restaurant*, Xlendi.
- 15 Quddiesa tas-*Seba' Erbgha* ta' Santa Marija mill-Kan. Frankie Bajada, Arċipriet ta' Għajnsielem.
- 23 Mons. Isqof mexxa l-funzjoni tal-Ordinazzjoni Dżakionali ta' Mark Bonello (ix-Xagħra) u Daniel Grech (Ta' Kerċem).
- 22 Quddiesa tat-*Tmien Erbgha* ta' Santa Marija minn Dun Joe Bajada, Kappillan tal-Fontana.

- 24-26 **Tlett ijiem ta' adorazzjoni solenni tal-Kwaranturi.**
- 24 Quddiesa solenni tal-ewwel jum tal-Kwaranturi minn Patri Joe Scerri OFMKonv.
- 25 Quddiesa solenni tat-tieni jum tal-Kwaranturi minn Patri Joe Scerri OFMKonv. Lejl ta' talb u adorazzjoni li intemmet b'quddiesa f'nofs il-lejl.
- 26 **Solennità tal-Ġisem u d-Demm ta' Kristu.** Konċelebrazzjoni Pontifikali minn Mons. Isqof Mario Grech flimkien mar-Rev.mu Kapitu tal-Katidral f'għeluq il-Kwaranturi. Wara, saret il-purċissjoni bis-Sagrament, immexxija mill-Isqof bis-sehem tat-tfal kollha tal-Ewwel Tqarbina u l-Grizma tal-Isqof u tal-parruċċani.
- 29 Quddiesa tad-*Disa' Erbgha* ta' Santa Marija minn Dun Gerald Buhagiar, Rettur tas-Santwarju ta' Pinu.

Solar Engineering
LIMITED
WWW.SOLARENGYMALTA.COM

**Solar Water Heaters
Photovoltaic's Modules
Water Treatment
User Friendly Air conditioners**

aleo
www.aleo-solar.com

Available in Malta & Gozo
Home Design, Siege of Gozo Square Victoria, Gozo
Helional Solar Systems, Valletta Road Mosta, Malta
Tel : 21432283, 21560083, 99560083, 99499071,
Email: info@solarengymalta.com / info@solargozo.com

KRONAKA TAL-PARROĊĊA

1 ta' Lulju 2010 – 30 ta' Ġunju 2011

Magħmudijiet

DATA	ISEM	ĠENITURI
03.04.10	Naomi Marie Grech	Godwin Grech u Ruth nee Debono
03.04.10	David Vella	Mark Vella u Mignon nee Vella
03.04.10	Caroline Cefai	Jason Cefai u Sharon nee Muscat
08.04.10	Daniel Vella	Charlie Vella u Georgette nee Calleja
11.04.10	Jerome Vella	Marlin Vella u Victoria nee Debono
12.06.10	Clyde Portelli	David Portelli u Victoria nee Azzopardi
26.06.10	Gian Luca Mizzi	Kevin Mizzi u Charlene nee Meilak
28.07.10	Giuseppe	Borg Joseph Borg u Helen nee Debono
01.08.10	Sarca Farrugia	Ryan Farrugia u Audrey nee Debrincat
07.08.10	Kate Psaila	Kurt Psaila u Heather nee Debono
21.08.10	Mireille Calleja	Mark Calleja u Marilyn nee Cauchi
27.08.10	Shania Penny	Luke Penny u Mariella nee Farrugia
29.08.10	Luca Schembri	Josef Schembri u Valerie nee Attard
26.09.10	Nikolai Bugcja	Robert Bugcja u Charmaine nee Attard
16.10.10	Shaldon Cardona	Chris Paul Cardona u Sarah nee Saliba
30.10.10	Elias Vella	Michael Vella u Irina Miodragovic
31.10.10	Kayden Jo Cordina	Anthony Cordina u Rose nee Spiteri
05.12.10	Alessandra Grech	Warren Grech u Kelly nee Tabone
12.12.10	Isac Sacco	Mark Sacco u Denise nee Micallef
19.12.10	Amy Grech	Anthony Charles Grech u Juanita nee Attard
09.01.11	Neil Said	Emanuel Said u Christine nee Vella
16.01.11	Luca Calleja	Anthony Calleja u Marcelle nee Vella
23.01.11	Deyan Vella	Dorian Vella u Carmen nee Fenech
13.02.11	Maria Saliba	Jason Saliba u Francene nee Mercieca
19.02.11	Hailey Vella	Anthony Vella u Louise nee Farrugia
19.02.11	Maya Schembri	Mark Schembri u Joanna nee Theuma
20.02.11	Liam Daly	Sean Daly u Sandra nee Vella
27.02.11	Gabriel Cardona	Ronnie Cardona u Mariella nee Bezzina
10.04.11	Kris Curmi	George Curmi u Lisa Ann nee Mercieca
23.04.11	Adam Azzopardi	George Azzopardi u Miriam nee Apap
23.04.11	Emma Azzopardi	Samuel Azzopardi u Ramona nee Cassar
23.04.11	Princess Wilson	Prince Wilson u Christine nee Venn
23.04.11	Nastassia Moodley	Markus Moodley u Gwen Moodley
30.04.11	Miro Zahra	Franz Josef Zahra u Tatjana nee Panasotvic
14.05.11	Kyle Caruana	Alex Caruana u Ruth Attard
22.05.11	David Azzopardi	John Azzopardi u Phyllis nee Azzopardi
27.05.11	Ella Camilleri	Patrick Camilleri u Michelle nee Mercieca
19.06.11	Jason Spiteri	Lorton Spiteri u Annabel Gatt
01.07.11	Shannon Grech	Ivan Grech u Maureen nee Gatt
09.07.11	Maria Saliba	Peter Saliba u Marion nee Debrincat

Zwigigijiet

DATA

18.07.10
24.07.10
06.08.10
20.08.10
25.09.10
09.10.10
27.11.10
11.12.10
18.06.11
25.06.11
02.07.11
09.07.11
09.07.11

ISEM U PARROCCA TAL-GHARAJJES

Noel Attard (Katidral) u Isabelle Vella (Katidral)
Darren Borg (Katidral) u Maria Scicluna (Katidral)
Shane Mercieca (England) u Katja Reynier (Sweden)
Alan Agius (Katidral) u Deborah Mercieca (Katidral)
Kenneth Galea u Joanne Borg
Mario Mercieca (Katidral) u Naomi Pisani (Munxar)
Sammy Parnis (Nadur) u Rachele Hassan (Katidral)
Christian Gauci (Fontana) u Patricia Camilleri (Katidral)
Joseph Bugeja (Katidral) u Marie Angele Cilia (B'Kara)
Matthew Debrincat (Kercem) u Marion Stellini (Kercem)
Mark Camilleri (Katidral) u Sarah Dimech (Katidral)
Mario Abela (Katidral) u Angela Maria Refalo (Katidral)
Joseph Grech (Katidral) u Isabelle Farrugia (Katidral)

Imwiet

DATA

22.07.10
07.08.10
09.08.10
29.08.10
08.09.10
02.10.10
25.10.10
15.11.10
22.11.10
06.12.10
15.12.10
19.12.10
26.12.10
13.01.11
27.01.11
18.02.11
20.05.11
05.07.11

ISEM

Maria Cassar
M'Angelo Saliba
Emmanuel Azzopardi
Francesca Spiteri
Rita Debono
George Debrincat
Carmela Mercieca
Mons. Isqof Nikol Cauchi
Rita Magro
Görga Tabone
Guzzeppa Cassar
Ersilia Scerri
Lorry Scicluna
Vincent Debrincat
Marija Xerri
Guzzeppa lammit
Marija Cini
Doris Camilleri

ETÀ

94 sena
93 sena
49 sena
94 sena
83 sena
91 sena
86 sena
81 sena
93 sena
89 sena
80 sena
96 sena
53 sena
69 sena
94 sena
99 sena
75 sena
77 sena

L-Ewroel Tqarbina – Il-Hadd, 29 ta' Mejju 2011

Attard Mireille, Bates James, Bezzina Marilena, Camilleri Neil, Cardona Christian, Cardona Gabriel, Cumai Johann, Farrugia Michael, Grech Joseph Mario, Grech Maria Chiara, Grech Matthew, Grech Ryan, Grech Tania, Mercieca Joanna, Mintoff Semira, Portelli Elyse, Refalo Adam, Saliba Joanne, Saliba Kurt, Scerri Nina Marie, Sultana Leanna, Sultana Nathan, Theuma Hannah, Vella Paul, Zammit Joseph, Zammit Katrina Marie.

Grizma tal-Isqof – Is-Sibt, 21 ta' Mejju 2011

Attard Alex Mario, Attard Carly, Attard Marlon, Azzopardi Carol, Bugeja Carrie, Buttigieg Jasmine, Calleja Stephanie, Caruana Mario, Cilia Vadin, Cook David, Cutajar Michaela, Dimech David, Galea Julia, Grima Greta, Mercieca Zoe, Mizzi Katia, Sant Mark, Sultana Elena, Sultana Ritienne, Tabone Cheyenne, Vella Daniel, Vella Maria, Zammit Rhianna.

GHANNEJTLEK MADONNA

Ghannejtlek Madonna – f'kull jum ghanjiet sbieh,
minn meta kont tfajjel – sal-lum raġel xif.

Ghannejtlek minn qalbi – ghanjiet ta' fohrija,
għext miegħek qalb waħda – kull jum f'poezija.

Ghannejtlek sin-niket – ghannejtlek fil-ferh,
il-versi tat-tama – tal-paċi u s-serh.

Ghannejt ismek hlejjn – fil-bikri tal-jum,
ghannejtu fl-ghaxija – fit-talb ta' kull jum.

Fahharte bil-versi – mirquma f'kull hin,
minsuga man-noti – helwin tal-vjolin.

Fahharte u ghollejtek – kemm flaht, kif naf jien,
sebbahtek, pingejtek – mudell tal-holqien.

Xebbahtek mal-bjuda – tal-qamar silġija,
li jdawwal is-sema – fl-iljicli sajjija.

Xebbahtek mas-sema – f'Awwissu sabih,
mas-safa ta' l-angli – f'kull hin jaghtuk ġieh.

Xebbahtek mal-baħar – madwar ix-xtut taġhna,
li jghanni b'mewġietu – kemm inti setghana.

Ilmahtek qalb l-angli – u l-kbar qaddsin,
fuq tron għalik wahdek – hdejn ibnek ħanin.

U rajtek imlibbsa – b'kuruna dehebija,
sultana u regina – tas-saltna smewwija.

Habbejtek u ghannejtlek – dan l-ghana sabih,
biex ismek infahhar – ngħollik, naghtik ġieh.

Nitolbok Madonna – biex tilqa' l-fohrija,
li tfawwar minn qalbi – kull jum f'poezija.

U meta l-pinna – ma zzommx ġewwa jdejja,
u jibda jicċajpar – id-dawl ta' ghajnejja,

sakemm tibqa' thabhat – il-qalb ġewwa fija,
tkun qiegħda tiktiblek – fis-skiet poezija.

U tibqa' tghannilek – sa l-aħħar bla kliem,
dik l-ghana ta' mhabba – fir-raqda tas-sliem.

BEAVER

2, St. George's Square
Victoria, Gozo, Malta.
Tel: 2155 1287

Bertu Mallia

Complete Funeral Arrangement
27, Piazza l-Assunta, Żebbuġ, Għawdex

Mob: 9942 6849

PASTABAXAN

Fresh Gozo Pasta

QUALITY PRODUCTS
FOR THE PEOPLE WHO CARE

22, MARINA STREET, MARSALFORN, GOZO.

TEL: 2155 1005 / 2155 1411 / 2155 1197

Email: smuggler@maltanet.net

HARSU LEJHA...

Harsu lejha u wiéckom jiddi
B'dak is-seher tas-smewwiet;
Ġenna fl-art, Santa Marija,
Ġawhra, benna ta' hlew-wiet.

Harsu lejha, ġmiel id-dinja,
Biex ġhajnejkom jitpaxxew
B'dik ix-xbieha tal-Assunta;
Kull inkwiet illum ninsew.

Dawk l-ġhajnejn minn lewn is-sema
Bla ma trid, huma jsahhruk;
Ma tistax thares kemm tista'
Għax bi ġmielhom iġennuk!

Dawk il-kwiekeb bħal kuruna
Li mar-ras tagħha mdawrin,
Dlonk jinfew hdejn dwal qawwija
Li mill-hhub tagħha herġin.

Id-dirġajn 'il fuq merfugħa
Jgħaqqdu 'l Alla mal-bnedmin,
U mill-ġholi jniżżlu l-manna
Għall-bnedmin fl-art imġewhin.

Dik il-libsa bajda, twila,
Qisha l-borra fuq l-iġbliet;
Donnha x-xita, l-art għatxana,
Niezla ssaqqi bl-ilmijiet.

Dak ix-xall li jostor rasha,
Lewn safrani, rikk u fin,
Donnu jrid is-sliem inissel
Fil-qlub tagħna l-midinbin.

Il-mantar ta' fuq spallitha,
Raxx il-baħar, ċar kahlan,
Ifakkarna f'Jum l-Assunta
Meta l-ferħ ikun kotran.

San Mikiel li hawn tellagħha,
Donnu thajjar jara l-ġmiel
Għax inħalli bis-seher tagħha;
Dejjem sbejha bla tidbiel.

Għax hi kienet il-magħżula
Minn daqshekk nisa twajbin
Biex issir it-Tempju t'Alla,
L-Arka tiegħu mal-bnedmin.

Il-kuluri tal-qawsalla
Jilmaw riedhom fiha shiħ,
Għajn ta' paċi, raġġ ta' tama
F'nofs did-dinja bla mistrieħ.

Mar hitilha l-ifjen libsa
Ta' bla nikta, bla tebgħat,
U hasilha bl-ilma safi
Li f'tas-sema hemm ġol-hwat.

U raxxilha l-mewġ tal-baħar,
Žaġżuġh dejjem, m'għandux żmien,
Għelm tal-grazzji li tixthilna
Is-Sultana tal-holqien.

Hekk kif tohroġ bħal kull sena
Minn ġol-bejta fuq is-sur
Biex tittajjar minn fuq bjutna,
U t-triqat imserrpa ddu,

Int, Marija, bieb bieb thabbat,
U kull rokna tagħna żżur
Biex fil-qlub iġġih il-paċi,
U l-belt tagħna bl-hena tfur.

Thalliniex fil-hemm ninqerdu,
Għajjenin f'tad-dmugh dal-wied;
La tiqafx id-dmugh tixxotta
Minn ġhajnejn tiegħek l-ulied.

Harsu lejha xhin tkun diehla
Qisha l-ġenna t'Alla fl-art;
Meta s-sema bin-nar jixgħel
b'dawk l-ilwien u nwar tal-ward.

Harsu lejha, u tennulha
minn qiegħ qalbkom darba tnejn:
"Int il-glorja t'Għawdex tagħna,
U mingħajrek m'ahna xejn!"

MARIJA SSIB IL-KOBOR TAGHHA F'ALLA

Marija ssib il-kobor taghha f'Alla. Quddiemu tiċċekken u huwa jagħmel minnha hwejjeg kbar.

1 • Marija tfahhar lil Alla

L-Evangellju ta' jum is-solennità tal-Assunzzjoni ta' Marija jgħibna quddiem għajnejha lil Marija tliessen il-Magnificat fid-dar ta' Żakkarija. Hija stess tgħid: "għax haies lejn iċ-ċokon tal-qadejja tiegħu" (Lq 1, 48). Quddiem il-misteru tal-Inkarnazzjoni, jiġifieri li Ġesù sar bniedem, u f'dan il-waqt kien diġà tnissel f'għufha permezz tal-Ispirtu s-Santu, ma tkabbritx. Fil-Magnificat Marija turi l-qawwa salvifika ta' Alla li hadem fl-istorja tal-poplu tiegħu, u turi gratitudni mill-aktar kbira. Tiringrazzja wkoll lil Alla talli għamel fiha hwejjeg kbar: "għax hwejjeg kbar għamel miegħi s-Setgħani" (Lq 1, 49).

Fil-Magnificat Marija tiringrazzja lil Alla u turi paċi mill-aktar profonda. U proprju l-gratitudni li wriet fil-Magnificat għexitu matul haġġitha kollha: laqgħet b'fidi t-thabbira tal-Anglu Gabrijel li kellha ssir Omm Alla, giebet lil Kristu fid-dinja u rabbietu, u għalih għamlet bosta saġrifici. Kif fit-thabbira tal-Anglu hija nissliu f'għufha, hekk Alla taħulha, fuq il-Kalvarju u hi reggħet tatu lid-dinja bil-kunsens tagħha, bħala saġrificju għad-dnub tad-dinja.

2 • It-Plugh fis-sema

U proprju l-festa tal-Assunzzjoni turi Alla x'kapaċi jagħmel mal-bniedem. San Pawl jgħidilna: "Ahna nafu li ma' dawkl li jhobbuh, Alla jahdem kollox għall-gid tagħhom, dawkl li huma magħżulin skont il-pjan tiegħu (Rum 8:28).

Din kienet il-ħajja ta' Marija. Dak kollu li laqgħet miegħu fil-ħajja, offrietu lil Alla u għaqdet ir-rieda tagħha ma' dik ta' Alla. U Alla inkuruna l-hidma ta' Marija fuq din l-art billi ma halliex lil ġisimha jithassar fil-qabar iżda ttellgħet is-sema bir-ruh u l-ġisem.

3 • L-istorja tagħna

Marija tgħallimna li l-bniedem isib il-milja tiegħu f'Alla. Kien hawn bosta filosofi li raw li d-dipendenza tal-bniedem fuq Alla tbaxxih. Iżda dan ma huwa veru xejn. Meta l-bniedem jagħraf l-limiti tiegħu u jirrikorri għand Alla jsib il-milja tiegħu.

Min-naha l-oħra, meta l-bniedem ifittex it-triq tiegħu barra minn dik ta' Alla, flok isib lilu nnifso mhux biss jiċċekken iżda jsir skjav. L-istorja tat-Torri ta' Babel turina dan b'mod ċar. Dawkl li riedu jibnu t-torri jiġifieri flok ikunu jiddependu fuq Alla iżda indipendenti, flok sabu l-veru triq thawdu u ma għamlu xejn.

Forsi diversi kittieba spiritwali għallmu l-kobor ta' Alla u x-xejn tal-bniedem. Iżda din irridu nifhemha fil-kontest tagħha. Is-sens tagħha huwa li l-bniedem jiċċekken quddiem Alla kif għamlet l-Vergni Marija. Quddiem Alla l-bniedem jidher qisu xejn, iżda dan ix-xejn jagħmel lil-bniedem kbir.

Id-dipendenza tal-bniedem minn Alla ma ġgħibux xejn li tkissru u tneħħilu d-dinjità u drittijiet tiegħu. Anzi, kif għedna, d-dipendenza tal-bniedem minn Alla tagħmlu kbir.

Din id-dipendenza, teħilsu mill-vizzji, mix-xewqat diżordinati li jgħibu tant hsara, u tgħallmu jagħmel karità mal-proxximu.

4 • Il-belt tal-bniedem

Il-bniedem tal-lum huwa ttenat li jibni l-belt tiegħu u jwarrab lil Alla. Il-bniedem, permezz tat-teknika moderna, u permezz tal-progress, jahseb li ma għandux l-bżonn ta' Alla. Illum, dan narawh aktar ċar, iżda minn dejjem kien hawn persuni li għexu mingħajr Alla. San Ġorġ Preca kien iħobb jgħid li għal hafna Alla huwa zero, jiġifieri xejn.

Iżda f'din il-belt li l-bniedem ikun b'na għalih, mingħajr Alla, isib ruhu mingħajr tama. Isiru kemm isiru progressi xjentifiċi l-bniedem jibqgħu jmutu.

Dan narawh ċar f'din il-parabbola qasira ta' Ġesù tal-iblah għani li haseb kif jahżen il-ġid ta' din id-dinja filwaqt li rraġuna miegħu nnifsu: "Ruġi, għandek hafna ġid merfugħ għal hafna snin; strieh, kul, ixrob u thenna" (Lq 12, 19). Izda Alla qallu li kien iblah għax dak il-lejl stess kien sejjer imut u jhalli kollox.

5 • L-Assunzzjoni turina l-kobor tal-bniedem
Id-domma tal-Assunzzjoni tiffa' dawl kbir fuq id-destin tal-bniedem u hekk, tagħtih dinjità kbira. Marija ttelgħet is-sema bir-ruħ u l-ġisem. Il-Knisja permezz ta' din id-domma trid tghallimna kemm hija importanti t-tama nisirani, li hemm haġja wara l-mewt u fl-aħħar jum ikun hemm il-qawmien mill-imwiet.

Id-domma tal-Assunzzjoni ta' Marija tagħmel enfasi fuq il-qawmien tal-ġisem tagħha minn Alla. Id-domma ma tghidilniex li Marija marret tgawdi lil Alla fil-ġenna iżda tagħmel enfasi fuq il-ġisem tagħha li ttiehed mill-aṅġli fis-sema, jiġifieri għand Alla.

6 • L-importanza tal-ġisem

Il-ġisem fil-haġja tal-bniedem huwa parti minnu. Infatti meta dan majibqax jiffunzjona bioloġikament imut, u r-ruħ tinfired minnu biex tmur għand Alla halli tiġi ġġudikata fuq l-għemejjel ta' haġġitha kollha.

Il-bniedem għalhekk, għandu jiehu b'sieb il-ġisem tiegħu billi jipprova jevita ċertu mard, u jiehu l-kura meta jinrad. Il-ġisem huwa tempju tal-Ispirtu s-Santu u għalhekk, in-nisrani għandu jinqeda bih tajjeb u mhux biex jidneb.

Id-domma tal-Assunzzjoni tfakkarna li hemm salvazzjoni għall-ġisem tagħna wkoll. Meta mmutu dan ser jaqbad it-triq li jibda jispicċa; iżda min ikun għex "bi Kristu, fi Kristu u ma' Kristu", Alla ser iqajmu b'ġisem gloriuż fl-aħħar jum. Din hija t-tama tan-nisrani. Mhux immorru l-ġenna b'ruħna biss, iżda fil-qawmien mill-imwiet inkunu bniedmin saħħ.

Souvenirs godda ta' Santa Marija u tal-Katidral

fosthom xbihat ta' Santa Marija stampati fuq it-tila
kif ukoll arazzi bil-koppla tal-Katidral
għall-bejgħ mill-

Cathedral Gift Shop

(taht il-mina ż-żgħira)

Jiftaħ mit-Tnejn sas-Sibt mid-9.30am sal-5.00pm

www.gozocathedral.org.mt

Żur il-website għida tal-Katidral

u ibgħatilna l-kummenti tiegħek halli nkomplu ntejbuha

*Din il-harga ta' Il-Għid tal-Assunta tinsab f'verżjoni diġitali PDF
minn qoxra sa qoxra fuq il-website*

www.gozocathedral.org.mt • www.radjukatidral.com

WERREJ

• EDITORJAL – “Bhal ġebel haj” – anki jekk għandu thiet mitt sena	3
• KUMMENT EDITORJALI – Żewġ tifikriet ta’ kultura lill-parruċċani	4
• MESSAĠĠ MILL-ARĊIPRIET – “Bhal ġebel haj, inbnew f’dar spiritwali”	5
• JOSEPH BEZZINA – Il-tielet ċentinarju mill-ftuh tal-Katidral ta’ Għawdex	6
• PAUL CASSAR – Tagħrif mir-registru <i>Conti della Fabbrica della Chiesa Matrice</i>	11
• PAUL CASSAR – Lorenzo Cafà	21
• JOSEPH BEZZINA–WINSTON L. ZAMMIT – Mixegħla bit-tazzi, bil-fjakkli, u bil-lampjuni	23
• ARĊIPRIET ĠUZEPP ATTARD – Il-pavaljun għal fuq l-inkwatu titulari	28
• DUN JOHN MEILAK – Saċerdot gdid	29
• JOSEPH BEZZINA – Nikol Ġużeppi Cauchi, is-seba’ isqof ta’ Għawdex	32
• LUKE BEZZINA – 37,000 segwew ir-radju katidral ONLINE TV	33
• JOSEPH BEZZINA – Il-librerija tal-Katidral	34
• LILY XERRI – Anton Farrugia	34
• JOSEPH BEZZINA – Mons. Salvino Scicluna	35
• KARL SCERRI – Ferh u Niket	36
• JOEL CASSAR – L-esperjenza tiegħi l-Vatikan	39
• JOSEPH BEZZINA – Dun Mikiel Attard	41
• MARIO MERECIA – Il-grupp tal-abbatini u vokazzjonijiet	42
• MASSIMO BUTTIGIEG – Djarju tal-parroċċa tal-Katidral	43
• JOE CALLEJA – Kronaka tal-parroċċa	51
• GANNINU CREMONA – Għannejtiek Madonna	53
• GEORGE MERECIA – Harsu lejha... ..	55
• ANGELO XUEREB – Marija ssib il-kobor tagħha f’Alla	56

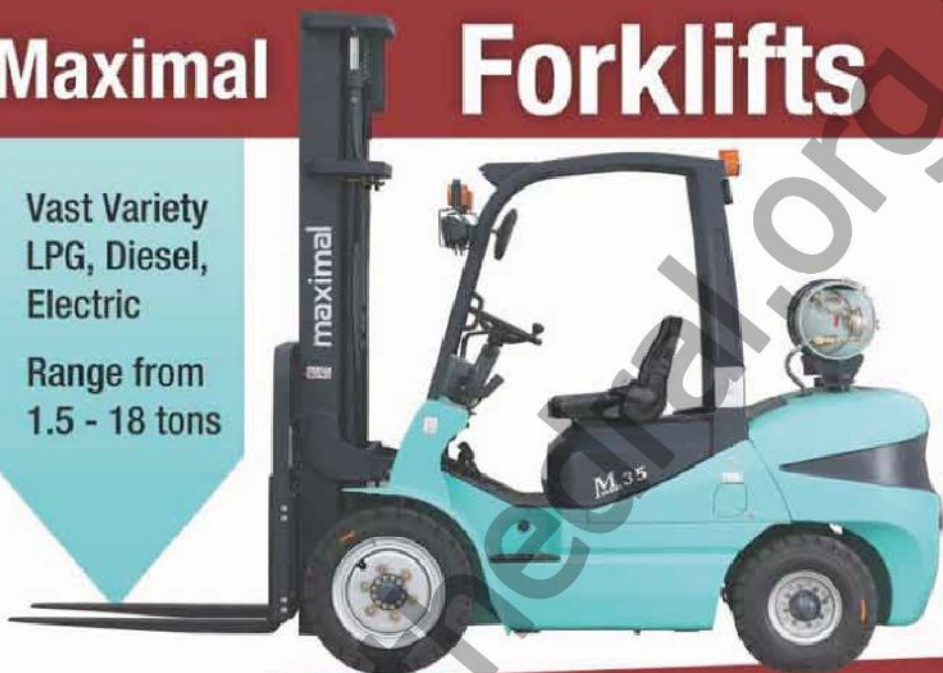

Maximal

Forklifts

Vast Variety
LPG, Diesel,
Electric

Range from
1.5 - 18 tons

*Your choice of machinery for all your heavy jobs
at very affordable prices*

Hand Palletizer

- Manual operated
- Range from 500kg to 1500kg lifting capacity
- Lifting height between 1.6mtrs to 2.5mtrs

STARTING
FROM
€500

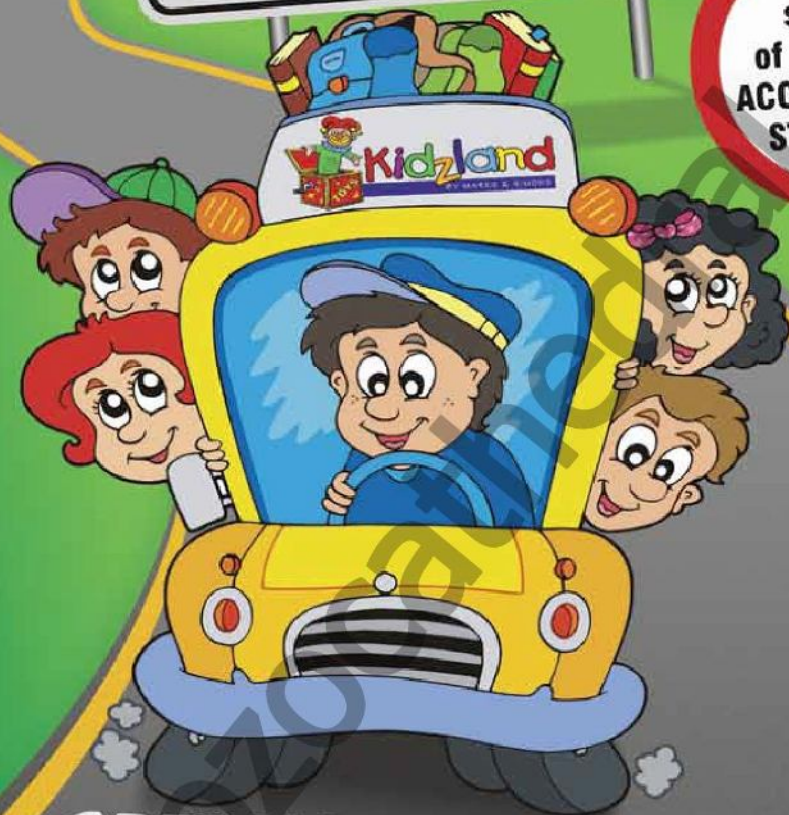

Gozo Factory: Brick Factory, Gruwa Str, Xewkija - Gozo • tel: 2155 6722 / 9369
Malta Outlet: Triq in-Negozju, Mriehel Ind.Est., 8'Kara - Malta • tel: 2144 2466

www.jcrltd.com

BACK TO SCHOOL

Largest
selection
of SACHELS,
ACCESSORIES &
STATIONERY

SPECIAL DISCOUNTS ON ALL SACHELS

Kidzland Opening Hours

Monday – Friday

from 08:00hrs to 13:00hrs

and from 16:00hrs to 19:00hrs

Saturday from 08:00hrs to 13:00hrs

Mrs. G. Giardini Vella Street,
Victoria, Gozo.

☎ 2155 6431

✉ water@maltanet.net

OFFERTA €3